

100

1918 • 2018

100 ÉVES A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE

Pedagógusok Szakszervezete (PSZ)

Együtt erősebbek vagyunk!

Szakértelem, biztonság, érdekképviselés

Tartalom

A PSZ országos vezetői 1918–2018 között	4
Pedagógusok Szakszervezete	5
Hogy volt? És hogy lesz?	6
Ahol sikeres a tagtoborzás	9
A kezdetek	12
Személyes múlt I.	16
Ha a fasori villa mesélni tudna	18
1945 – MPSZSZ	22
Röpirat a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetéről	24
1945. március 25.	24
Személyes múlt II.	26
Pedagóguskórusok Országos Társasága	28
A közös éneklés öröme	29
Kulturális élet	31
1948 és 1989 között	32
A PSZ legidősebb tagja	36
Egy fiatal tanár	37
A PSZ 1989 után	38
A PSZ 1991. augusztus végén közreadott ikerröplapja	43
55 év a szakszervezetben	44
Három évtized a PSZ országos akciói tükrében	46
Nemzetközi kapcsolatok	54
Egyetemi szintű szakszervezeti vezetőképzés	56
Nyugdíjasotthonok	57
PSZ-kitüntetések	58

Tisztelt Tagjaink! Kedves Olvasóink!

Amikor kezükbe veszik a Pedagógusok Szakszervezete jogelődje megalakulásának 100. évfordulójára készült kiadványunkat, reméljük, velünk tartanak abban az időutazásban, amelyre invitáljuk Önöket. Hosszú lesz az út, hiszen egy évszázadnyi küzdelem van mögöttünk. Kongresszusok, konferenciák, levelezések, belföldi és külföldi tüntetések, szolidaritási akciók, sztrájkok jelezték utunkat, miként kiderül ebből a kiadványból is, de bármit is tettünk, a tagság felhatalmazása alapján mindig tagjaink érdekeit tartottuk szem előtt. Mindez többes számban hangzik, hiszen bárki is volt a szakszervezet vezetője, nem tehetett mást, csak azt, amit a tagság tenni akart. Elnöki tablónk is a múltat idézi, csakúgy, mint a szakszervezet kulturális és egyéb életét felvillantó fotók. Érdeklődéssel is szolgálunk: nemcsak a szakszervezet 100 éves múltját tárjuk Önök elé, bepillanthatnak székházunk falai mögé is: korabeli dokumentumokból, levéltári forrásokból elevenednek meg a fasori villa építésének körülményei, tervezői, sőt, egykori tulajdonosai és lakói is. Múlt és jelen – ez tükröződik legrégebbi és legifjabb tagunk bemutatkozásából, utóbbi persze már előrevetíti a jövőt... Hisszük, hinnünk kell abban, hogy a Pedagógusok Szakszervezetének van jövője! Az pedig a fiatalabbakon múlik, milyenné formálják ezt a jövőt. Ehhez a munkához szolgáljon alapként a mögöttünk hagyott 100 esztendő, amelynek megünneplésére készült kiadványunk. Lapozzák és emlékezzenek, ajánlják szeretettel azoknak, akik még nem csatlakoztak hozzánk! Ne feledjék: bármilyen úton könnyebb végigmenni, ha támogatókra találunk!

*Üdvözlettel: Szabó Zsuzsa elnök,
Pedagógusok Szakszervezete*

IMPRESSZUM

PSZ JUBILEUMI MAGAZIN • A Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) kiadványa

Megjelent: Budapest, 2019. március

Főszerkesztő: **Varga Stella** • Tördelőszerkesztő: **Márfiné Béczi Erika** • Szerkesztőbizottság: **Balogh Éva** Heves megyei elnök •

Földváriné Jeneses Katalin Jász-Nagykun-Szolnok megyei elnök • **Varga Stella** • Szerkesztőség: 1068 Budapest, Városligeti fasor 10. •

Telefon: +36-1/322-453 • Levélcím: 1417 Budapest, Postafiók 11 • Kiadja a Pedagógusok Szakszervezete • 1068 Budapest, Városligeti fasor 10.

• Felelős kiadó: **Szabó Zsuzsa** elnök • Internet: www.pedagogusok.hu • e-mail: pedlap@pedagogusok.hu •

Nyomda: Innovariant Nyomdaipari Kft., 6750 Algyő, Ipartelep 4. • Terjeszti a Pedagógusok Szakszervezete • Index: 26651 ISSN 0133-2260

Hátsó borító: **Miklós Horváth István** mérnök-tanár grafikája a PSZ székházáról

Szervezetünk megfelel az Európai Parlament és Tanács 2018. május 25-től hatályba lépett 2016/679. sz. rendeletének.

Az adatvédelmi tájékoztató megtekinthető: <https://pedagogusok.hu/dokumentum/54>.

A PSZ országos vezetői 1918–2018 között

Somogyi Béla

Béki Ernő

Cséteri Lajos

Péter Ernő

Dr. Voksán József

Sárdi Lajos

- **SOMOGYI BÉLA** elnök, 1918. december 30.
- **BÉKI ERNŐ** elnök, 1945; főtitkár, 1946
- **CSETERKI LAJOS** megbízott főtitkár, majd főtitkár, 1951
- **KOVÁCS JÓZSEF** főtitkár, 1953
- **RÁCZ JÁNOS** főtitkár, 1955
- **ERDEI SÁNDORNÉ** főtitkár, 1955
- **LUKÁCS SÁNDOR** főtitkár, 1956
- **PÉTER ERNŐ** titkár, 1957
- **DR. VOKSÁN JÓZSEF** főtitkár, 1973
- **DR. SÁRDI LAJOS** titkár, majd megbízott főtitkár, 1989
- **SZÖLLŐSI ISTVÁNNÉ** főtitkár, 1989
- **BORBÁTH GÁBOR** főtitkár, 1998
- **VARGA LÁSZLÓ** elnök, 2003
- **ÁROK ANTAL** elnök, 2007
- **GALLÓ ISTVÁNNÉ** elnök, 2008
- **SZABÓ ZSUZSA** elnök, 2018

Szöllősi Istvánné

Borbáth Gábor

Varga László

Árok Antal

Galló Istvánné

Szabó Zsuzsa

Pedagógusok Szakszervezete

A magyar köznevelés legnagyobb, egyetlen reprezentatív szakszervezete. 2019 elején több mint húszezer tagja volt, ők az ország valamennyi megyéjének másfél ezernél is több iskoláját és óvodáját képviselik. Jelen vannak állami, önkormányzati és egyházi fenntartású intézményekben és egyetemi gyakorlóiskolákban egyaránt. Alapszervezetei megtalálhatók a közoktatás minden szintjén és szakterületén, az óvodáktól az általános és középiskolákon át a szakképzésig, a gyógypedagógiai intézményekig és a gyermekotthonokig.

A PSZ szervezeti felépítését az alapszabály tartalmazza. A kongresszusok között a PSZ döntéseit az országos vezetőség hozza, melyben az ügyvivő testületi tagokon és a tagozatvezetőkön kívül a területi szervezetek vezetői rendelkeznek megszabott számú, mindösszesen 106 mandátummal.

Az országos vezetőség üléseit az ügyvivő testület készíti elő, amely segíti az elnökség munkáját. A szervezet működését a felügyelőbizottság is figyelemmel kíséri.

Az érdekképviselési munkában több országos szakmai és rétegtagozat is részt vesz. Ilyen a gyermek- és ifjúságvédelmi, az óvodapedagógiai és a nyugdíjas is. A tagok problémáikkal a PSZ saját jogsegélyszolgálatához fordulhatnak. A szakszervezet az érdekvédelem prioritása mellett fontosnak tartja a tagjainak nyújtott

egyéb szolgáltatásokat: például a segélyezést (Gárdonyi Géza Alapítvány), az üdültetést, az öntevékeny kulturális és sportprogramokat.

A PSZ intenzív kapcsolatokat tart fenn más országokban működő pedagógus-szakszervezetekkel, illetve nemzetközi tömörülésekkel. Alapító tagja az Oktatási Internacionálénak (Education International – EI) és 2004. januártól elismert teljes jogú tagja az Európai Oktatásügyi Szakszervezeti Bizottságnak (ETUCE). Részt vesz az Európai Unió ágazati érdekegyeztetésében.

A PSZ 1992-ben alapította a szakszervezet érdekében végzett tevékenység elismerésére szolgáló kitüntetését, az Eötvös József-emlékérmét, valamint a szervezeteknek, intézményeknek és intézményfenntartóknak adható Eötvös József-emlékplakettet.

A PSZ folyóirata a Pedagógusok Lapja, mely a közsféra, a közoktatás és a szakszervezeti élet fontos, aktuális kérdéseivel foglalkozik. Először 1945. október 1-jén jelent meg Pedagógus Értesítő címen, majd az ötvenes évek elejétől Nevelők Lapja lett. Mai nevét 1959 februárjától viseli.

Nyugdíjas tagjai számára a PSZ 1955-ben két bentlakásos otthont alapított, az egyiket Budapesten, a másikat Sopronban. A mai napig mindkettő fenntartásához hozzájárul. A PSZ kezdeményezése alapján 1991 óta minden év november 22-én ünnepeljük a magyar közoktatás napját.

A PSZ jogelődje az 1918. december 30-án Somogyi Béla elnökletével megalakult Magyarországi Tanítók Szakszervezete. Az érdekképviselőket 1919 augusztusában betiltották, és csak 1945 februárjában, Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete néven alakult újra. 1945-ig a közsférában egyáltalán nem működtek szakszervezetek, csak szakmai egyesületek. A PSZ kongresszusait az 1946. február 24-én tartott I. kongresszustól számozzák. Neve ezután is többször változott: Magyar Pedagógusok Szakszervezete (1950. május – 1950. december), Pedagógusok Szakszervezete (1950. december – 1956. október), Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete (1956. november – 1957. december), Pedagógusok Szakszervezete (1958-tól). 1990 tavaszán, a rendszerváltás utáni első szabad választások előtt a PSZ úgy döntött, nem csatlakozik a szocialista szakszervezeti szövetség, a SZOT utódjaként létrehozott MSZOSZ szövetséghez. Ugyanezen év júniusában a SZEFE egyik alapítója lett.

Hogy volt? És hogy lesz?

A szakszervezeti mozgalom a XXI. században

A szocializmus időszakában sajátos módon funkcionáltak a szakszervezetek. A munkavállalók a rendszerváltás táján is megőrizték ezeket a szerveződések, sőt újak alakultak, amelyek működése nagyon vegyes képet mutatott az azóta eltelt időszakban. Arról, hogy miként változott az érdekérvényesítés az elmúlt harminc évben, mi lenne ma a feladata és van-e jövője, Berki Erzsébettel beszélgettem, aki a munkaügyi kapcsolatok szakértője, a szakszervezeti mozgalom kutatója.

● Elmondható, hogy 1989-re a szakszervezeti mozgalom nem töltötte be alapvető szerepét, vagyis nem képviselte a dolgozók valódi érdekeit. Ugyanakkor már a rendszerváltást megelőző időszakban is sorra alakultak új szakszervezetek. Ez azt jelenti, hogy az emberek tudták, szükség van közös fellépésre?

A szocializmus időszaka alatt működő szakszervezeti mozgalom álságos volt abból a szempontból, hogy a kormány azt mondta, a nép kormánya, a párt azt, hogy a nép pártja, és azon dolgozik, hogy minden munkavállalónak jobb legyen. Vagyis a szakszervezet kicsit fölöslegesnek tűnt ebben a rendszerben. De a valóságban ez nem egészen így nézett ki. Annak ellenére, hogy tagadtuk a társadalmi érdekhierarchiát, érdekkülönbségeket, ezek a valóságban léteztek. Tehát a szakszervezetnek az érdekvédelmi funkciója is megmaradt, annak ellenére, hogy nem voltak olyan jogosultságok hozzácsatolva, mint napjainkban. Munkahelyi szakszervezeti szinten a közösségteremtő funkció volt fontos. Országos szinten a Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT) a jogalkotásban együttműködött a kormánnyal, igaz, a szakszervezetek alá voltak rendelve a pártnak. De értek el érdemi eredményeket. Például a kormány és a szakszervezet együttműködése abban a korszakban elvezetett oda, hogy Magyarországon általános lett a társadalombiztosítás. Ez, most látjuk csak, hogy mekkora nagy érték. Mindenki részesült ellátásban, mindenkinek járt az alapvető biztonság. Persze ez nem jelenti azt, hogy akkoriiban nem voltak nagyon szegény rétegek.

● Ez a politikai környezet megváltozott a rendszerváltást követően. Légüres térbe került a mozgalom?

Ez a kapcsolat megszűnt az államhatalommal, és meg kellett találni azt az újfajta szakszervezeti szerepet, amit a magántulajdonon alapuló gazdaságban a nyugati kolégák már száz éve gyakoroltak. Ez nem volt könnyű feladat. A szakszervezetek megpróbálták belebeszélni a privatizációba, hogy a munkások ne legyenek nagy vesztesei ennek a folyamatnak, de nem értek el semmilyen sikert. Alapvetően változott meg a helyzet, egy magánmunkáltatóval szemben máshogy kell fellépnie a szakszervezetnek. A közszolgálati érdekképviselések akkor nem mentek keresztül ezen a traumán, az iskolákat, az egészségügyi intézményeket sokáig nem bántotta senki. 1989–92 között volt egy átmeneti időszak, amikor megteremtődtek az új jogviszonyok, megszületett a közalkalmazott és köztisztviselő fogalma, és a kollektív jogok szabályozásában is elkülönült a köz- és a magánszféra. A PSZ esetében nem annyira a munkáltató változása, mint a szakszervezeti mozgalom átalakulása jelentett nehézséget.

● Hogyan zajlott ez az időszak a PSZ szempontjából?

Akkoriban kivált a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete, ezzel jelentős erőket veszített a PSZ. És nagyon élesen jelent meg annak kérdése is, hogyan tovább a konföderációs együttműködés területén. Akkor azt az egyértelmű választ adta a PSZ, hogy létre kell hozni a közszolgálatban dolgozókat tömörítő szervezetet, ez volt a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZE),

amelynek alapító tagja a szervezet. A tagszervezetek eleinte úgy gondolták, hogy meg kell szabadulni attól, amit egy konföderáció léte jelentett addig. 1989 előtt ugyanis azt tapasztalták, hogy a szervezet „feje” mindig eltávolodik a tagságtól és elkezd önálló életet élni, hisz a SZOT vezetősége is nagyon messze volt a szakszervezeti tagoktól. A SZEFE-be tömörült szakszervezetek együttműködési megállapodást kötöttek, de a konföderáció „nem létezett”. Egy év alatt kiderült, a kormány nem áll szóba egy informális szervezettel, kell jogi legitimitás, formális konföderáció, nem elég az együttműködés.

● **Együttműködésről beszél, ugyanakkor a közoktatásban létrejött más szakszervezetekkel sem volt mindig felhőtlen a kapcsolat**

Valóban a szakmán belül is szembe kellett nézni azal, hogy alternatív szakszervezetek alakultak. A PDSZ például komoly konkurencia volt, rendkívül harcos szervezet, Pokorni Zoltán vezetésével. Úgy tűnt, megoldja azokat a problémákat, amelyek adódtak az oktatásban. Nem így volt. A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992-es törvényben (ktj.) megjelent egy bértábla, amelynek bevezetését 1994-re ígérték. A bértábla számai nagyon különböztek a valóságtól, az emberek türelmetlenek voltak, ezért a közalkalmazottak 1993. június 1-re tüntetést szerveztek, amelyhez a PDSZ is csatlakozott. Ezzel sikerült kiharcolni, hogy kicsit előbbre hozták a bértábla bevezetését. Vagyis már akkor megmutatkozott, hogy csak együttes fellépéssel lehet valamit elérni. Tehát kialakult az, hogy a PSZ a SZEFE tagjaként lép fel közalkalmazotti célokért, ágazati szinten

pedig a minisztérium illetékeseivel tárgyal. Sokáig úgy tűnt, a tárgyalás elegendő, de kiderült, hogy nem. Ebben az időszakban a PDSZ sok kisebb akciót szervezett, míg a PSZ inkább tüntetéseket. Jöttek a nagy átszervezések a közoktatásban, az önkormányzatok pénzügyi okokból összevonták az iskolákat, óvodákat. Természetes, hogy ez ellen tiltakoztak a pedagógusok. Voltak olyan évek, amikor a tüntetéseknek legalább a felét pedagógusok szervezték. A PSZ 1995-ben szervezett először sztrájkot, a következőt tíz év múlva. Ez olyan időszak volt, amikor úgy tűnt, bizonyos folyamatoknak nem lehet gátat szabni, ezért nincs is értelme harcolni. És voltak olyanok, amelyeknek a tárgyalásos út volt a megoldása. Az évek során kiderült, hogy mindig az adott kormánytól függ, lehet-e tárgyalásos úton eredményt elérni.

● **Vagyis az érdekvérvényesítés eszközei nem változtak, változnak, csak a megfelelőt kell alkalmazni.**

A PSZ a mai napig szolid stratégiát folytat, véleményem szerint a tagsága miatt. A 90-es évek elején sokat interjúztam pedagógusokkal, akik akkor azt mondták, hogy ők nem sztrájkolhatnak, mert akkor cserbenhagyják a diákjaikat. Szerintem pedig a pedagógusoknak példát kellene mutatniuk azzal, hogyan kell megvédenünk magunkat, kiállni a jogainkért. Adíkoknak tudniuk kell, hogy jogunk van sztrájkolni. Ezegyszázéves jog, még akkor is, ha ezt mi csak 1989-ben legalizáltuk. Úgy gondolom, ez a pedagógusattitűd nem változott azóta sem. Az is lehet, hogy még mindig a „nemzet napszámosának” tartják magukat. Ma pedig már az tapasztalható, hogy a

A munkaügyi akciók száma jelleg és ágazat szerint, 1989–2014

Ágazat/jelleg	Figy. sztrájk	Sztrájk	Szolid. sztrájk	Utcai tüntetés	Aláírásgy. petíció	Petíció önálló	Egyéb üzemi	Egyéb	Össz.
Mezőgazdaság	0	3	0	3	1	0	0	0	7
Ipar	67	36	1	77	10	7	23	14	235
Bányászat	5	6	0	6	0	1	0	2	20
Közlekedés	41	33	8	30	4	1	2	13	132
Egyéb szolg.	10	13	0	37	2	1	3	10	76
Oktatás, kultúra	9	9	0	64	25	5	10	32	154
Egészségügy	9	8	1	36	8	4	9	20	95
Egyéb	1	5	0	34	13	5	3	13	74
Vegyes	1	4	0	32	7	2	0	11	57
Több ágazat	0	0	0	11	2	1	1	9	24
Összesen	143	117	10	330	72	27	51	124	874

Forrás: Berki Erzsébet: Sztrájk 2.0. Dura Kiadó 2015.

nézeteltérések, a különböző vélemények nem jelennek meg egy mikrokörnyezetben, egy tantestületben. Az emberek nem mondják el gondolataikat, véleményüket, elfojtják indulataikat. Valószínűleg politikai okokból. Nem beszélnek meg a nézetkülönbségeket, pedig ezeknek valamikor felszínre kell kerülniük. Nem szerencsés itt Magyarországon, hogy a politika nagyon közel van a szakszervezeti mozgalomhoz. Lehetne korrekt kapcsolat a munkáltató és a munkavállaló között, vagyis szakmai szintű, politikai felhangoktól mentes párbeszéd, vagy harc, ha úgy alakul. De nincs, mert nagyon magas szinten van a szabályozás. A pedagógusok munkafeltételeinek 90 százalékát törvény szabályozza. Ha pedig törvények szabályozzák, akkor az parlamenti szint, és óhatatlanul megjelenik a politika. Más országokban, ahol a kollektív szerződéseknak ágazati szinten van értelmes funkciója, abban szabályozzák a munkafeltételeket, a parlamentnek nem kell ezekkel a dolgokkal foglalkoznia. Lassan azt is törvénybe iktatják, hogy milyen tankönyvből tanuljanak a diákok.

Ez nem jó, hagyni kellene az embereket dolgozni. Jól látható, az oktatás kulcskérdés, ezen áll vagy bukik az ország sorsa. Ha az oktatást tönkreteszik, nem lesznek kiművelt emberfők, ha a XXI. században ezek hiányoznak, akkor nincs növekedés és nincs versenyképesség, az emberek elmennek az országból. Tehát a pedagógus kulcsszereplő a társadalomban, bátrabb érdekérvényesítő is lehetne.

● **Ezzel azt nyomatékosította, hogy a szakszervezeti mozgalomnak a XXI. században is van létjogosultsága.**

Igen, nagyon is, de nemcsak a társszakszervezetekkel kell együttműködni, hanem civil szerveződésekkel is. Ahhoz pedig, hogy a szakszervezetekhez minél többen csatlakozzanak, nyíltan meg kell mondani: a szakszervezet nem én vagyok, hanem te. Ha te belépsz a szakszervezetbe, és csinálsz valamit a többiekkel együtt, akkor lehet, hogy annak lesz eredménye. Az ember egyedül kiszolgáltatott, a tömegnek van ereje, az egyes embernek nincs.

Az első 10 ágazati szakszervezet a konszolidált tagdíjbevétel alapján

Helyezés (változás előző évhez)	Ágazati szakszervezet neve	Konföderáció neve	2017. évi konszolidált tagdíj, ezer Ft
1. (-)	Pedagógusok Szakszervezete	Szakszervezetek Együttműködési Fóruma	505 606
2. (-)	Egyesült Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége	Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája	472 338
3. (-)	Vasas Szakszervezeti Szövetség	Magyar Szakszervezeti Szövetség	456 503
4. (-)	Magyar Vegyipari, Energiaipari és Rokonszakmákban Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége	Magyar Szakszervezeti Szövetség	341 668
5. (-)	Vasúti Dolgozók Szabad Szakszervezete Szolidaritás	–	261 439
6. (+3)	Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete	Magyar Szakszervezeti Szövetség	243 768
7. (-1)	Vasutasok Szakszervezete	Magyar Szakszervezeti Szövetség	183 367
8. (-1)	Magyarországi Munkavállalók, Szociális és Egészségügyi Ágazatban Dolgozók Demokratikus Szakszervezete	Hetedik Szövetség	136 288
9. (-1)	Postás Szakszervezet	Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája	133 186
10. (*)	Vízügyi Közfoglalkoztatási Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége	Munkástanácsok Országos Szövetsége	128 961

Forrás: Szakszervezeti helyzetkép – 2018.

<https://www.policyagenda.hu/elemzesek/2019/szakszervezeti-helyzetkep-2018/#.XHd7UMBKjZ4> 2019 február 27.

Ahol sikeres a tagtoborzás

A Pedagógusok Szakszervezete máig a legnagyobb érdekvédelmi szervezet a közoktatási ágazatban, reprezentativitását is megőrizte, de évről évre egyre kevesebb a tagja. A rendszerváltást követően már nem várták el a belépést, és nem is volt túl nagy érdeklődés általában véve sem a szakszervezeti mozgalom iránt. Tagjai között sok az idős és a nyugdíjas, kevés az új belépő. Az elmúlt években azonban látványos változás történt. Baranya megyében évről évre több mint 100 új tagot regisztrálnak. Mi az oka? – vetődnek fel a kérdések, amelyeket fel is tettem Bittnerné Tóth Krisztinának, a PSZ megyei elnökének.

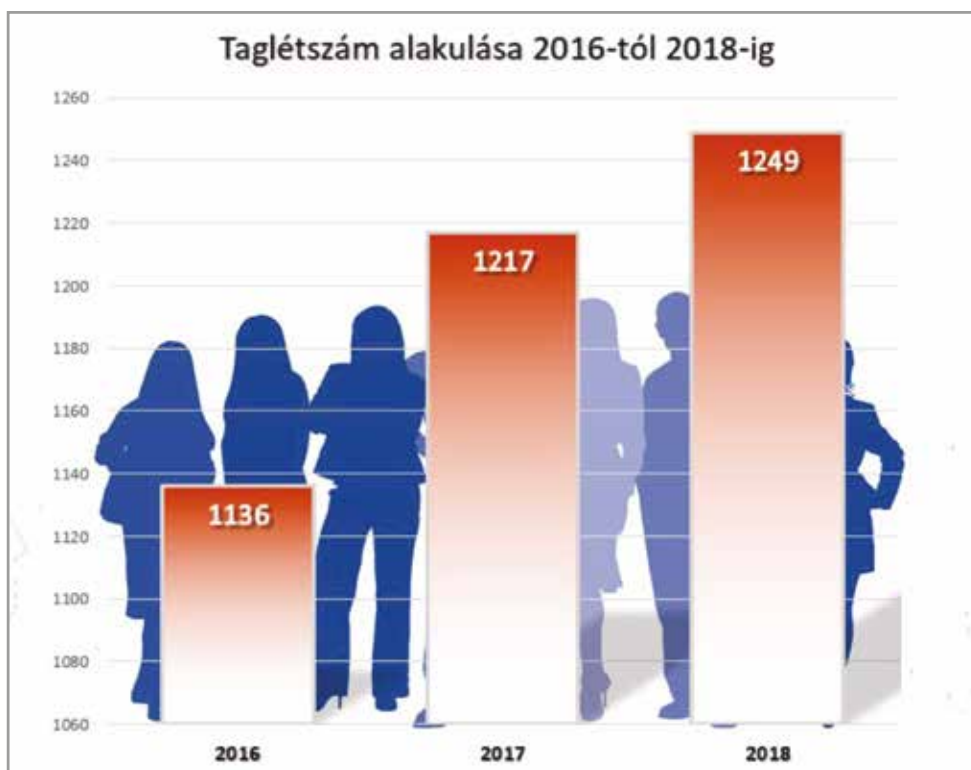
● **Beszéljenek a számok. Mit jelent konkrétan ez a gyarapodás?**

Az elmúlt négy évben 150-160 új belépőnk volt évente. De az az érdekes, hogy hiába jött 160 új tag, 2016-ban csak 87-tel lett több az aktív létszám, 2018-ban pedig csak 14-gyel. Ilyen sokan lettek nyugdíjasok, jól látszik, milyen rohamosan öregszik el a szakma. Például az egyik komlói iskolában öt éven belül a tantestület 80 százaléka megy el nyugdíjba. Ezt egyre nehezebb lesz pótolni a szakmában és a szakszervezetben is. A reprezentativitás alapja pedig az aktív dolgozói létszám. Az is egyre gyakoribb, hogy fizetés nélküli szabadságot kérnek a tanárok és elmennek külföldre. Az egyik iskolából ősszel hárman távoztak, és a második félévben már fel is mondtak, végleg otthagyták az iskolát. Közülük kettő szakszervezeti tag volt.

● **Az, hogy épp Baranyában sikerül egyre több pedagógust megnyerni, tulajdonítható a helyszínek, vagyis létezik-e valamiféle helyi specifikusság, pél-**

dául a kistelepülési lét, ami vonzóvá teszi az érdeklőzőséghez való tartozást?

Baranyában valóban nagyon sok a kistelepülés, sok helyen még száz főnél is kevesebb a lakos, ezért sok

az olyan óvoda, ahol csak egy csoport működik, iskola pedig nincs is. Ez viszont inkább nehezíti a tagszervezést, mert nem mindegy, hogy egy ötvenfős testület-hez megyek, vagy oda, ahol összesen ötven vannak. Az ötből ha hárman belépnek, az ott nagyon jó arány.

● **Lehet valamilyen általánosságot levonni arra vonatkozóan, hogy kik és miért lépnek be?**

Nálunk a megyében elég magas a fiatalok aránya. Azt is lehet látni, hogy ha valahol sikerül megnyerni egy

hogy minél többen egy időben összegyűljenek, az értekezletekre tudok bejelentkezni. Értekezlet pedig ritkán van, és akkor is sok a napirendi pont, nem nagyon vágnak arra, hogy még engem is meghallgassanak.

● **Mennyire tudnak segíteni a tagtoborzásban azok, akik már tagok?**

Ezt embere válogatja, attól függ, ki mennyire hiteles. Amikor kontraszelektíven választanak szakszervezeti titkárt, azzal sokra nem megy a szervezet, az nem lesz eredményes. De van olyan titkár, aki jól csinálja a dolgát, sőt van olyan, aki túl jól.

● **Ezt hogy kell érteni?**

Ha valaki állandóan szót kér, és minden pillanatban csak mondja, mondja, az az ellenkező hatást éri el. Egyik kolléganóm ilyen lelkes volt, és mégsem tudott tagokat toborozni. Amikor pedig én kimentem, belépett 15-20 tanár. Az is igaz, ha közvetlen kolléga próbálkozik, az nem mindig olyan hatásos, mintha a megyei elnök szólítja meg őket, de nem szeretnék nagyképp lenni. Nem az a megoldás, ha azt mondjuk, hogy azért kevés az új tag, mert a titkárok nem dolgoznak. Nekünk, vezetőknél is többet kell tennünk, járni a várost, a vidéket. Persze az nagy szerencse, ha egy titkár jól előkészíti a terepet. Hiszek abban, hogy egy megyei elnök nem tudja hatékonyan végezni a munkáját, ha teljes munkaidőben tanít, és csak heti 1-2 órája van arra, hogy a szakszervezet dolgaival foglalkozzon. Úgy gondolom, legalábbis félállásban kellene végeznie a dolgát. Én főállásban vagyok szakszervezeti vezető. Sokan azt mondják, a mozgalom bizonytalansága miatt nem merik feladni az állásukat. De annak kell ezt csinálnia, aki hisz benne. Amikor 2007-ben elvállaltam ezt a feladatot, többen kérdezték, hogy nincs állásom? De volt, sőt el sem akartak engedni és visszahívtak óraadónak. Nem azért lettem megyei vezető, mert azt gondoltam, hogy ez kiút a semmiből. Matematikát, technikát és informatikát tanítottam húsz évig.

● **Mióta szakszervezeti tag?**

Pályám kezdete óta, 1982-től. Akkor mindenki tag volt. A felkérés teljesen váratlanul ért erre a posztra. Nyugdíjba ment az akkori alapszervezeti titkár az iskolában, ahol dolgoztam, és az igazgatónő keresett meg, mert úgy látta, hogy alkalmas lennék a feladatra. Nem volt egyszerű dolgom, mert komoly összecattanásaink voltak az akkori fenntartóval, az önkormányzattal. Az igazgatónő sokat segített, és tudta, hogy a szakszervezet is segít neki. Szép lassan beletanultam. Egyszer csak a megyei vezető üzent, hogy szeretne velem beszélni. Elmondta, hogy nyugdíjba vonul, s azt szeretné, ha én lennék az utódja, és beiskoláztak a közoktatás-vezetői képzésre. Ez 2006-ban volt. Nem

fiatal pedagógust alapszervezeti titkárnak, akkor az ő környezetében a fiatal kollégák belépnek.

● **Melyik intézménytípusban sikeresebb a tagtoborzás?**

Érdekes, mert a kollégák arra panaszkodnak, hogy az óvodákban nagyon nehezen boldogulnak. Nekem pedig ott van a legkönnyebb dolgom. Mióta az iskolák állami kézbe kerültek, az önkormányzatoknál nincsenek oktatási szakemberek, magukra maradtak a problémáikkal az óvónők, a dadusok. Más szempont miatt is könnyebb toborozni az óvodákban, ott a délutáni alvási időben tudunk találkozni a dolgozókkal, meg tudom beszélni, hogy másnap vagy két nap múlva megyek. Egy iskolában viszont nagyon nehéz megszervezni,

gondoltam, hogy titkárként olyan kimagasló dolgot csinállok, és ezért felkérek elnöknek.

● **Változott-e a társadalmi megítélés a szakszervezeti mozgalomnak ezen időszak alatt?**

A pedagógusok mindig azt várják, hogy a lépést tegye meg helyettük. Hozzászoktak ahhoz, hogy mindent megmondanak, leírják nekik. Kívülről drukkolnak.

● **Az iskolák állami kézbe kerültek, mennyire készítette ez a pedagógusokat az összefogásra?**

Azok az iskolák, amelyek olyan önkormányzathoz tartoztak, amelyek tudtak pluszt adni, nem jártak jól, de a szegény kistérségi önkormányzatok iskolái jobb helyzetbe kerültek. Ezekben az iskolákban elégedettek a kollégák, mert kapnak bért, kifizetik a túlórákat. Hogy hol lépnek be többen, az ettől független, inkább a titkároktól, az intézményvezetőktől függ. Ha egy igazgató úgy gondolja, ő mindent el tud intézni, a szakszervezet ne akadékoskodjon, akkor ott nem sok keresnivalónk van. Azt tudni kell, én csak akkor megyek ki az intézményekbe, ha hívnak. Egy számomra és számukra is hiteles ember előkészíti az érkezésemet, de aki nyolc órát dolgozik, az nehezen találja meg ezt a kontaktembert. A megyében mi egy-két havonta tartunk értekezletet, ahová minden titkárt és bizalmi meg hívunk, hogy első kézből jussanak információhoz. A titkároknak képzést is szervezünk, ahol a jogszabályokról tájékoztatjuk őket, elmondjuk, milyen területen hallathatja hangját a szakszervezet, miben lehet véleményezési joga stb. A tavalyi választásnál nagyon jó csapat állt fel Baranyában.

● **Összegezhető valamiképpen az, hogy miért lépnek be az új tagok?**

Amikor eljutok egy intézménybe, mindig elmondom, hogy mit tesz a PSZ országos szinten, vagyis hogy részt vesz a bértárgyalásokon és a jogszabályok kialakításában hallatja hangját. De erre úgy reagálnak, hogy ennek mindenki élvezi az elért eredményeit. És akkor kell bemutatni azt a pluszt, amit egy PSZ-tagság jelent. A szolgáltatásokra helyezünk egyre nagyobb hangsúlyt. A legtöbbször által igénybe vett szolgáltatás nálunk a jogsegélyszolgálat. Sok helyen külső ügyvédi iroda látja el ezt a feladatot, mi saját jogtanácsost alkalmazunk, aki saját ügyvédje minden hozzánk forduló kollégának. A büntetőjogi ügyeken kívül minden jogi

problémával lehet hozzá fordulni, és nem csak tanácsot ad, hanem ha szükséges, képviseli is a bíróságon az érintettet. Gyakran a tagtoborzó látogatásokra is jön velem, ahol rögtönzött jogsegélyszolgálatot tart, ahol bárki kérdezhet, nem csak a szakszervezeti tagok. Ezenkívül osztályfőnöki órán, nevelőtestületi vagy szülői értekezleteken is tart előadásokat különböző témákban. A baranyai irodában van egy harmadik kollégánk is, a gazdasági vezető, aki a könyvelést és az adminisztrációs feladatokat is ellátja. Csapatot kell építeni, és ez nem könnyű. De nekünk ez most sikerült! Felhívjuk a figyelmet a napi, heti sajtószemlére, a honlap információira és saját Facebook-csoportunk van, mert ma már az információ hatalom. A segélyezés is fontos szolgáltatás, 2018-ban 2,1 millió forintot osztottunk ki. A mi szabályzatunk szerint a minimálbér erejéig adhatunk segélyt. Biztosítása pedig már minden tagunknak van. Az üdülési lehetőségnek is nagyon örülnek, ha az minőségi színvonalú. Nekünk öt felújított apartmanunk van a Balatonon, amelyeket a piaci ár feléért vehetnek bérbe. De több más saját kedvezményt is tudunk ajánlani, most 30-35 helyi vállalkozóval állunk kapcsolatban, éttermekkel, szállodákkal, papírbolttal, optikussal, virágossal.

● **És a közösség ereje működik még? Vagyis a XXI. században mi bír vonzerővel egy fiatal számára?**

Ők számolnak: ennyit teszek bele, ezt kapom érte. Az ideológiával már nem lehet meggyőzni az ifjú kollégákat. Jó tanácsként mondom, a modern kommunikációs fortélyok, a marketingelemek segítenek. De az biztos, hinni kell abban, hogy a szakszervezetnek van jövője, mert akkor leszünk hitelesek.

A kezdetek

Kelemen Elemér: A magyar pedagógusmozgalmak és -szakszervezetek vázlatos története 1948-ig (szemelvények)

A pedagógustársadalom különböző rétegeinek szervezkedése úgyszólván egyidős a modern, polgári jellegű közoktatás kezdetével és fokozatos kiépülésével. Az iskola körüli munkamegosztás a XVIII. század végétől hívta életre hazánkban az egyházi szolgálatról lassan elkülönülő, a tanítással hivatásszerűen foglalkozó preértelmiségi réteget, amely anyagi és szellemi életviszonyainak rendezési szándékával és saját identitását keresve szükségképpen jutott el érdekeinek tudatos kifejezéséig és az összefogáson alapuló közös fellépésig. Ezt a spontán folyamatot a XVIII. század végétől nálunk is központi rendelkezések – elsőként az 1777. évi Ratio Educationis – szabályozták és gyorsították. (...)

A századforduló

A pedagógustársadalmat, ezt a szociológiai szempontból korántsem egységes társadalmi csoportot – az anyagi és szociális helyzet különbözőségén túl – rendkívül vegyes vallási és nemzetiségi összetétele is tovább tagolta. Ennek megfelelően igen sokszínű – ugyanakkor nagyon eltérő ütemű és mértékű – volt a pedagógusok bekapcsolódása a társadalom és a politika korabeli folyamataiba és eseményeibe. Természetesnek tekinthető, hogy a századforduló után megélenkülő politikai élet régi és új szereplői, a különböző pártok és mozgalmak megkülönböztetett figyelmet tanúsítottak a szellemi munkásoknak ezen fontos, közvetítő szerepet betöltő, kiterjedt társadalmi kapcsolatokkal és növekvő befolyással rendelkező rétege iránt. A megnyerésükre irányuló szándékok vagy éppen visszatartásuk a politikától – olykor „gazdaságon kívüli”, máskor pedig direkt, egzisztenciális eszközökkel – új fejezete a magyar pedagógustársadalom és a modern magyarországi politikai küzdelmek történetének. (...)

A polgári radikalizmus és a szocializmus közös antifeudális törekvései, a klerikalizmust és a nacionalizmust egyaránt elutasító és demokráciát követelő, sok tekintetben rokon programjuk nagy szerepet játszott abban, hogy a pedagógusok szakmai szervezkedése 1906-ban határozott politikai és mozgalmi jelleget öltött. Ezt a megváltozott helyzetet, az „új korszakot” tükrözte egy progresszív gondolkodású, baloldali budapesti tanítócsoporthoz 1906-ban életre hívott sajtóorgánuma, az Új Korszak. A lap tulajdonosa, kiadója és szerkesztője Somogyi Béla, a baloldali tanítómozgalom egyik első, markáns hazai képviselője volt. A kéthetente megjelenő lap fejlécén mottóként volt olvasható a félreérthetetlen program:

„Követeljük a közoktatás államosítását, minden felekezeti tendenciának az iskolából való kizárását, a tanítók és tanárok gazdasági helyzetének gyökeres javítását és mindennek előfeltételeit: az általános, egyenlő és titkos szavazati jogot.”

Az időnként 20-25 ezres példányszámot is elérő lap olvasottságának, népszerűségének és szívós, kitartó agitációs munkájának eredményeképpen – alig fél évvel megjelenését követően – 1906. november 3-án megalakult a **Magyarországi Tanítók Szabad Egyesülete**. Az egyesület Somogyi Bélát választotta meg elnökéül. Az MTSZE a tanítók önkéntes szervezkedésére és minden más érdekcsoporton felül álló összefogására alapozta működését. Általános tanítóegyesületnek hirdette magát, amely iskolatípustól és -fenntartótól függetlenül minden tanítót és tanárt soraiba hív. Az érdekvédelem hagyományos szakmai, erkölcsi és anyagi tartalmát azonban új, politikai motívumok szőtték át. Olyan politikai erőt, szövetséges pártot kerestek, amely hatékonyan képviseli a közoktatás megújításának és a közoktatásban dolgozók felemelésének a társadalom és a politikai közélet reformja révén megvalósítható programját. A korabeli progresszív közfelfogásból eredően ezt remélték az általános, egyenlő és titkos szavazati jog jelszavával fellépő polgári radikalizmustól és a szocialista munkásmozgalmától, s ennek jegyében kínálták fel szövetségüket. Ennek szellemében tekintette hivatalos lapjának az MTSZE megalakulásától kezdve a kipróbált és harcias Új Korszakot. A szervezet alapszabályának jóváhagyását azonban a tanító-ság bármilyen politizálását ingerülten elutasító kultuszminiszter, Apponyi Albert – formai okokra hivatkozva – megtagadta. Az egyesület széthullása pedig szükségképpen maga után vonta a lap beszüntetését is 1907 nyarán. (...)

Ady Endrének „A magyar tanítókhoz!” címzett, közismert programverse az 1910-ben újrainduló Új Korszak 3. évfolyamának hatodik számában, 1910. december 16-án jelent meg. „Ez a gyönyörű költemény – olvashatjuk a lapalji jegyzetben – a december 15-i tiltakozó gyűlésre készült. A beteg költő nem jöhetett el. A posta későn hozta meg poéta-üzenetét, de a magyar tanító-ság gyönyörködve fogja olvasni és lelkesedést fog belőle meríteni.” A tiltakozó gyűlés, aminek indítékait az ez évben újjászerveződő Magyarországi Tanítók Szabad Egyesülete működésének ismételt felfüggesztése jelentette, csupán egyik állomása volt a magyar tanítómozgalom újbóli fellelkesülésének. Folytatása a koalíciós időszak szervezkedéseinek s nyitánya az 1910-es évek radikalizálódó tevékenységének.

Ady Endre

A magyar tanítókhoz

Itt volna hát a szent, a várt Szélvész,
Tespedit tavat mely fenéig zavar?
Alázását ki oly bűnösen tűrte,
Lázad hát már az Élet alágyúrtja,
A tanító, a legrababb magyar?

Gyújtatott lelkek víg mécsesének,
Ott, hol Sötét ül várost és falut
S hol eped fényért cellák milliója,
Magyar sivatag magyar tanítója
Rabok között rabként senyvedt, aludt.

Bús ébredők! a naphoz az arccal,
Pusztul ez ország s az idő repül
S kik hivattatok vezérül a népnek,
Ne maradjatok gyáva csöcselékek:
Uri gazságok jobbágy őreül.

Ha itt a Szélvész, szívet elébe,
Ha itt az óra, verjen hangosan:
Szélvész verte, szép, nagy szívekre vár itt
Egy sötét ország, melynek páriáit
Nem mentheti már, csak Szélvész-roham.

S ha itt van már a szent, a várt Szélvész,
Köszöntjük ezt a zárka-nyitót.
Lelkünknek fényét ezer éve orzák,
Kapja meg végtén szegény Magyarország
A szabadító magyar tanitót.

Az MTSZE tevékenységét hamarosan éles támadások érték, elsősorban a konzervatív radikális körök, mindenekelőtt Csernoch János hercegprímás részéről. Nem meglepő tehát, hogy a Székely Ferencet váltó új kultuszminiszter, Zichy János első intézkedései közé tartozott az egyesület működésének ismételt felfüggesztése. Az MTSZE szerepét, szervezőmunkáját ebben a helyzetben az Új Korszak vette át. A lap – amelyet 1911 októberétől Zigány Zoltán szerkesztett – a radikális baloldali tanítómozgalom ismert és jó tollú képviselői, elsősorban Somogyi Béla és Zigány Zoltán mellett támogatói, sőt állandó munkatársai között tudhatta a radikalizálódó állami és egyházi (főként a protestáns) tanítószervezetek jó néhány vezéralakját, így pl. Czabán Samut, Bozsik Bélát és Dobó Gyulát. De „külső munkatársai”, rendszeres szerzői között volt Jászi Oszkár, Kunfi Zsigmond, Czobel Ernő és Varga Jenő éppúgy, mint számos fővárosi vagy vidéki névtelen „köztanító” is. (...)

Az Új Korszak nemcsak helyet, tehát nyilvánosságot adott ezeknek a megnyilatkozásoknak, hanem híradásaival, a kölcsönös tájékoztatással elősegítette a különböző tanító- és

tanáregyesületek határozottabb fellépését és egymáshoz való közeledését. (...)

Az Új Korszak a következő években tovább folytatta egyre reménytelenebb szélmalomharcát, mígnem 1914-ben, a világháború kitörésekor felfüggesztette tevékenységét, s csak 1918 őszén jelent meg újra. (...)

Kétségtelen, hogy ezek a kényszerű félmegoldások, a sikeres fellépés reményét követő ismételt megaláztatások is közrejátszottak abban, hogy a világháború kegyetlen megpróbáltatásait követően a magyar pedagógustársadalom nagy csoportjai sorakoztak fel a forradalmak demokratikus társadalmi és kulturális programjai mellett. (...)

Az első világháború ideig-óráig lefojtotta a társadalmi elégedetlenséget, a társadalmi-politikai szervezkedést szigorú rendelkezések korlátozzák. Az erősödő háborúellenesség azonban 1917-től – az elhúzódó háború okozta nyomor és a kilátástalanság hatására – mindinkább társadalmi-politikai színezetet kapott és mozgalmi jelleget öltött. (...)

A pedagógusmozgalom újjászervezésében csakúgy, mint az első világháború előtti viharos évtizedben, a fővárosi tanítók és tanárok játszottak vezető szerepet. Szervezkedésük – a kezdetekhez hasonlóan – két irányból indult: egyrészt a polgári radikalizmushoz, másrészt a szociáldemokrata munkásmozgalomhoz kapcsolódott. Felerősödtek azonban, különösképpen vidéken, a szakmai, erkölcsi és anyagi érdekvédelem hagyományos, politikamentes felfogást hirdető pedagógusegység-mozgalmak is. (...)

1917. július 9-én – az MSZDP közvetlen befolyása alatt – megalakult Budapesten a Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége (VAOSZ). (...)

1917. szeptember 16-án megalakult a VAOSZ legnépesebb és legnagyobb befolyású szakosztálya, a tanítói szakosztály. (...)

A VAOSZ tanítói szakosztályának szervezésében és vezetésével zajlott le a magyar pedagógustársadalom történetének eddigi legnagyobb arányú tömegdemonstrációja 1918 májusában. A fővárosi tanítók először nagygyűlésen, majd a városháza előtti 3000-es tüntetéssel tiltakoztak a polgármester által bejelentett s elégtelennek tartott béremelésük ellen. Küldöttségük Wekerle miniszterelnöknél is követelte a pedagógusoknak a városi alkalmazottak bérrendszeréhez igazodó, egyenrangú anyagi és erkölcsi elismerését. (...)

Az első világháború után

A VAOSZ mintegy 2000 tagot számláló tanítói szakosztályának 1918. november 25-i nagygyűlésén, amelyen a fővárosi nevelőkön kívül szép számban jelentek meg Budapest környéki pedagógusok is, a tanítószervezet és az iskola jövőjéről folyt a vita. Itt merült fel először egy, a pedagógustársadalom minden rétegét átfogó, szakszervezeti típusú tömegszervezet megalakításának gondolata, amely egységesen képviselhetné a differenciált szakma különböző érdekeit. A fővárosi tanítók 1918. december 15-ei ülése határozott ezt követően a **Magyarországi Tanítók Szakszervezetének** megalakításáról, illetve az előkészítő bizottság megalakulásáról. Kimondták az 1914.

július 8. óta szünetelő Új Korszak újraindítását az MTSZ lapjaként, amit a szakszervezeti tagság – a tagdíj fejében – járandóságként kap kézhez. Az 1918. december 20-án ismét – története során harmadszor – megjelenő lap szerkesztője rövid ideig Somogyi Béla volt. Államtitkárrá történt kinevezése után a szerkesztést Szöllősi Jenő, majd Teszársz Kálmán vette át. A lap oroszlánrészt vállalt az **1918. december 30-ára összehívott szakszervezeti közgyűlés** tartalmi előkészítésében, a potenciális tagság, illetve a sorra alakuló pedagógus-szakszervezetek küldötteinek mozgósításában. A közgyűlésen a mintegy

tanügyigazgatási szervezet tevékenységét megelőzve, később pedig azzal karöltve irányító és végrehajtó szerepet vállalt a tanács hatalom voluntarista közoktatási programjának ellentmondást nem tűrő megvalósításában, az állam és az egyház erőszakos szétválasztásában és a nevelők „tudatának – gyorsított – átformálásában”, az ún. átképző tanfolyamok szervezésében.

Az MTSZ politikai, sőt hatalmi szerepvállalása a forradalmakban a bukást követően kompromittálta és diszkreditálta az általa is képviselt haladó közoktatás-politikai elveket és pedagógiai nézeteket. Ebből következett, hogy a

A reformmunkálatokban messzemenően építettek a pedagógia fejlődésének nemzetközi tapasztalataira, mindenekeelőtt a reformpedagógia eredményeire, s felhasználták a hazai iskolai gyakorlat, valamint gyermektanulmányozás és az „új iskola” tapasztalatait is. Mindezzel – a közoktatási reform és a pedagógiai modernizáció bázisán – széles körű szakmai egyetértést és összefogást teremtettek meg a pedagógiai konzervativizmussal és a retrográd közoktatási nézetekkel szemben. A reformmunkálatokba közvetlenül mintegy 500 pedagógus kapcsolódott be; irányításukkal indultak meg – Budapesten a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium keretében – a tanítók és a tanárok ún. átképző tanfolyamai. Ez a nagyarányú társadalmi részvétel megpezsztette a szakmai közéletet. A mozgalmi jelleg azonban szigorú tudományos igényességgel társult, a szaktudományok és a pedagógia legfrissebb eredményeinek adaptációjára és integrálására törekedett – a 6–18 éves gyermek fejlődésüteméhez igazodóan s nem a korábbi iskolatípusok szerint. A reformbizottság irányítói a későbbiekben kulcsszerephez jutottak a központi és a fővárosi tanügyigazgatás különféle szerveiben. Az MTSZ „kulturprogramjának” alapelvei az iskolák államosítása, a felekezeti oktatás megszüntetése, a vallásügyeknek a Vallás- és Közoktatási Minisztérium hatásköréből való kirekesztése, a reakciós tanügyi tisztviselők oktatási szakemberekkel történő felváltása és az iskolai osztálylétszámok csökkentése voltak. A vázlatos program a következőkben a VAOSZ tanítói szakosztálya korábbi programjának elemeivel bővült, sőt néhány ponttól eltekintve annak teljes adaptációját jelentette. Eltérést mutat a tankötelezettség 18 éves korig tervezett kiterjesztése, az öt évfolyamos középiskola terve, illetve a középiskolába nem járó fiatalok továbbképző iskolája. Nagy hangsúlyt helyezett a program a gyermekvédelemre és az eddig elhanyagolt felnőttoktatás reformjára. (...)

forradalmakkal együtt a demokratikus közoktatás ügye és a reformpedagógia esélye is súlyos veszélyt szenvedett Magyarországon. A magyar tanító- és tanártársadalom jelentős hányadát érthette ugyanakkor az a vád, hogy „a tanácskormány exponensei voltak”. „A közoktatásügyi feladatok végrehajtásában” szerepet vállaló sok ezer tanító és tanár tevékenységét azonban nem lehet csupán a magyarázatul – és mentségükre – felhozott „kényszerítő körülményekkel” indokolni. A cselekvésüket meghatározó közös eszmei alap ugyanis a népért, a nép kulturális felemelkedéséért érzett felelősség, a kiáltó vagyoni és társadalmi igazságtalanságok megszüntetését helyeslő és sürgető humanum volt, még ha nem is voltak minden kérdésben radikális állásponton. (...) A restauráció hatékony érdekvédelem eszközeitől is megfosztotta a megtorló intézkedéseknek igen

5000 főnyi tagság képviseletében 630 küldött vett részt. A Magyarországi Tanítók Szakszervezetének (MTSZ) elnökévé Somogyi Bélát választották meg.

A Magyarországi Tanítók Szakszervezete 1919. március 21. után sajátos módon épült be a Tanácsköztársaság hatalmi rendszerébe. A pedagógusok kötelező szakszervezeti tagsága, ami ekkor egyben párttagságot is jelentett, a mozgalmi és érdekvédelmi funkciókat háttérbe szorítva egyfajta erőszak-szervezetté tette az MTSZ-t. A szakszervezet a kiépülő új

nagy arányban kitett tanító- és tanártársadalmat. Az 1918 októbere után létrehozott intézményeket és szervezeteket megszüntették. (...) A betiltott és üldözött szervezetek listájára került természetesen a Magyarországi Tanítók Szakszervezete is.

(Kelemen Elemér tanulmánya teljes terjedelemben a „Lázad hát már az Élet alágyúrtja, a tanító...?” – 75 éves a PSZ kiadványban és az Érdekvédelmi szakszervezeti ismeretek című kötetben olvasható)

UJ KORSZAK

Szerkesztőség: Budapest, I. kerület, Állás-ut 1. szám.
Telefon J. 61-43. Ide eljuttatók a lap szellemi részét
illető összes küldemények. Kéziratokat nem őrzünk meg.

**MEGJELENIK MINDEN
HASODIK PÉNTEKEN**

Előfizetés: az egész évre 24 K, félévre 12 K, negyed évre 6 K. **Kiadóhely:** Budapest, VIII. Csokonai-sz. 6. sz. Ide küldendő: az előfizetők és a reklámszövegek

A tanítók gazdasági és politikai szervezkedése.

A szervekedésnek két módja van: a gazdasági és politikai szervezkedés.

A gazdasági szervezet egyesíti az azonos gazdasági érdekeké egyénekét, hogy követeléseiket tekintetében egységes álláspontot jusssanak és azokat egységes eljárással, egységes alkalmazotti módszerrel vigyék keresztül. Természetes, hogy a szervezetnek gyvevényekkel, hatalmi eszközökkel is kell rendelkeznie: *„máskülönben nem hatalom, amellyel a hatalom tárgyalni és egyezkedni képesen.”*

[illegible]

A munkások meggyőződtek róla, hogy csak az a szervezet szolgálhatja az érdekeiket komolyan, amely levonta a tényleg fennálló osztályellentétek következményeit és komoly hatalmi eszközökkel küzd nemcsak röszletjavításokért, hanem – mint végül ezért – az osztálykülönbségek megszüntetéseért is, amely tehát nem a „harmonia”, hanem a győzelem keresi. A munkásoknak ez a belátás számokban is megmutatkozott.

MEGHIVÒ.

A Magyarországi Tanítók Szakszervezete

1918. évi december hó 30-án, délelőtt fél 10 órakor,

a régi képviselőház üléstermében tartja meg

első rendes közgyűlését

a következő napirenddel:

1. Jelentés az eddigi szervezkedő munkáról, a szakszervezet megalakulásáról és eddigi működéséről.
 2. A végleges megalakulás.
 3. A szakszervezet kulturális programja.
 4. Mit a kell a tanítónak tennie a népképzésügyi intézmények biztosítása és fejlesztése érdekében.
 5. Esetleges indítványok.*
- Elvtársi üdvözzel

Elvtársi üdvözléssel

a Magyarországi Tanítók Szakszervezete
szervező bizottsága.

Budapest, VIII. kerület, Csokonai-utca 6. sz.

A községi elöljáróság elöljárója december 29-án, este fél 8 órakor a Városi Alkalmazottak Szövetsége helyiségén, VII. Aréna-út 68. szám alatt.

* Csak a legutóbbi indítványokat fogadjuk el, azaz legkésőbb 3 nappal a közgyűlés előtt kell az elnökségnek bejelenteni.

[illegible]

Alkalmanozottaknál aszervevő fővárosi munkások régi igazolványa, kiknek előzetes név- és lakcímjegyzékbe 1936. évi április 1-én beírták a munkások és tanácsok a vállalkozó munkások és tanácsok elnökei. Aki tehát a központi igazolványt megkapta vagy követő években Budapestre kívánja költözni, elvállalásához ügyében írjon ugyanezek az *Uj Korszak kiadóhatalmához* az elvállalásról beszámoló-nak címűre (VIII. Csokonai-utca 6. sz.).

latkozott meg, hogy például a Német Birodalomban a háború előtt az osztályharc alapján álló (szociáldemokrata) szakszervezetek taglétszáma meghaladta a 2 milliót, míg a „keresztény” szakszervezetek taglétszáma 350 ezer körül mozgott. (Nálunk, Magyarországon *nem szociális szakszervezetek* csak névleg vannak.)

Már most az a kérdés, miféle hatalmi eszközökkel rendelkezhet a szellemi munká-
cso szakértvezele.

Némely kategóriájuk — feltéve az erőt, komoly szorozhatóságot — szükség esetén jó sikerrel alkalmazhatják a sztrájkot. Ilyen kategóriák elsősorban a vasutások, postások és ártiszták azok, akik közvetlen kapcsolatban vannak a termelő munkával és így a termelés menetét súlyosan megzavarhatják, sőt meg is állíthatják. Például a bíróság, pórtörvénnyel alkalmazzák a sztrájkot csak demonstratív jellegű lehetne. Ami a tanácsokat illeti: a mi sztrájkunktól éppenséggel nem ijedne meg a velünk, azembere helyzednek hatalom, mert a mi munkánk nagyon távol esik a közvetlen termelő munkától és szüntetés — mint a járványzárástól, de még inkább a háború kitörése óta teljesen szüntető iskolák ezrei is bizonyítják — a kapitalisták harcosoktól éppenséggel nem vezérelhetők. Az iskolák közül kultúrunkra teret való sztrájk pedig bővebbá válik.

Lásuk már most a politikai szervezkedés kérdését. Szükséges-e a politikai szervezkedés és miért? Ne fogadjuk el azt az álláspontot, hogy a gazdasági szervezkedés után eléggé biztosíthatjuk szakmai gazdasági érdekeinket, tehát nem szükséges, hogy egymás politikai állásfoglalására törekedjünk!

Meggyőződésem szerint ezt az álláspontot még a fizikai munkások sem fogadják el – ezáltal nem is fogadták el –, akiknek pedig sokkal hatalmasabb gazdasági fegyverük vannak, mint nekünk. A politikai hatalom is kiválóan alkalmas eszköz gazdasági helyzetünk javítására, tehát politikai hatalomra is kell törekednünk.

Akármielyen erős gazdasági szervezőelőrel-
mennek is, nem közönyös reánk nézve,
hogy kik gyakorolják a politikai hatalmat,
a hízelkedőnyúlást, a gazdasági kiváltsá-
gokat konzerválni akaró pártok-e, vagy a
demokratikus pártok. Mert amazoktól eset-
leg sehogyan sem, vagy csak hosszú, a kö-
érdőknek átláthatatlan árú és mivolta
súlyos áldozatokat róva harcolt árán tudjuk
kiesikarni azt, amit emezek önként meg-
adnak. A politikai hatalom tehát kieg-
szíti — sőt némely esetben pótolhatja le —
a gazdasági hatalmat. Azután meg: a poli-
tikai hatalom gyakorlásának módjától füg-
getlenül.

Személyes múlt I.

A mi diadalunk

Álljon itt két írásos dokumentum a szakszervezet megalakulása előtti időszakból két jeles személyiség tollából, amelyek jól illusztrálják az akkori elégedetlen, forrongó társadalmi hangulatot

A koalíció uralomra jutásának napjaiban, 1906. április havában indult meg először az „Új Korszak”. Új eszméket hirdetett bátran, vakmerően, szembeszállva a félrevezetett közvéleménnyel, nem törődve a népszerűséggel, nem hajszolva olcsó sikereket. A népoktatás államosítását követeltük, amikor Apponyi volt a hatalmon. Az általános választójogot követeltük, amikor Andrassy volt a hatalmon, a becsületes választójog előlője. A tanítók anyagi helyzetének gyökeres javítását sürgettük, amikor a hatalomra jutott éhesek maguk akartak mindent fölfalni.

„És haladunk tovább a magunk útján bátran és bizakodva, mert nagy erő lakozott mi bennünk: az igazság...”

Nehéz küzdelmünk volt. Egyetlen követelésünket sem tudtuk sikerre juttatni, mert akikhez szóltunk, akiket hadba akartunk vinni a maguk érdekében és a kultúra érdekében – tanítók –, kábultak voltak a lezajlott politikai küzdelem országos maszlagától. Nem lehetett őket fölrázni, nem lehetett őket harcra bírni. Inkább hallgattak a fölülről dirigált lapokra, mint miránk. Inkább követték a strébereket és a fegyház küszöbén botorkálókat, mint minket. A hatalom is ellenünk volt, a liberális polgári közvélemény is le volt nyűgözve, nem bírtuk tovább a küzdelmet, letettük a fegyvert...

De egészen terméketlen mégsem volt a munkánk. Mi izgattunk, mi lázítottunk a koalíciós népcsalád ellen, az Apponyi-féle tanítóámtás ellen; mi szórtuk el a tanítóság között az elégedetlenség magvát,

amelyből aztán kisebbszerű vihar kelt ki; mi adtunk hangot a tanítóság kenyérért esdő szavának; mi erőszakoltuk ki az 1907. évi fizetésrendezéseket, és ha abban a rendezésben kevés a köszönet, az nem a mi hibánk, hanem a tanítóságé, amelynek nagyobb részét – megmondjuk őszintén – akkor még nem lehetett politikai, kulturális és gazdasági kötelességeinek

és jogainak teljes fölismerésére bírni.

A fizetésrendezési törvények után újabb bénultság lepte meg a tanítóságot, és mi eltettük alkalmassabb időre a tollat, amely harcos munkára izgat a tanítóság jóvoltáért, a magyar kultúráért, az emberi haladás nagy vezéreszméiért.

Majdnem negyedfél esztendei várákőzés után, 1910. október 14-én életre támadt az „Új Korszak”, mint a Magyarországi Tanítók Szabad Egyesületének lapja. Homlokán ezt a büszke jelszót viselte: Követeljük a közoktatás államosítását, minden felekezeti tendenciának az iskolából való kizárását, a tanítók és a tanárok gazdasági helyzetének gyökeres javítását és mindennek előfeltételét: az általános, egyenlő

és községenkénti titkos szavazati jogot.

Még barátaink egy részének sem tetszett ez a nyílt zászlóbontás, ez a büszke hitvallás. Minek az államosítást követelni – mondták –, és ha már azt követelitek is, minek vadíjtátok el az embereket a felekezeti, a hitoktatás kiküszöbölésének követelésével? Éretlenek még erre a tanítók! És minek politizáltak? Mire való egy tanítólapban az általános választójogért való küzdelem?

Így a barátaink egy része. Ellen-ségeink pedig ránk zúdították ostobaságuk minden salakját, gyűlöletük minden mérgét. Garudaszámra kaptuk a – többnyire névtelen – piszkoló levelet. Aljas szabadkőműves bérencek! – zúgták felénk, mert hiszen lehetetlen, hogy a közpályán másképp dolgozzék valaki, mint bérbeadott lelkiismerettel abban az országban, ahol leginkább csak az ezerholdasok és nagypapok bérencei csinálják a politikai közvéleményt. Szidtak bennünket: mi mosolyogtunk; leköpdöstek bennünket a névtelenség mögé megbújt gyáva fickók: mi letöröltük. És haladunk tovább a magunk útján bátran és bizakodva, mert nagy erő lakozott mi bennünk: az igazság...

És harcba szállt ellenünk a sötétség. Klerikális nemzetmérgezők ellenünk uszították a hatalmat. Becstelen denúnciansok és rágalmozók támadtak ránk. És a hatalom engedte magát eszközül használni ellenünk... A Szabad Egyesületet fölfüggesztették.

Oka nem volt erre a miniszternek. Gyártották hát a felelőtlen tanácsadói rágalmakat. Azt mondták, a Szabad Egyesület tételes

törvények ellen izgat: hazudtak. Azt mondták, a Szabad Egyesület haza- és vallásellenes: hazudtak. Ez az esküdtbírói ítélet fényes elégtétel nekünk és fényes diadala a mi eszméinknek. Aki az iskolák államosítását követeli, aki az iskolából ki akarja küszöbölni a vallásoktatást, az nem haza- és vallásellenes, az nem anarchista, az tiszteletre méltó férfiú és joggal torolja meg a rája szórt gyalázatos rágalmakat. Ezt állapította meg a budapesti esküdtstész.

Tizennégy hónapja, hogy az Új Korszak új életre támadt és eszméit terjeszti a tanítóság között. És ennyi idő elég volt a tanítói közvélemény gyökeres átalakítására. December 8-án délelőtt az állami tanítók gyűlése, délután az országos nagygyűlés mondta ki, hogy követeli az általános, egyenlő és

titkos választójogot és annak érdekében agitálni fog. Nem lehet kicsinyelni ezt a két határozatot, mert magyar tanítógyűlésen annyi tanító még soha nem volt együtt, mint ezen a kettőn.

Fényes bizonyítéka ez a határozat annak is, hogy a magyar tanítóság nem reakciós, nem konzervatív, a haladás elől elzárkózó elem, hanem a progresszív eszmék iránt fogékony, és ha kell, a kezébe ragadja a haladás zászlaját, hogy az első sorokban küzdjön az új Magyarországért. Mi hisszük, hogy a tanítóság lesz a kovásza az eljövendő nagy átalakulásoknak. Ha ezt nem hittük, nem tudtuk volna, akkor nem vállalkoztunk volna arra a nagy és nehéz munkára, amelyre vállalkoztunk a magunk szabad akaratából, a tanítóság jóvoltáért, az új, boldog Magyarországért.

...Most a demokratikus választó-

jog kérdésében állott mellénk a tanítóság egyeteme. Bizton reméljük, hogy nemsokára az oktatás államosítását és minden felekezeti szellemtől való megtisztítását is ki fogja tűzni elérendő céljai közé. És reméljük, hogy ezeket a nagy eszméket nemcsak elméletben vállalja el, hanem gyakorlati kivitelükért is küzdeni fog.

Mi pedig magasan lobogtatjuk a kibontott zászlót. Becsület, tisztesség, a tanítóság és Magyarország boldogsága foglaltatik abban a néhány szóban, amit a zászlóra fölírtunk. És ezzel a zászlóval meggyünk előre, a siker felé, az ostoba és gonosz gáncsvetőket félrelökvé, letiporva.

Aki ezt helyesnek, szépnek, jónak tartja: Utánunk!

Somogyi Béla

Új Korszak, 1911. december 1.

Czabán Samu (1878–1942) levele pedagógus barátaihoz – 1914

Czabán Samu, a századforduló után kibontakozó szocialista tanítómozgalom egyik vezető alakjának levele pedagógus barátaihoz. 1914 őszén írta, amikor az első világháború kirobbanása utáni harmadik hónapban a közoktatásügyi államtitkár eltanácsolta Békés megyei, nagyszénási állami tanítói állásából (részlet):

„Tizenhét esztendei lelkiismeretes munkálkodás után a minisztérium megállapította rólam, hogy méltatlan vagyok a tanítói állásra. Elmozdított állásomból, megfosztott eddigi nyugdíjigényemtől.

A minisztereknek, a törvény kerekein belül, teljes szabadságuk van. Ámde az utóbbi esztendőik során mind sűrűbben fordulnak elő esetek, amikor a tanítót meggyőződésének hirdetéséért elhallgattatják. Így hallgattattak el most engem is. De én nemcsak a tanítói mozgalomban vettem részt, hanem programomhoz híven tanácsadója,

pártfogója, védelmezője voltam a föld népének is, azoknak, akik egész életüket nehéz, sorvasztó munkában töltik, akik hibáikon kívüli tudatlanságuk folytán kész prédái az éhes, kis és nagy uzso-

rásoknak, akik mindaddig derék, jóra való, vallásos, tisztességes emberek, amíg mindent helybenhagynak, amit felülről javasolnak. De ha megkérdik, hogy most miért fizetnek több adót, mint az elmúlt évben, ha azután érdeklődnek, hogy

mire fordítják a hatóságok nehezen szerzett garasait, ha méltatlankodnak, mert gyermekeiket verik az iskolában, ha azért emelnek szót, hogy az orvos rendelési idő alatt ne a Takarékbank kaszinózzék, hanem odahaza tartózkodjék, ha panaszkodnak, amikor az uraság tiszta búza helyett ocsút mér, ha egy mázsa helyett csak nyolcvan kilót ad, ha a megígért napszámból lealkuszik utólag, ha elveri a cselédet s járandóságait visszatartja, ha mindezt a sok-sok igazságtalanságot nem tűri szó nélkül: akkor mindjárt megállapítják, hogy durva, faragatlan paraszt, izgága szocialista, akit rendre kell tanítani.

„Programomhoz híven tanácsadója, pártfogója, védelmezője voltam a föld népének is.”

Én ezekért az emberekért is harcoltam, és igazságuk mellett állok ezután is. Az én fegyelmi ügyem tehát nemcsak a tanítóságnak lesz tanulságos, hanem a progresszív embereknek és a föld népének is.”

Ha a fasori villa mesélni tudna

Budapesten, a VI. kerületi Városligeti fasor 10. szám alatt található a PSZ székháza világörökségi területen, műemléki környezetben. Az épület nem műemlék, de a kerület védeltségét élvezi. Az utca német neve Stadtwaldchen Alle volt. 1874-ben magyarul olvashatták: Városligeti fasor. Az 1920-as évek elején az éhező magyar gyerekeknek segítő holland Vilma királynő nevét vette fel, 1950-től Gorkij fasorra változott, 1991-ben kapta vissza a Városligeti fasor nevet. Az utcában lévő épületek korabeli számozása között nem volt könnyű eligazodni: a 10-es eredetileg a szomszédos Ráth György-villáé volt (ez most a 12-es sz. épület), ennek emlékét a Fővárosi Levéltár is őrzi, a korábbi 8-as pedig 10-esre változott. A helyrajzi számok is módosultak.

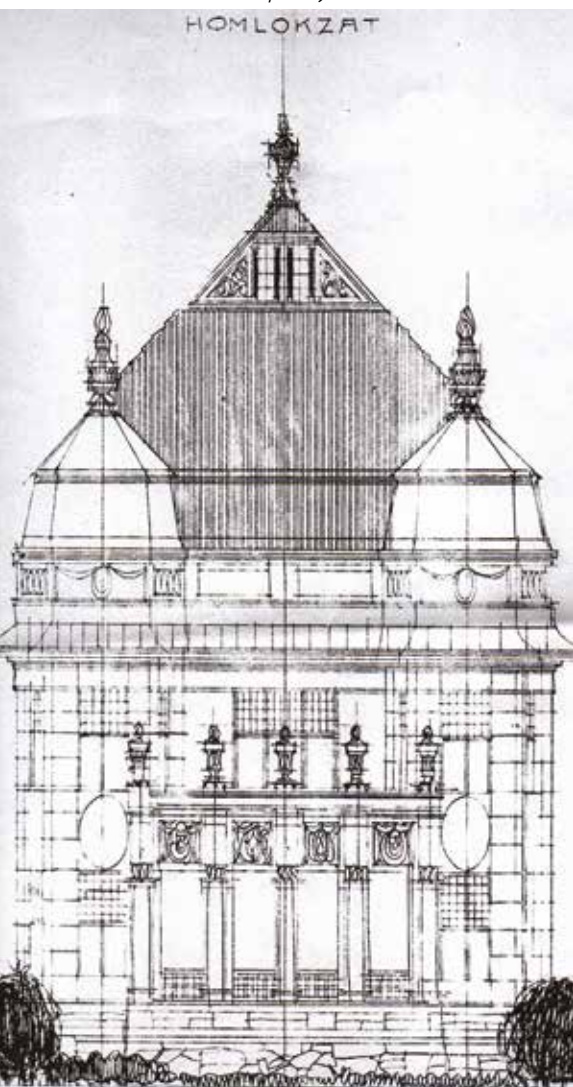
Az épületről egy korai feljegyzést a Fővárosi Levéltárban találtam: 1895-ben Schulek Frigyes toldalék építésére kért engedélyt, amelyet azonnal meg is kapott. A „Budapesti Czim- és Lakás-jegyzék” szerint Schulek Frigyes még 1906–1907-ben is a Városligeti fasor 8-as számú házban lakott (melynek régi helyrajzi száma azonos

a PSZ-nél fellelhető iratokéval). Gábor Eszter művészettörténész a Városligeti fasor történetét feldolgozó, 2006-ban megjelent írásában említi, hogy Schulek Frigyes 1885-ben itt épített villát a családjának, és negyedszázadig lakott abban. Ám a PSZ birtokában lévő tulajdoni lapon nem szerepel Schulek Frigyesnek, a híres építésznek, műegytemi tanárnak, a Magyar Tudományos Akadémia tagjának a neve. Persze az adatok nyilvántartása nem volt feltétlenül pontos, sok irat elkallódhatott azóta. Egyébként kép is készült Schulek Frigyes Városligeti fasori házának kertjében a családról. Feljegyzések szerint utolsó éveit Balatonlellén töltötte, ott is halt meg 1919-ben.

A VI. kerületi önkormányzat nyilvántartása szerint is a Városligeti fasor 10-es szám alatti egyemeletes nyaralóvilla az 1880-as években épült. Homlokzata szimmetrikus, fő tengelyét a földszinten félköríves zárt erkély, felette tömör mellvédkorlátú erkély hangsúlyozza. Kerítése és kapuja szépen megmunkált és helyreállított kovácsoltvas, külön említésre méltó a ház falára szerelt kovácsoltvas lámpa. Déry Attila Budapest Építészeti topográfiaja c. munkája eklektikus villaként említi.

Bíró Ármin nyaralójának terve

Schulek Frigyes feleségével és gyermekeivel a Városligeti fasorban álló házuk kertjében (magántulajdon)

Az irattárunkban lévő – levéltárral is egyező – eredeti dokumentumok szerint a ma ismert épületet (és amelyről a fenti leírás szól) 1908-ban Kármán Aladár és Ullmann Gyula építész tervezte. A tervrajzokon az szerepel, hogy Ullmann Gyula úr lakóházáról van szó, de ez nem jelent tulajdonjogot. Akkoriban ugyanis az építész nevével azonosították a tervet. Volt itt szőnyegraktár, ruhatár, mosókonyha, vasalószoba, cseléd- és úri szoba, cseléd- és úri fürdő, játszószoza, gyermekháló, reggeliző, ebédlő, tálaló, szalon stb. A tervrajzot 1909 augusztusában módosították, azon már feltüntették, hogy nagyságos (hátori) Bíró Ármin nyaralójáról van szó, legalábbis az ő tulajdonosi megbízásából nyújtották be a módosításokat. A használatbavételi engedélyt 1909 őszén adták ki az épületre.

A két építész, Kármán Aladár és Ullmann Gyula az akkori évtized sikeres bérház- és villaspecialistája volt. Közös számos budapesti villát, bérházat, üzletházat, néhány vidéki kastélyt és kiállítási pavilont, szanatóriumot, árvaházat terveztek. Több városban és határon túli magyar területeken is dolgoztak.

Gerle János A szecesszió Budapesten c. könyvében azt írta: „A nyolcvanas évek végétől (...) az egész környék felértékelődött, és a Városligettel szomszédos utcákba sokan költöztek a korszak vezető művészei közül is”. A fasor a XIX. század végén a jómódú polgároknak előbb nyári, majd végleges lakóhelye lett.

A Pedagógusok Szakszervezete birtokában lévő tulajdoni lap szerint az ingatlant 1926-ban özvegy (hátori) Bíró Árminné javára jegyezték be, miután férje 1917-ben meghalt. Bíró Ármin a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. megszervezője, első vezérigazgatója volt 1881–1917 között. A vállalatirás létrehozásával egyesítette a szén- és vastermelést a nyersvaskohászattal, az acélgyártással.

1940-ben az épület a Fellner gyerekek „javára bekebeleztek”, apjuk 1932-ben bekövetkezett halála után (a négy fiúgyerek közül háromnak a nevét: Pálét, Alfrédét és Györgyét tüntetik fel tulajdonosként).

A „Budapesti Czim- és Lakásjegyzék” szerint a népes család feje, Fellner Henrik 1911-ben vette át „Leipziger Vilmos szesz- és cukorkagyára részvénytársaság” vezetését. Az igazgatóságnak felesé-

ge és több gyermeke is tagja volt: Fellner Henrikné, Fellner Pál, Fellner György, Fellner Alfréd. (A cég igazgatói között fellelhető „Róth Miksa” neve is, akinek szerepére később még visszatérünk.)

A szeszgyár vezetését az I. világháború után az egyik fiú, Fellner Pál vette át. Apjához hasonlóan ő is jó gazdasági érzékkel fejlesztette a céget. A mezőgazdasági szeszgyárakban előállított nyersszesz nagy részét ők finomították, ecetgyárat létesítettek. 1932 nyarán meghalt a családfő, Fellner Henrik, a felsőház tagja, a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének elnöke, akiről a korabeli Magyarország c. lap azt írta: „általános megbecsülést szerzett fáradhatatlan munkásságával, amelyvel a gyárpár fejlesztésében tevékenykedett.”

1937-től az Ecetgyárosok Országos Egyesületének elnöke szintén egy Fellner fiú, Vilmos lett. Ő később Amerikába ment, közgazdasági tevékenységére az 1960-as években itthon is felfigyeltek. Testvére, Pál országgyűlési képviselőként 1935 és 1940 között itthon a képviselőháznak volt a tagja.

A Fellner családnak egyébként több ingatlana is volt Budapesten, nyaralójukat a XII. kerületi Mátyás király úton Alfréd és György közösen építette. (Az is kiderült Gábor Eszter Az Andrássy út körül c. könyvéből, hogy a telkeknek két utcafrontjuk volt: az egyik a fasor, a másik az akkori Nagy János, vagyis a mai Benczúr utcára nézett. Így érthető, hogy lakcímükként miért olvasható a nyilvántartásokban sok helyen a Benczúr utca 11-es szám is.)

A Fellner fiúk és feleségeik gyakran szerepeltek társasági, színházi lapok rovataiban. Fellner Györgyöt például a Színházi Élet 1928-as számában a legnépszerűbb és igazán közszeretetten álló gavallérként emlegették, amikor eljegyezte Milos Erzsébetet.

A Fellner családból utolsó tulajdonosként 1940-ben éppen Fellner Györgynét (Milos Erzsébetet) tüntették fel a tulajdoni lapon, ő ajándékozási szerződéssel jutott hozzá a Városligeti fasor 10. szám alatti ingatlan egy részéhez.

A politikai viszonyok, velük együtt a közhangulat változását tükrözi egy újságcím, amely a Magyar Kommunista Párt lapjában, a Szabadságban jelent meg 1947 tavaszán: „Fellnerné nem szereti a bűdös partizánokat”. A cikk pedig az ötgyermekes Fellner igazgatóné és a nevelőnő között megromlott kapcsolatról szól, utóbbi szerint ugyanis a gyáros felesége őt „lebűdöspartizánozta”.

A tulajdoni lapon 1948-ban újabb változás történt: a Fűszerkereskedők Országos Egyesülete budapesti érdekképviselőjét jegyezték be.

1954-ben a Magyar Írók Szövetsége lett az épület tulajdonosa. Bérliként itt dolgozott az Élet és Irodalom, a Nagyvilág, a Kortárs szerkesztősége, a Magvető Könyvkiadó, az Irodalmi Alap Könyvtára. Ezen szervezeteket máshol helyezték el 1958 után. 1957-ben a magyar állam lett az épület tulajdonosa.

1958. november 1-től a Városligeti fasor 10. szám alatt van a Pedagógusok Szakszervezete központi irodája. Ezt megelőzően a szakszervezet több fővárosi épületben is helyet kapott (VIII., Múzeum utca 17., VI., Gorkij fasor 34–36.), és bár a költözés után rögtön kicsinek bizonyult a fasori épület, még az újabb csomagolás szándéka is felvetődött, erre mégsem került sor.

Székházunk díszes üveglakainak, -ajtóinak készítőjéről nem találtunk egyértelműen bizonyítékot, de mivel a környék számos villáját Róth Miksa magyar üvegfestő és mozaikművész alkotásai díszítik (a szomszédos Ráth György-villa üvegeit is ő készítette, de nevéhez fűződnek a szintén szomszédos Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium, valamint a református templom üvegfestményei is), Fényi Tibortól, a Róth Miksa Emlékház igazgatójától kértünk szakvéleményt.

Szerinte „valószínű, de nem bizonyított, hogy az ablakok a megrendelő számára Róth Miksa műhelyében készültek”. Az épületben több helyen látható üvegcsere volt, vélhetőleg korábban megsérült darabokat cseréltek ki az eredetihez hasonló, de attól eltérő üvegezéssel. Ezt dokumentumaink is alátámasztják: 1987-ben Szabó Erzsébet üvegtervező iparművészt bízták meg „az ólomüvegezési munkák elkészítésére”. Fényi Tibor szakvéleménye szerint az üvegcsere az ablakoknak kisebb részére szorítkozott, és valószínűsíthető, hogy az eredeti mintázatot jelentős részben nem változtatta meg. A Róth-műhely 1908–10 között egyéb munkáihoz is használt olyan színű és kivitelezésű üvegeket, mint amilyenek a lépcsőházi, illetve az emeleti bejárati ajtón láthatók. „Minden kétséget kizárólag nem állapítható meg az ablakokat készítő műhely kiléte, azonban az eredeti üveganyag minősége, a préselt üvegszemek és a préselt hullámos üveglapok alkalmazása olyan, amit a Róth-műhely gyakran alkalmazott a villa építésének időpontjában” – vélekedett a Róth Miksa Emlékház igazgatója.

A mivesen faragott oroszlánlábú bútorok, szekrények, a nagyterem mennyezetének arannyal díszített faburkolata mestermunkáról tanúskodik, de eredetükre nincsenek bizonyítékok. Amikor a szakszervezet a villaépületbe költözött, ezeket a bútorokat „örökölte”. A nagyteremben lévő impozáns csillár egyike a II. világháborúban megsérült, arra kötelezték a tulajdonosokat, hogy azt eredeti állapotában állítsák helyre.

Az épületet egyébként többször felújították: a hatvanas és a nyolcvanas években is. Az idők viharában eltűnt az erkélyt díszítő öt szobor, bár a talapzatuk mementőként megmaradt.

Az 1990-es végén az egykori Fellner család Amerikában élő leszármazottai jártak régi villájukban – immár a Pedagógusok Szakszervezete vendégeiként.

A cikk elkészítéséhez a hivatkozott könyveken kívül a PSZ irattára és a Fővárosi Levéltár dokumentumait használtam, interneten elérhető adatokat kutattam, idéztem Fényi Tibor múzeumigazgató szakvéleményét. Mindebben Gerebenné Tóth Éva, a Pedagógusok Szakszervezete irattárosa segített kitartó munkával.

László Judit

1945 – MPSZSZ

Kelemen Elemér: A magyar pedagógusmozgalmak és -szakszervezetek vázlatos története 1948-ig (részletek)

„Egy új típusú, politikailag érzékeny és a magyar pedagógustársadalom progresszív, sőt, baloldali erőit összefoglalni szándékozó radikális érdekvédelmi szervezet iránt – a történeti hiányérzetből is eredően – nagy volt a társadalmi igény.”

Béki Ernő

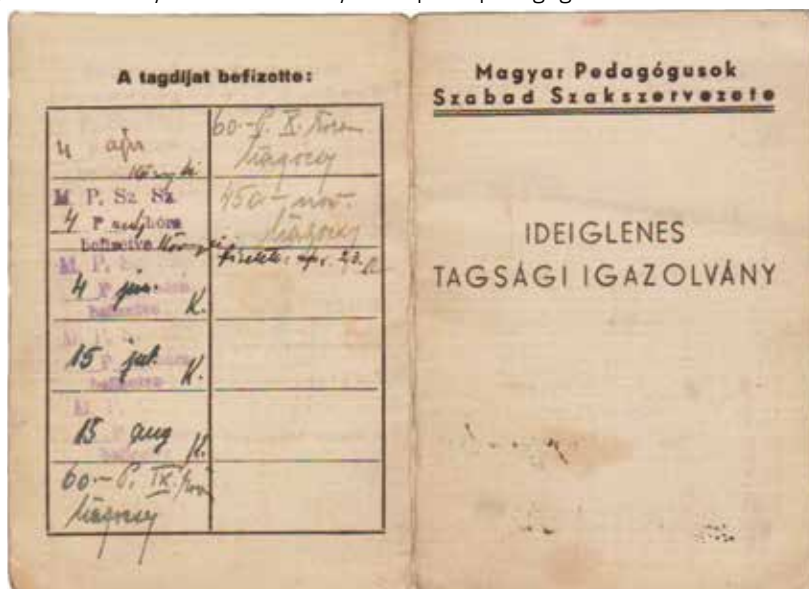
A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete (MPSZSZ) 1945. február 2-án alakult meg, mintegy 100-150 budapesti pedagógus részvételével. Lét-rehozásában meghatározó szerepet játszottak a korábbi évek illegális baloldali, kommunista mozgalmában részt vevő pedagógusok, mindenekelőtt Béki Ernő, aki a szervezőbizottság elnöke, majd az MPSZSZ főttkára lett. Az új pedagógus-szakszervezet vezetőségének első lépése – még a tagtoborzást megelőzően – a Szakszervezetek Országos Központjához történő csatlakozás bejelentése volt február derekán. A szakszervezeti központ pedig az MKP közvetlen befolyása és ellenőrzése alatt állt. (...)

A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete súlyos, felemás hagyaték örököse volt, s a múltból igen kevés és ellentmondásos tapasztalattal rendelkezett. Az elmúlt negyedszázad folyamán 1918/19 valóságos értékei is kompromittálódtak, a társadalom és a pedagógusok nagy tömegei számára idegenek voltak. A Horthy-korszak pedig eleve megakadályozta a politikai tartalmú, baloldali beállítottságú pedagógus-szervezetek, különösképpen egy pedagógus-szakszervezet megalakulását, működését; így a magyar szakszervezeti mozgalom nem rendelkezett sem történeti, sem valóságos társadalmi tapasztalatokkal, nem volt felvértezve sem a koalíciós politika sajátos viszonyai, még kevésbé egy mindinkább szimulált politikai gyakorlat keretei között folyó mozgalmi

tevékenységre, politikai harcokra. Ezzel magyarázható, hogy szinte az első lépésekkel belesétált abba a csapdába, amit a szakszervezeti munka – ekkor még úgy tűnt, baloldali – valójában már ekkor is direkt kommunista pártirányítása állított.

Ugyanakkor az sem tagadható, hogy egy új típusú, politikailag érzékeny és a magyar pedagógustársadalom progresszív, sőt, baloldali erőit összefoglalni szándékozó radikális érdekvédelmi szervezet iránt – a történeti hiányérzetből is eredően – nagy volt a társadalmi igény. A megújítandó közoktatás egészére tekintő, a pedagógustársadalmon belül kialakult, szinte rendi jellegű válaszfalak lebontását hirdető, egységes szakszervezeti mozgalom – az iskolai élet újraindításának, a munkalehetőségek megteremtésének, az életviszonyok rendezésének, a demokratikus szellemű oktatás megteremtésének és a pedagógusok ehhez szükséges átképzésének programjával fellépő MPSZSZ joggal számított sikerre.

A népi demokratikus átalakulás szolgálatát hirdető szakszervezet tagsága már az első hónapokban ug-rásszerűen növekedett. 1945 végéig csaknem valamennyi budapesti pedagógus csatlakozott hozzá,

s – a szervezés ügyetlensége, illetve a vidéki, főleg felekezeti tanítók és tanárok közömbössége, idegenkedése vagy félelmei ellenére is – számos vidéki tagszervezet jött létre. 1946-ban már csaknem 25 000 tanító és tanár (a magyar pedagógusok közel 75 százaléka!) volt az MPSZSZ tagja.

Ez a magyarázata annak is, hogy az első bénultságból ocsúdó és fokozatosan újjáéledő hagyományos pedagógusegyesületek és – intézmények közül egyre több jelentette be önkéntes csatlakozását, beleolvadását az új szakszervezetbe.

(...) Ez a folyamat mindenestre az események fonákját is mutatja. (...) E gazdag, sokszínű egyesületi élet megszűnése, aszimilálódása – a kezdeti spontán, később központilag vezérelt folyamat keretében – tervszerűen illeszkedett a mindenféle másság, az iskolarendszer pluralitásának felszámolására, s a nagy, központosított, monolitikus és egyenirányítható szervezetek és intézmények kialakítására törekvő új művelődéspolitikai programjába. (...)

Az „új kor” nyitányát az oktatáspolitikában „a nem állami iskolák fenntartásának az állam által való átvétele, az azokkal összefüggő vagyontárgyak állami tulajdonba vétele és személyzetének állami szolgálatba való átvétele tárgyában” rendelkező 1948. évi XXXIII. törvény cikk jelentette. A nevelési-oktatási intézmények államosítása látszólag folytatása és beteljesítése volt azoknak a korábbi – bár ellentétes politikai tartalmú – törekvéseknek, amelyek a modern polgári közoktatás megteremtésének első, 1848-as kísérletétől végigkövették a magyar közoktatás fejlődését. Valójában azonban az etatizmus antiliberális és antidemokratikus hagyományai teljesedtek ki, egy totális politikai rendszer hatalomátvételének előjátékaként. Az iskolák államosításának előzményei és kísérőjelenségei – az osztályharc éleződésének sztálini jelszavától motiváltan – a hagyományok és az alternatívák könyörtelen felszámolásának a következő években megvalósuló programját vetítették előre.

A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete – már az 1946. február 24-én megtartott első, s különösen az 1947. december 21-én rendezett második országos küldöttközgyűlését követően – egyre nyilvánvalóbban ennek a művelődéspolitikának a szolgálóleányává szegődött. (...) Mikor az ünnepi játék szereplői és közreműködői 1948. július 28-án elfoglalták helyüket a negyedikként jegyzett egyetemes tanügyi kongresszus nyitó – és egyben: záró – rendezvényén, kevesen sejtették közülük, hogy

valamennyien egy láthatatlan mágia eszközei és áldozatai, s tudatos vagy tudattalan szerepvállalással egy tragédiába torkolló komédia részesei voltak. A következő hónapok eseményei nyilvánvalóvá tették, hogy a szakszervezeti közreműködéssel celebrált ünnepélyes megnyitó elterelő hadmozdulat volt csupán, és a fordulat évének művelődéspolitikája sem a kongresszus további munkájára nem tart igényt, sem a közoktatás törvényi szabályozá-

sát nem tervezi. Oktatásügyünk történetének következő évtizedeiben a korábbi hazai gyakorlatról és az általános európai szokásoktól eltérő szabályozási elveket és joggyakorlatot érvényesítve, a magyar közoktatást törvények nélkül irányították, mintegy törvényen kívül helyezték.

Röpirat a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetéről

1945. március 25.

A 25 éves reakció szégyenteljes bukásával egy csapásra megszűntek mindazok az akadályok, amelyek a dolgozók szabad szervezkedését megbénították. A magyar dolgozók élnek is jogukkal, és egymás után élednek újjá a régi szakszervezetek. A szervezkedés minden lehetőségétől elzárt értelmiségiek is sorra alakítják meg szabad szakszervezeteiket. Természetes, hogy az ország demokratikus újjáépítésében oly nagy feladatok elvégzésére hivatott magyar nevelőknek is most egy olyan szervezetbe kell tömörülniük, amely biztosíthatja számukra azt, hogy a szabad világban szabad emberként éljenek, és a társadalomnak így élni tudó és így élni akaró embereket neveljenek.

Ez a szervezet csak egységes, szabad és független szakszervezet lehet.

Az eddigi, úgynevezett egyesületek helyett az erők egybefogásának szakszervezeti formáját kell választani. Ez a forma alkalmas arra, hogy ledöntse azokat a válaszfalakat, amelyek eddig a nevelőket és általában az értelmiségi munkásokat az iparos és munkásosztálytól elválasztották. A reakció minden eszközzel arra törekedett, hogy önmaga és uralma védelmében a dolgozók arcvonalát megbontsa, és ha lehet, az egyes osztályokat egymással szembeállítsa. A szakszervezetbe tömörülés nemcsak gátat vet az ilyen törekvéseknek, hanem célkitűzéseink elérésében hatalmas szövetségést biztosít számunkra: a szervezett ipari munkásságot. Eddigi egyesületeink nem voltak egységesek, nem voltak szabadok és függetlenek, és így nem is vállalkozhattak olyan feladatok megoldására, amelyeknek elvégzésére tulajdonképpen létrejöttek. Mindenki előtt tisztán áll, hogy milyen kevés beleszólásuk volt a nevelés irányításába, és sohasem tudták kellő súllyal képviselni a nevelők érdekeit.

A szakszervezetbe való tömörülés jelentőségét és súlyát bizonyítja az is, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlésben és az egyes törvényhatóságokban máris szép számmal vannak külön szakszervezeti képviselők. A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete is minden bizonnyal a szakszervezetek sorában őt megillető helyhez méltó módon képviseltetheti magát azokon a helyeken, ahol a közösség ügyét intézik.

Szakszervezetünk tagja lehet mindenki, aki a neveléssel hivatásosan foglalkozik. De kell is, hogy tagja legyen minden hivatásos nevelő, az óvónőtől az egyetemi tanárig, mert az eddig iskolafajok szerint alakult különböző egyesületek nem bizonyultak elég erőseknek ahhoz, hogy a kétségtelenül az egész pedagógustársadalmat érintő közös problémákat megnyugtató módon megoldották volna. Egységben az erő! A magyar nevelés és a magyar nevelők ügyét csak olyan szervezet képviselheti igazán döntő súllyal, amelyik az összes magyar pedagógust egy táborba tömöríti. Természetesen a különböző iskolafajoknál működő nevelőknek lehetnek külön sajátos problémáik. Éppen ezért a szakszervezet, az iskolafajoknak megfelelően, tagozatokat alakít. A vidéki pedagógusok megszervezését helyi csoportok alakításával végzi.

Bármilyen erős, hatalmas és egységes is egy szervezet, ereje csak akkor nyilvánulhat meg a maga teljességében, ha a szervezet szabad és független. Cselekedeteinek csak egyetlen gátja és rugója lehet: a hivatásérzetből fakadó élő lelkiismeret. Független és szabad a hatóságokkal szemben. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a szakszervezet az illetékes tanügyi hatóságok munkáját nehezíteni akarná, azonban ragaszkodik ahhoz, hogy a magyar nevelőknek a való életből merített bőséges tapasztalatain alapuló szükségszerű követelményeknek mindenkor hangot adjon, és ez a hang valóban meghallgatásra is találjon.

Szabad és független a szakszervezet a politikai pártoktól. Nem szolgálja egy bizonyos párt érdekeit, illetőleg egy-egy párt nem állíthatja a szakszervezetet saját érdekei szolgálatába. De minthogy a szabad szakszervezetbe tömörülő nevelők különböző pártok tagjai lehetnek, igenis élvezi és kell, hogy élvezze a pártok támogatását. Hangsúlyoznunk kell, hogy a szakszervezet, habár politikától, pártoktól független, nem politikamentes, mert létfeltétele és életeleme a szabad, demokratikus társadalom.

Ezek voltak azok az alapgondolatok és vezérelvek, melyek a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetét létrehozták. Feladata és célkitűzése röviden: minden munkáját a magyar nevelésügy és nevelők ügyének szolgálatába állítani. Egybe akarja fogni a magyar nevelők hangját és ennek olyan erőt adni, hogy azt mindenütt meghallják; hogy a jövőben ne lehessen a hivatásérzet és kötelességteljesítés szép eszméit arra használni, hogy elnémítsák velük a tisztességes megélhetés lehetősége után kiáltók szavát.

Hisszük és reméljük, hogy a magyar pedagógustársadalom legszélesebb rétegei megértik ezen egyesülés szükségességét és közreműködésükkel erősítik ezt, az igaz magyar nevelők által régóta várva várt szervezetet, a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetét.

Személyes múlt II.

Kovács Zsigmond (tanító, szakszervezetünk alapító szervezője Hajdúböszörményben, később az ország központ osztályvezetője):

Február 2-án – amikor Budáról még német ágyútűz árasztotta el Pestet – a Reáltanoda utca 13-15. számú házban mintegy száz pedagógus részvételével megtartották a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének első, alakuló közgyűlését, megbeszélték a sürgős tennivalókat, s az „ügyek ideiglenes vitelére” megválasztották a vezetőséget: a szervező- és intézőbizottságot.

Február 23-án a szervező- és intézőbizottság ülést tartott. A Múzeum utcai székházban jelen voltak: dr. Almássy György, Béki Ernő, Dobler Antal, Farkas Lídia, dr. Fodor József, Forgács Tibor, Lukács Sándor, dr. Ortutay Gyula, Pataky Margit, Radnai Béla, Surány Pálné, Székely Endréné, dr. Vigh Károly, Wéber Mihály bizottsági tagok és Fehérvári Gyula jegyző.

A pedagógusok első tömegmegmozdulására, az Eötvös-szobornál tartott ünnepi gyűlésre március 15-én került sor. A felhívásra a Múzeum utca és a Szentkirályi utca megtelt pedagógusokkal. A menet nyolcas sorokba fejlődve vonult Eötvös szobrához, ahol dr. Fodor József mondott beszédet.

Július 1-jén a Sportszarnokban tartották meg a budapesti és Pest környéki pedagógusok nagygyűlését, amelyen dr. Kemény Gábor megnyitója után Béki Ernő mondott beszédet, majd megválasztották a budapesti helyi csoport titkárát. Másnap, július 2-án került sor az Első Országos Aktívaértekezletre. A beszámolóban Lukács Sándor számot adott a szakszervezet fejlődéséről. Elmondotta, hogy a szakszervezetnek Budapesten 6386, vidéken – 102 helyi csoportban – legalább 15 ezer tagja van. Ezután a szükséges fizetésrendezésről, a munkaközvetítésről, a kulturális és szociális gondoskodásról, az ellátás javításáról, végül az oktatáspolitikáról, egy nagyszabású iskolareform tervéről s a negyedik egyetemes tanügyi kongressz-

szus összehívásának szükségességéről beszélt.

Október 1-jén megjelent a szakszervezet lapja, a Pedagógus Értesítő. (Ez mai lapunk elődje.) Az I. évfolyam 1-2. számának Beköszöntő című vezércikke ezt írja: „Az ország különböző területein élő pedagógusok közös harcát, örömét, bánatát ezután lapunk fogja eltérhetetlen szálakkal összefűzni”.

A megyei titkárok első értekezletére november 8-án került sor. Egy későbbi feljegyzés szerint a megbeszélésen a következő megyei titkárok vettek részt: Ágoston György, Bagossy Lajos, Eördögh Ernő, Kovácsné Blaskó Anna, Moldoványi János, Örsy Károly, Palkó István, dr. Péterffy István, Pintér István, Somfai László, Szabó Nándor, Szőke Andor, Zsigmond Mária. Az év végén újabb fontos dokumentum jelent meg: a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete Alapszabályai.

Dr. Fényi András (gimnáziumi tanár, szakszervezetünk alapító szervezője Budapesten, a Pedagógusok Lapja olvasószerkesztője):

A Kálvin tértől botorkálok a Ferenc körút felé, ledőlt falrészeket, szakadt huzalokat, szétlőtt ágyúkat és még a hó alatt rejtőző holtakat kerülgetve. Kezemben a felszabadult Pest első napilapjának, a Szabadságnak január 25-én megjelent 5. száma, mely arról ad hírt, hogy a magyar tanárok, tanítók és óvónők országos szabad szervezete megkezdte működését a IX. ker., Ferenc körút 41. szám alatti épületben. Amikor belépek az első emeleten lévő helyiségbe, három kollégánál fogad; bejegyzik nevemet a jelentkezők sorába. A háromjuk egyike Pataky Margit kereskedelmi középiskolai tanár.

Újabb hírként olvastam a Szabadságban, hogy a bontakozó szakszervezet január 30-tól átteszi működését a Reáltanoda utca 13-15. számú házba, majd azt, hogy február 2-án megtartja alakuló közgyűlését. Ezen a napon most már nem kifelé, hanem a Belvárosba indultam jómagam is, minduntalan egy-egy kapualjba húzó-

va, amikor a még német kézen lévő Budáról sűrítve érkeztek a lövedékek.

Néhány nappal később már a Múzeum utca 17. szám alatt működött a szakszervezet. És itt volt a központja mindaddig, amíg hét és fél év múltán kényszerűen távoznia kellett e látványosan szép, minden szempontból megfelelő épületből.

Pataky Margit (felsőkereskedelmi iskolai tanár, szakszervezetünk alapító szervező- és intézőbizottságának tagja, később a PSZ alelnöke):

A kapcsolatot Béki Ernővel vettem fel, a II. Rákóczi Ferenc felsőkereskedelmi iskola tanárával. Hamarosan meg is találtam őt, és a munkát akkor már elkezdő Surány Pálné óvónőt (Krúdy Gyula egykori második feleségét); negyedikként Székely Endréné gimnáziumi tanár volt az indító stábnak. A Ferenc körút 41. sz. ház, amely eredetileg nyilas párthelyiség volt, úgy lett első toborzóhelyünk, hogy ott kezdték meg szervező munkájukat Surányné férjének az irányításával a mérnökök is. Célunk az volt, hogy a felszabadult Pest többi lakosával együtt a pedagógusokat is felhívjuk a pincéből, és a romok közt is az életre, tanításra lelkesítsük. És öröndetesen tapasztaltuk, hogy a Szabadságban megjelent híró szóra a szabaddá tett Pestről – még a messzi kerületekből is, többnyire gyalogszerrel – mennyien jelentkeztek.

Dr. Forgács Tibor (szakszervezetünk alapító gazdasági vezetője, később a budapesti közgazdaságtudományi egyetem professzora):

A szakszervezet megalakulása után Lukács Sándorral nekiindultunk valamilyen nagyobb épületet keresgélnek, ahová a Reáltanoda utcai talpalatnyi helyről átköltözhetünk. Csakhamar rá is bukkantunk a Múzeum utca 17. szám alatti – sérülten, romosan is imponáló – palotára, amelyet gróf Károlyi Melanie-től bérelt a jobbol-

dali kereskedőket tömörítő és őket ellátó Baross Szövetség. Az elhagyott épület szabad prédája volt a fosztogatóknak. Igyekeztünk kikergetni őket, majd Lukács Sándor cirill betűkkel fölírta a megrongálódott zárhatatlan kapura, hogy ez az épület a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének a székháza. Én azzal toldottam meg – magyarul – a szöveget, hogy aki ide behatol, az a népbíróság elé kerül. Jószerint azt sem tudtam akkor, hogy mi is az, amivel fenyegetőzöm.

Természetesen azonnal hozzákezdünk, lelkes pedagógusok segítségével, a romok eltakarításához. A legnagyobb gondot a korábban gyönyörű, faragott oszlopokkal és korlátokkal díszített, egyemeletnyi magasságú, üvegtető hall parkettájába befürödött akna okozta. Egy ideig kerülgettük, majd – alkalmi tűzszerszéként – sikerült baj nélkül kiemelnem.

Rövidre fogva, egy-két hét során odaig jutottunk a helyreállításban, hogy február közepétől már itt dolgozhatott a szakszervezet ideiglenes vezetősége és az egyre bővülő munkatársi gárda. Mint a gazdasági osztály vezetője, afféle „mindenes”-szerepet töltöttem be. A helyreállításhoz pénzért kilincseltem, segítettem a pedagógusok élelemmel és ruházattal való ellátásában, és nekem kellett gondoskodni arról is, hogy a bent dolgozók minden nap meleg ételhez jussanak, a konyhát ugyanis már februárban megteremtettük. Szerencsére nem voltam egyedül, sokan támogattak.

Dr. Ágoston György (szakszervezetünk alapító szervezője Hajdú megyében, később a Szegei Tudományegyetem professzora):

A pedagógusok várták a biztató, a reménykeltő híreket, szavakat. Tagadhatatlan, voltak viták a különböző pártállású pedagógusok között, de a szakszervezet már akkor – 1945 első felében – demokratikus egységbe tudta kovácsolni a megye csaknem kétezer nevelőjét.

Hogy mi volt akkor a szakszervezeti tevékenység? Mozgósítás, hogy elkezdődjék a tanítás a romos iskolákban, amelyek minden felszerelést nélkülöztek. De nemcsak a valóságos romok eltakarítására mozgósítottunk, a kiváló tankerületi főigazgató,

Juhász Géza közreműködésével a szellemi romok eltakarításához is hozzákezdünk; szakmai megbeszéléseket, szabadegyetemi – és szombatonként világnézet – előadásokat szerveztünk az új, demokratikus nevelés érdekében. Óriási munka volt ez, hiszen még hiányoztak az új tantervek, új tankönyvek. Őszinte, nagy érdeklődés nyilvánult meg ezen előadások, megbeszélések iránt. A szakszervezet fogadóbizottságot működtetett, hogy a háborúból visszatérő, a menekült pedagógusokat segítse. Meghatározó szerepünk volt igazolásukban, munkahelyhez, lakáshoz juttattuk, anyagi támogatásban részesítettük őket. Debrecenben konyhát tartottunk fent, élelmiszer-vásárló körútra mentünk. Később – már a forint megszületése után – virágzó hitel- és segélyegyesületünk működött.

Benke László (tanító, szakszervezetünk Szabolcs megyei alapító szervezője):

A nevelők megfeszített erővel együtt éltek az iskola gondjával, annak rendbetételével, a tankönyvekről való gondoskodással, és odaadón bajlódtak azzal a nagy szegénységgel, amely egész Szabolcsban körülölelte őket. Nagy részüknek nem maradt semmije, csak ami rajta volt. Mint másutt, itt is, mi is cipőtalpat, olajat, lisztet, krumplit osztottunk. És egész szívünkkel, lelkünkkel igyekeztünk az új világ szellemében tanítani a sok pulyát, azaz: gyereket. Egy-egy tanteremben néha több mint százat. A tanító szeme ott volt a családon, a testületen, a községen. Hogy mi hajtotta ezt a töretlen lendületet? Bizonyosan az a tudat, hogy jót akarunk, igazat akarunk.

Musits Jenő (tanító, szakszervezetünk Vas megyei alapító szervezője):

Egy 1945. szeptember 28-i jelentés szerint Celldömölkön 39, Kőszegen 76, Szentgotthárdon 76, Kőrmenden 121 szervezett pedagógus tevékenykedett. A szakszervezetek Vas megyei tanácsa az év október elsején 487 szervezett pedagógust jelent az országos szakszervezeti tanácsnak. Szakszervezetünk tagjai a tagtoborzás mellett a szakma-

közi bizottságokban is dolgoztak, a többi között Szentgotthárdon, Csörötneken, Óriszentpéteren, Sárovaron, tisztségviselőink jelentős része ott volt a nemzeti bizottságokban is, Németh Jenő járási titkáruk pedig, miután tevékenyen részt vett falujában a földosztásban, létrehozta a paraszt-földmunkás szakszervezetet is. S közben már javában dült hazánkban a világon is páratlan méretű infláció, amely a legsúlyosabban a kizárólag a fizetésükből élőket, így a pedagógusokat sújtotta, mert nem rendelkeztek tartalékokkal. Jellemző, hogy 1945. október elsején az alispán a fizetések kétszeresét utaltatta ki, mert az egyhavi bér oly csekély volt, hogy a napi szükségleteket se fedezte.

Béki Ernő (felsőkereskedelmi iskolai tanár, szakszervezetünk alapító főtájkára, később egyetemi tanár):

De hogy milyen erővel tört felszínre a szakszervezeti gondolat 1945-ben, amikor úgy hittük, demokratikus, szabad Magyarország jön létre – voltak akkor ilyen illúzióink –, azt az események bizonyítják. A pedagógusok nem várták meg, amíg az országban a háborús cselekmények lezajlanak. Mielőtt Pataky Margit társaival együtt beírt az újságba, hogy a Pedagógusok Szakszervezete itt és itt található, egy elhagyott nyilas helyiségben, már akkor Debrecenben működött a szakszervezet, és az Alföldön már mindenütt. Tehát nem mondvcinált állítás, hogy ez a szolidaritás, ez az összetartás, ez éppen a szakszervezeti gondolatban tört felszínre. És úgy van, akármilyen változások történtek, jöhetett a Rákosi, jöhetett ez, jöhetett az, és most is jöhet ez is és az is, ez a szakszervezeti gondolat benne él a pedagógusokban.

Azért volt akkor a nevünk a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete, mert ez azt jelentette, hogy nem rendeltük alá semmiféle pártpolitikai törekvésnek. Legálábbis a kezdetben ezt meg tudtuk csinálni.

Ma is teljes mértékben evidens: a szakszervezetnek elemi érdeke, hogy a demokrácia kibontakozzon, kiszélesedjen és vitathatatlaná váljék.

Pedagóguskórusok Országos Társasága

Göbölös Lídia, a Pedagóguskórusok Országos Társasága főtárhára

1989 áprilisában 19 pedagóguskórus alapította azzal a szándékkal, hogy folytatója legyen a Pedagógusok Szakszervezete fél évszázados mecenatúrájával életre hívott, nagy múlttal és hagyományokkal rendelkező amatőr pedagóguskórusmozgalomnak.

A társaság jelenleg is egyesületi formában, nonprofit szervezetként működik, 39 pedagógus-énekkarral. Az egyesület első elnöke Fasang Árpád volt (1989–1996). 1996–2007-ig Nógrády László, 2007-től napjainkig Holló Gyula tölti be az elnöki tiszteket.

A társaság céljai sokrétűek. Elsősorban a magyar amatőr kórusmozgalom értékeinek, elért eredményeinek, hagyományainak ápolása, őrzése, továbbfejlesztése, a kóruséneklés népszerűsítése, az európai és a hazai zenei kultúra terjesztése, bemutatása, de nem utolsósorban közművelődési missziót is teljesít, a zenei közízlést formálja, hiszen ingyenes hangversenyei ezt is szolgálják.

Európai uniós tagországban működő civil szervezetként kiemelt feladatának tekinti a szomszédos országok amatőr művészeti együtteseivel való szorosabb és hatékonyabb baráti kapcsolat kialakítását, ápolását, azt, hogy az egyesület minél szélesebb körben ismertesse meg a magyar zenei kultúra értékeit, és eközben maga is megismerkedhessen a különböző nemzetek kulturális értékeivel. Az egyesület anyagi forrása

sai igen korlátozottak. Tagdíjbevételeink – tagjaink szűkös, többségében önfenntartó anyagi lehetőségeit figyelembe véve – nem jelentős. Rendszeres támogatóink a Pedagógusok Szakszervezete. Célkitűzéseinket pályázatok útján is

próbáljuk megvalósítani. Évente egy-két alkalommal szervez a társaság országos jellegű találkozót, amelyet többnyire jeles zenei személyiségek évfordulóihoz és kiemelkedő eseményekhez kapcsol.

Ezen alkalomak lehetőséget biztosítanak az énekkarok számára a bemutatkozásra, a megmérettetésre, a kapcsolatok szélesítésére, mindezen keresztül a magyar kóruskultúra ápolására, népszerűsítésére, de a rendezvénynek otthont adó települések – és vonzáskörzetükben élők – közművelődését is szolgálják. Az összejövetelek alkalmat teremtenek szakmai tapasztalatcserére is, illetve a meghívott neves szakemberek a kórusok munkáját, teljesítményét értékelve, hasznos tanácsokkal látják el a karvezetőket.

1990-től 2018-ig 46 országos találkozóra került sor. Hitvallásunkat hűen tükrözi Erdős Jenő Fasang-díjas kar-nagy köszöntőjének néhány gondolata, amely 2007-ben, a pedagóguskórus-mozgalom 60 éves jubileumán hangzott el: „...pedagóguskórus-mozgalmunk rangját, társadalmi megbecsülését és nem utolsósorban kórusaink gazdag világi és egyházzenei repertoárját is bizonyítja, hogy az 50 éves évforduló színhelye a Zeneakadémia nagyterme és a Parlament kupolacsarnoka volt, jelenleg pedig az Isten háza, hazánk egyik legpatinásabb kegyhelye, a Mátyás-templom lehetett. Köszönjük e helyszínek fenntartóinak bizalmát, kitüntetésnek vesszük. Olyan nemes célkitűzéssel munkálkodó együtteseknek adtak ott és itt helyet, melyeknek áldozatot is vállaló tagjai maguk is vallják Kodály Zoltán hitvallását: Hisszük, hogy az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen élni. S aki csak tesz valamit ez irányban, már nem élt hiába...”

A közös éneklés öröme

**Erdős Jenő: Pedagóguskórusok az Éneklő Magyarorszáért
– 50 éves a pedagógusok kórusmozgalma
(részletek az 1997-ben megjelent kiadványból)**

1947-ben kezdtek szerveződni hazánkban a Pedagógusok Szakszervezete (a továbbiakban: PSZ) kezdeményezésére a zömmel nevelők alkotta énekkarok, s már 1948-ban a nyilvánosság előtt mutatkozhatott be az első, a soproniak kórusa. Majd ezt követték 1949-ben Győr, Pápa és Kiskőrös nevelőiből alakult együttesek. Némi szünet után, 1956-tól Hajdúszoboszló indította el azt a hullámot, melynek nyomán öt éven belül tíz újabb kórus alakult. Ez teremtette meg annak lehetőségét, hogy 1959-ben már országos fesztivált rendezhessenek Siófokon tizenhárom pedagógus-énekkar részvételével.

Mi inspirálhatta a magyar értelmiség leghátrányosabb körülmények között tevékenykedő, anyagilag is kevésbé megbecsült rétegét, hogy sokszor a hideg, nedves, egészségtelen levegőjű, talán éppen szűkségtantermekben végzett idegterhelő munka után este a kóruspróbákra igyekezzen? Ezt sokan megkérdezték már a kórustagoktól és karnagyaitól. (...) Valamennyi kórus képviselője vallja: a jó közösség, a kapcsolódás lehetősége, a közös éneklés öröme vonzza a kórustagokat.

Érthető tehát, ha a hetvenes évek végére már 46 pedagógus-énekkar működött hazánkban, s az emlékezetes VII. országos pedagóguskórus-találkozón ebből 35 együttes 2000 dalosa be is mutatkozott Szombathelyen. Erre az alkalomra írta összkari műnek ajánlva Szokolay Sándor – Vörösmarty Mihály Jólát című versére komponált – kórusművét. A hetvenes évek végére lezárult a pedagóguskórus-mozgalom elsősorban mennyiségi fejlődésének időszaka. A Pedagógusok Szakszervezete elárterzettnek látta az időt, hogy összegzésként 1982-ben megjelenessen egy kórustörténeti összefoglalót. (...)

A pedagógusok kórusmozgalma első három évtizedének eredményei jelentős visszhangra találnak a dalosmozgalom iránt érdeklődő nevelőkben és más foglalkozású szimpatizánsokban. Ennek eredményeként mind többen kapcsolódnak be az énekesek táborába. A nyolcvanas évek végére a kórusok száma 57-re növekszik. Ugyanakkor tapasztalható a minőségi fejlődés is. Gazdagodik a repertoár. A jó felkészültséget igénylő Kodály-, Bartók-, Bárdos-művek mellett egyre több ma is élő szerző kompozíciója csendül fel. Ugrásszerűen emelkedik a magasan kvalifikált – fesztivál- és hangversenykórus minősítésű – együttesek száma. Ezek az énekkarok már oratorikus művek bemutatására is vállalkoznak. Ebből is adódóan mind több külföldi meghívást kapnak. Sőt, együtteseink több mint fele már nemzetközi versenyen is részt vesz. Bátran elmondhatjuk, hogy a pedagóguskórus-mozgalom kialakulásának negyedik évtizedére már országosan elismert, megbecsült, tekintélyt parancso-

ló esemény együtteseink pódiumon való megjelenése.

Útkeresés az átmenet éveiben

A rendszerváltozást követő években átmeneti megtorpanás következett be a pedagóguskórus-mozgalomban. Ennek két fő okát mindenképpen érzékeljük. Először: a Pedagógusok Szakszervezete, amely a mozgalmat elindította és korábban erkölcsileg-anyagilag támogatta, 1989 után elsősorban az érdekvédelemre helyezte a hangsúlyt. Másodsorban: hazánk – köztudottan – súlyos helyzetbe került az államadósság már-már nehezen elviselhető terhei miatt. Megéreztek ezt a kórusokat fenntartó, működtető intézmények, gazdasági egységek: üzemek, szövetkezetek is. Ez a körülmény elbizonytalanította az együtteseket.

Szerencsére a PSZ még működő kulturális osztályának vezetője, dr. Salamon Zoltánné felismerte a „vészhelyzetet”. Más országos zenei szervezetek, elsősorban a Kórusok Országos Tanácsa támogatásával 1989-ben létrehozták a Pedagóguskórusok Országos Társaságát. A PSZ továbbra is támogatta a pedagóguskórus-mozgalmat, hiszen a kórustagok 80 százaléka tagdíjfizető szakszervezeti tag.

Országos kórustalálkozók

1981 előtt hét alkalommal rendezett a PSZ pedagóguskórusok

Pápai Pedagógus Kórus

résziére országos találkozó: 1959-ben Siófokon 11, 1964-ben Sopronban 13, 1967-ben Pécsen 17, 1970-ben Debrecenben 17, 1973-ban Pécsen 19, 1976-ban Sopronban 27, 1979-ben Szombathelyen 35 énekar közreműködött. A szombathelyi találkozón már megoldhatatlan volt kétezer dalos elhelyezése a hangversenyeket szervező városban. Így több kórust a környező településeken kellett elszállásolni.

Ezért a soron következő, VIII. Országos Pedagóguskórus-találkozót 1983-ban négy helyen bonyolították le. A PSZ utolsó – római sor-számmal jelölt –, legnépesebb, IX. Országos Pedagóguskórus-találkozóját 1987-ben rendezte meg. Ugyancsak négy városban: összesen 52 együttes részvételével.

Ezzel lezárult a pedagóguskórus-mozgalom hagyományos és a dalosok által igen kedvelt rendezvénysorozata. (...)

Hét év elteltével (...) a Pedagóguskórusok Országos Társasága (PKOT) – az egyesülettől alakulás óta első ízben – Hajdúszoboszlón 1994. december 3–4-én 16 együttes részvételével, két hangverseny keretében rendezte meg a rendszerváltozás utáni első országos pedagóguskórus-találkozót.

Ugyancsak 1994-ben került sor a pedagóguskórus-mozgalom első országos női kari találkozására Csurgón, 7 együttes részvételével. 1996-ban (...) a honfoglalás 1100. évfordulójára emlékezve, a PKOT-nak ismét sikerült összegyűjtenie a pedagógus dalosokat. (...)

Ekkor a Pedagóguskórusok Országos Társasága III. tisztújító közgyűlése (...) választotta örökös tiszteletbeli elnökévé Fasang Árpádot, a PKOT addigi elnökét, aki örökre beírta nevét a

pedagóguskórus-mozgalom történetébe. Valamennyi ünnepi hangverseny védnökéül sikerült megnyerni Kodály Zoltánnét és ifj. Bartók Bélát.

Továbbképzések, a zenei szakemberektől kapott támogatások

Fasang Árpád

A ma is élő vagy a közelmúltban elhunyt magyar zeneszerzők és neves karnagyok közül többen is közeli kapcsolatba kerültek a pedagóguskórus-mozgalommal.

1974–1986 között a nyári karvezetői továbbképzéseken előadóként közreműködtek: Fasang Árpád, Bárdos Lajos, Domonkos Pál Péter, Szokolay Sándor, Karai József, Vikár László, Kontra István, Nógrádi László, Gulyás György, Hollós Lajos, Tarcai Zoltán és Cs. Emődi Györgyi. A zeneszerzők és zenei szakemberek közül többen ott voltak a regionális és az országos találkozók vagy a minősítő hangversenyek zsűrijében. (...)

Termékeny kapcsolatként említhetjük meg azt a kitüntető figyelmet, mellyel a zeneszerzők új

kompozícióikkal ajándékozták meg a kórusokat.

Bárdos Lajos az 1976-os soproni VI. országos találkozóra népszerűsítette meg Ady Endre Új Vazul éneke című művét.

Szokolay Sándor az 1979-es szombathelyi VII. országos találkozóra alkotta Vörösmarty Mihály Jósolat, az 1983-as VIII. országos találkozóra pedig Öreg tanítóm üzenete című kompozícióit.

De kórusainknak Durkó Zsolt, Farkas Ferenc, Fasang Árpád, Karai József és Szokolay Sándor is ajándékozott személyre szólóan saját művet.

Kulturális élet

Művésztelepek

A Gyulai Pedagógus Művésztelep 1960-ban nyílt meg Marsovszky Endre festőművész, grafikus, a Képzőművészeti Főiskola tanára vezetésével a rajztanárok továbbképző műhelyeként. Elismert képzőművészek, köztük Borsos István szobrász is a nyári tábor előadói voltak.

Budapesten, a Fáklya Pedagógus Művelődési Házban 1953-tól működött a Budapesti Pedagógus Képzőművész Stúdió, de Kőszegen és Sopronban is voltak pedagógus-művésztelepek. Ezek a '80-as évek végére megszűntek.

Gyapjűszövők Alkotó Köre

1978-ban – a Pedagógus Művelődési Házban – a Süle Józsefné által szervezett tanfolyam keretében indult el a szövés Sopronban. Bakay Erzsébet textilművész, az Iparművészeti Főiskola docense iránítással és oktatásával folyt a hallgatók képzése. Neves szakemberek, köztük Andrásfalvy Bertalan és soproni művészettörténészek, néprajztudósok tartottak előadásokat, készítették fel a vizsgára a résztvevőket, akik „C” kategóriás, úgynevezett Művészeti Oktatói működési engedélyt szereztek. Hamarosan „B” kategóriás szakkörvezetői tanfolyam is indult.

Az alkotókör jelenleg is működik.

Anyanyelvápolás, vers- és prózamondás

A Pedagógusok Szakszervezete által meghirdetett nyári anyanyelvi táborokat a 70-es, 80-as években nyaranta Szentesen tartották. Vezetője Bácskai Mihály, a Horváth Mihály Gimnázium igazgatója, az előadók többek között Bucz Hunor, Debreczeni Tibor, Lőrinc Lajos, Montágh Imre, Wacha Imre voltak. A kurzusok anyaga az anyanyelv oktatása és a diákszínjátás volt. Több száz hazai pedagógus itt ismerkedett meg az anyanyelvi műveltség terjesztésének legkorszerűbb módszereivel, a verstanítás és a dramaturgia pedagógiájával.

E táborok folyamánként több éven keresztül rendezett a PSZ országos vers- és prózamondó versenyt.

1989 áprilisában pedig a PSZ támogatásával és közreműködésével alakult meg az Anyanyelvápolók Szövetsége.

1948 és 1989 között

Dr. Sárdi Lajos: A szocializmus négy évtizede a pedagógus-szakszervezeti mozgalomban (részletek)

Dr. Sárdi Lajos a PSZ titkára, majd megbízott főtitkára 1989-ig.

(...) Annak a negyven évnek a szakszervezeti történéseiről lesz szó, amelyet a történészek a proletárdiktatúra, a szocializmus építésének korszakaként emlegetnek, amelyben az ország vezető politikai ereje a Magyar Dolgozók Pártja, majd a Magyar Szocialista Munkáspárt volt, amely a pártál-

lami vagy állampárti időszak néven került be a történelemkönyvekbe. Ez volt az a korszak, melyben a szakszervezetek az összekötő kapocs szerepét töltötték be az egypártrendszer keretei közt az élcsapat és a dolgozó tömegek között, közvetítették, propagálták, segítették a párt által megfogalmazott gazdasági, ideológiai, társadalmi és művelődéspolitikai célkitűzéseket, közreműködtek megvalósításukban, amikor az ágazati szakszervezetek a Szakszervezetek Országos Tanácsának egyik tagszervezeteként csak viszonylagos önállósággal dolgoztak. (...)

Meggyőződésem szerint a szakszervezet vezető testületeinek, a központban, a megyéknél, járásoknál, városokban, falvakban, óvodákban, iskolákban és más oktatási intézményekben dolgozó tisztségviselőinek, munkatársainak céljait, törekvéseit, erőfeszítéseit, munkáját alapvetően az vezérelte, hogy tevékenységükkel

elősegítsék az oktatásügyben dolgozók életének, munkafeltételeinek folyamatos javulását, hogy a nemzet napszámosai – mert akkor is azok voltak a pedagógusok – emberhez, hivatásukhoz méltóan, könnyebben, jobban éljenek. Ez volt a döntések, határozatok, a szüntelen kezdeményezések, a cselekedetek és – nyugodtan mondhatjuk – a naponta megvívott harcaink legfontosabb mozgatórugója. Azért dolgozott a szakszervezet, hogy a pedagógusoknak legyen ennivalójuk, ruhájuk, lakásuk, tüzelőjük, tisztességes munkabérük, hogy megfelelő feltételek között végezhessék oktató-nevelő mun-

kájukat, hogy egészséges és kulturált életvitelükkel, műveltségükkel, morális tartásukkal példaként állhassanak tanítványaik előtt.

A korszak társadalmi-politikai intézményrendszerének lényegéből fakadóan természetesen szolgálta azokat a célokat is, melyeket a politikai hatalom tűzött ki az egész társadalom elé, képviselte, propagálta a párt törekvéseit, nevelő, felvilágosító munkát végzett a pedagógusok körében az uralkodó ideológia szellemében, támogatta azt az országépítő munkát, amely a társadalom nagy többségének javát szolgálta.

Erre a negyven évre nemcsak a kétséget kizáróan megtörtént törvényszerűségek, a hibás politikai és gazdasági döntések, az ideológiai torzulások, az – elsősorban a nyolcvanas évekre kialakult – eladósodás, a Szovjetuniótól való függés, a szocialista világnézet és világrendszer iránti elkötelezettség volt a jellemző, hanem az életszínvonal fokozatos emelkedése, az életkörülmények lassú javulása, a munkabiztonság, a társadalombiztosítási ellátás általánossá válása, a kulturális lehetőségek bővülése, az iskolázottsági szint növekedése, a művészeti élet felvirágzása, nemzetközi elismertsége, a kiemelkedő sportsikerek, a tőkés világgal való politikai és gazdasági kapcsolatok egyre erőteljesebb széle-

sedése, a demokratizmus fokozatos térhódítása is. Ellentmondásos időszak volt ez a negyven év, s benne ellentmondásos a szakszervezet tevékenysége is. Mert azt még

Az érdekvédelmi munka mozgásterét beszűkít, fokozódik a szakszervezeti tisztségviselők terhelése más jellegű feladatokkal – jórészt ennek következtében lazulnak kapcsolataik a pedagógusokkal –, csökken a szakszervezet tekintélye a tagság körében, melyet egyre inkább az érdektelenség és a passzivitás jellemez (...)

ma is nehéz lenne elvitatni, hogy annyi és jórészt korszerű óvoda, alsó- és középfokú iskola, szakoktatási intézmény, diákkotthon, kollégium, művelődési ház, könyvtár soha nem épült ebben az országban negyven év leforgása alatt, mint éppen az 1948 és 1988 közötti négy évtizedben. (...)

(...) Az 1948 decemberében lezajlott III. küldöttgyűlést követő, 1949-1957 közötti időszak szakszervezeti tevékenységének jellemző vonása volt, hogy híuen követte a korszak politikai cikcakkjait, a mozgalmi munkában bekövetkezett változások a politikai fordulatok függvényei voltak.

Az 1949–1952 közötti években előtérbe került a nevelő-propagandamunka, a pedagógusok átnevelése a marxista–leninista ideológia szellemében. Ekkor kapnak jelentős helyet a szakszervezeti munkában a közvetlen – az iskolai élettel összefüggő, illetve az iskolán kívüli – politikai feladatok, mint például aktív részvétel a hittanoktatás visszaszorításában, a szakérettségis tanfolyamokra történő toborzásban, vagy az országgyűlési és helyhatósági választási agitációban, a tervkölsönjegyzésben. De elő kellett segíteni a szakszervezeteknek a pedagógusok közreműködését a békegyűlések szervezésében, a Szabad Föld és Népszava előfizetési kampányában, a népszámlálásban, a tagosításban, a tojásbegyűjtésben és más aktuális feladatokban is. (...) Az érdekvédelmi munka mozgásterre beszűkül, fokozódik a szakszervezeti tisztségviselők terhelése más jellegű feladatokkal – jórészt ennek következtében lazulnak kapcsolataik a pedagógusokkal –, csökken a szakszervezet tekintélye a tagság körében, melyet egyre inkább az érdektelenség és a passzivitás jellemez. (...)

1956-ban egyre sürgetőbb a követelés a szakszervezeti tevékenység mozgalmi jellegének visszaállítására, az érdekvédelmi munka hatékonyságának fokozására. Újra nő a szervezettség, javul a tagdíjfizetési morál. A megújulás jegyében kezdődik meg az ötödik küldöttközgyűlés előkészítése, melynek megrendezése azonban egy év késést szenved az októberi események miatt. November negyediké után a megszerződő, új összetételű ideiglenes elnökség Lukács Sándor vezetésével programnyilatkozatot jelentet meg: ez forradalminak minősíti az októberi történéseket, sztrájkjogot, pártoktól független szakszervezetet igényel, amely kizárólag az oktatásügy dolgozói és a közoktatás érdekeiért harcol, ugyanakkor hitet tesz a népi demokratikus rendszer mellett a kapitalista restaurációs törekvésekkel szemben. (...)

Az MSZMP decemberi határozatának szellemében – amely ellenforradalminak minősíti az októberi eseményeket – a januári SZOT-plénum állásfoglalását követően a Pedagógusok Szakszervezete Központi Vezetősége 1957 márciusában elutasítja a novemberi programnyilatkozat említett igényeit, elfogadja az októberi törekvések ellenforradalom-minősítését, és tagsá-

gát arra szólítja fel, hogy határolja el magát a szocializmussal szemben álló megnyilvánulásoktól. (...) A hatvanas évekre az volt a jellemző, hogy a politikai nevelő munka és az oktatáspolitikai feladatok segítése előnyt élvezett az érdekvédelmi tevékenységgel szemben, bár akkor is voltak a szakszervezetnek jelentős és eredményes kezdeményezései az életkörülmények javítására. (Például az 1966-os bérintézkedés, a kötelező óraszámok csökkentése, a kedvezményes lakásépítési kölcsönkeret bővítése.) Kiemelt szakszervezeti feladat volt ezekben az években a tehetséges munkás-paraszt gyerekek

Óvónők, tanítók, tanárok! Magyar oktatásügyi dolgozók!

A Pedagógusok Szakszervezetének újjáalakult elnöksége az 1945–48-as évek hagyományának megfelelően újból életre hívja a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetét. Nagyszerű forradalmunk lehetővé tette, hogy nevében, célkitűzéseiben, munkájában újból szabad és magyar legyen a pedagógusok érdekvédelmi szervezete. Büszkék vagyunk forradalmi ifjúságunkra: a szülőkkel együtt gyászoljuk az elesett hősokeket, s együtt érző szeretettel támogatjuk ifjúságunkat abban, hogy a nagy áldozatok után minden korlátozás nélkül velünk együtt visszatérhessenek a békés munkához és tanuláshoz.

Szabad szakszervezetünk minden politikai párttól és a kormányzattól független szabad szervezet. Egyedül és kizárólag a magyar köznevelésügy dolgozói és a közoktatásügy érdekeiért kíván harcolni, mint ahogy ez volt a szakszervezet célkitűzése 1948-ig is.

Ekkor azonban megfosztották szabadságától, a „transzmisszió” jelszavával a dogmatikus pártvezetés irányította közoktatási politika végrehajtó szervévé tették.

A győztes forradalom eredményeként most újjászületik szakszervezetünk is. A jelen nehéz napjaiban is, de a jövőben is mindig állást akarunk foglalni a magyar nevelésügy és mindenekelőtt a magyar pedagógusok minden kérdésében.

*

Bízunk abban, hogy követeléseinket a forradalmi magyar munkásosztállyal és az egész dolgozó néppel szövetségben valóra válthatjuk. A magyar pedagógusok teljes szívvel és lélekkel szolgálni kívánják népünk igaz ügyét, és teljes odaadással részt kívánnak venni a szabad, független, demokratikus és szocialista magyar haza építésében.

Budapest, 1956. november 20.

*Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete
ideiglenes elnöksége*

továbbtanulásának elősegítése, a szocialista tudatformálás. 1967-ben a szakszervezet kezdeményezésére alakult újjá a Magyar Pedagógiai Társaság, amely működése során mindvégig élvezte a szakszervezet anyagi és erkölcsi támogatását.

A hetvenes években sokrétűbbé és konkrétabbá válik

a szakszervezet közreműködése a közoktatáspolitikai feladatokban. A nevelő munkában egyre nagyobb szerepet kap a sokoldalú kulturális tevékenység. Az érdekvédelmi munka egyre erőteljesebb kibontakozását több jelentős bérpolitikai intézkedés (így pl. 1971-ben és 1977-ben), a heti munkaidő és az óraszámok több lépcsőben történő csökkentése, a munkajogi előírások betartásának hatékonyabb ellenőrzése, a törvényesség fokozottabb védelme, a pedagógusok munkájának erkölcsi és anyagi elismerését kifejező kitüntetési formák bővülése követi. (1973-ban alapítja a Minisztertanács az Apáczai Csere János-díjat.) A kitüntetésben részesülők száma emelkedett, a béren kívüli juttatások formái gazdagodtak. Erősödik a szakszervezeti szervek önállósága, szervezettebbé válik a tisztségviselők felkészítése, az állami szervekkel való együttműködésben nő a szakszervezeti testületek javaslattevő és ellenőrző szerepe, következetesebbé válik a különböző szakszervezeti jogosultságok gyakorlása. Szélesednek a Pedagógusok Szakszervezetének nemzetközi kapcsolatai. (1973-ban – Péter Ernő halálát követően – lesz a szakszervezet főtitkára dr. Voksán József, aki egészen az időszak végéig, 1988 novemberéig – nyugdíjba vonulásáig – tölti be a tisztséget.)

A nyolcvanas években az előző évtizedre jellemző tendenciák további erősödése mellett egyre nagyobb teret kap a szakszervezet munkájában a rétegpolitikai tevékenység. A nehezedő életkörülmények miatt a szakszervezet saját anyagi forrásaiból egyre nagyobb összegeket fordít szociális támogatásra, egyes hátrányos helyzetű rétegek, így elsősorban az egyre nagyobb létszámú nyugdíjasréteg sokoldalú anyagi megsegítésére.

Az érdekvédelmi munka eredményességét jelzi az 1984-es bérintézkedés, a bérrendszer korszerűsítése, az ötnapos munkahét bevezetése, a szabadságidő kiterjesztése újabb pedagógusrétegekre, a szociális ellátás terén hozott több kedvező intézkedés. Ugyanakkor a romló gazdasági helyzet miatt egy sor szakszervezeti javaslat megvalósulását nem sikerül elérni. Ezekben az években fejlődik ki a dolgozók számára komoly segítséget jelentő jogsegélyszolgálat.

A közoktatási kérdésekkel való foglalkozás egyre inkább a szakmai érdekvédelem részeként jelenik meg a szakszervezet tevékenységében. (...)

Melyek voltak a szakszervezet érdekvédelmi tevékenységének legfontosabb csomópontjai?

Azáltal, hogy 1946-ban az új forint bevezetésénél a szellemi munkát, így köztük a pedagógusokét is, jóval a valós értékén alul határozták meg a bérskálán, az egész korszak során a kedvezőbb bérek kiharcolása, az elmaradás állandó bizonyítása és felszámolásának határozott igénylése, a pedagógusmunka valós társadalmi értékének elismertetése a szakszervezet legfontosabb érdekvédelmi feladatává vált. Ez a bérek folyamatos figyelését, az elmaradás tényszerű bizonyítását, a kedvezőtlen helyzet javításának ismétlődő kezdeményezését, az érvek következetes felsorakoztatását igényelte a szakszervezettől. De ez még nem volt elég. Újra és újra meg

kellett szerezni a célok eléréséhez a művelődési tárca egyetértését, a szakszervezeti központ, a SZOT támogatását, meggyőző módon érvelni kellett a felsőbb pártszervek előtt, és kemény szópárbajokat kellett vívni a pénzügyi és a munkaügyi tárca vezetőivel. A bérintézkedések mértéke – bár esetenként jelentős volt – mindig elmaradt a szakszervezet által indokoltnak tartottól, attól, amit a pedagógusok megérdemeltek volna. Ennek ellenére elmondható, hogy a sorozatos bérintézkedések nyomán kedvezőbben alakult a pedagógusok életszínvonala, s az a tény, hogy ezekre az intézkedésekre egyáltalán sor került, jórészt a Pedagógusok Szakszervezete szívós munkájának, meggyőző érvelésének és határozott fellépésének volt köszönhető. (...)

Állandó kezdeményezője volt a szakszervezet a kötelező óraszámok folyamatos csökkentésének. A jelenleg érvényes óraszámok sokéves szakszervezeti törekvés eredményeként alakultak ki.

A Pedagógusok Szakszervezete legfőbb mozgatórugója és jórészt kidolgozója volt a 11 napos iskolai munkarendnek és az ötnapos iskolai munkahétnek is. (...)

Szakszervezeti javaslatra indult meg 1958-ban a pedagógusok kedvezményes lakásépítési kölcsön-

Péter Ernő

Dr. Voksán József

nakciója. Ennek révén huszonöt év alatt – pedig az állami szervek húsz év után már meg kívánták szüntetni és csak határozott szakszervezeti felépítéssel sikerült még évekig fenntartani – több mint húszezer pedagóguscsalád jutott önálló otthonhoz, elfogadható és megfizethető áron. A szakszervezet szorgalmazására fordított az állam jelentős összegeket új szolgálati lakások építésére, a korszerűtlenek felújítására. Számos városban a szakszervezeti bizottságok ösztönzése nyomán pedagógusszállókat létesítettek, ahol több ezer egyedülálló pedagógus került néhány évre fedél alá, s élt a legtöbb helyen összkomfortos körülmények között. Jó néhány településen sikerült a helyi közigazgatást megnyerni arra, hogy az akkor még épülő állami lakásokból évente meghatározott számban juttassanak a többgyermekes, fiatal házaspároknak. (...) Több ezer, falun élő pedagógusnak jelentett közvetlen anyagi támogatást a szakszervezeti javaslatra létrehozott illetményföldrendszer, amely kezdetben természetben, majd később pénzbeni juttatás formájában segítette őket a mindennapi megélhetési gondokban.

Hogyan segítette a szakszervezet a magyar oktatásügy céljainak megvalósulását?

Az időszak elején elsősorban olyan feladatok végrehajtásában vállalt

szerepet, amelyeknek szorosabb kapcsolata volt a közvetlen politikai célokkal, amilyen a dolgozók gyermekeinek továbbtanulása, a hittanoktatásban részt vevők számának visszaszorítása, a tanterv- és tankönyvviták szervezése. Ez utóbbi, illetve az új tankönyvek alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok gyűjtése folyamatos tevékenysége lett a szakszervezetnek a későbbi évtizedekben is. Ekkor kapcsolódott be intenzíven a szakszervezet a felnőttoktatás szervező és tartalmi munkájába, és az egész időszak folyamán ennek egyik fő támogatója volt. Aktív szerepet vállalt az országos felnőttoktatási konferenciák munkájában, és sokoldalúan segítette a szakmunkásokat egyetemre felkészítő tanfolyamok tevékenységét is.

A hetvenes években megerősödött, állandósuló feladattá vált az újító és kísérletező mozgalom patronálása, az újítások, jó kezdeményezések, új oktatási nevelési módszerek gyakorlatba való átültetésének, elterjesztésének előmozdítása, az újító pedagógusok védelme, támogatása. Segítette a szakszervezet az „Egy üzem – egy iskola” mozgalom terjedését, az oktatási és közművelődési

intézmények kapcsolatainak bővülését. Folyamatosan elemezte az egyes alsó és középfokú intézmények vezetői határozott idejű kinevezési rendszerének tapasztalatait, javaslatokat dolgozott ki a rendelet észszerű módosítására.

A nyolcvanas években további feladatként jelent meg az új tantervek és dokumentumok, az ötnapos munkahét, az új oktatási törvény, a változó felügyeleti rendszer, a technikusképzés, a gimnáziumi fakultáció tapasztalatainak feldolgozása, az iskola társadalmi kapcsolatainak fejlesztésében való közreműködés. A szakszervezet igyekezett elősegíteni a munkahelyi demokrácia fejlődését, részt vett az intézményvezetők munkájának minősítésében.

Az időszak egésze során arra törekedett a szakszervezet, hogy közvetítse az országos főhatóságnak a pedagógusok véleményét a különböző oktatáspolitikai intézkedések végrehajtásának tapasztalatairól. Változtatásokat kezdeményezett olyan, eddig nem említett témákban is, mint a pedagógusok képzése és továbbképzése, az 5+1-es

Jelentős szerepe volt a szakszervezetnek számos olyan bérén kívüli juttatás megteremtésében – például munkáltatói segélykeret, letelepedési segély, étkezéshez adott munkáltatói hozzájárulás, kedvezményes gépkocsivásárlási kölcsönakció, pályakezdők kedvezményes kölcsöne, munkába járók utazási költségtérítése –, amelyek könnyebbé tették a pedagógusok életét, és többször sikeresen kezdeményezte ezek feltételeinek javítását is. (..)

oktatás, az iskolai túlterhelés, a képesítés nélküliek alkalmazása, a pedagógusok adminisztratív tenivalókkal való terhelése és munkaköri feladatai. Figyelemmel kísérte a munkaerőhelyzet alakulását, számos kezdeményező lépést tett annak javítása érdekében. (...)

A Pedagógusok Szakszervezete elsősorban tagságát, az őt létrehozó, fenntartó, tőle életének jobbra fordulását váró dolgozó embereket kívánja szolgálni. Sikerek és kudarcok, helyes és téves döntések, hiábavaló erőfeszítések, belső harcok és másokkal megvívott csaták, az önállóság igénye és a párt, a szakszervezeti központ determináló hatása, a politikai szerepvállalás és a tagság iránti elkötelezettség, a pedagógusegyesületek haladó hagyományainak felhasználása és új célok, feladatok kitűzése és megvalósítása egyaránt jellemezték az elmúlt évtizedeket.

(Dr. Sárdi Lajos tanulmányát teljes terjedelmében a „Lázad hát már az Élet alágyúrtja, a tanító...?” – 75 éves a Pedagógusok Szakszervezete, és az Érdekvédelmi szakszervezeti ismeretek kötetben olvashatják)

A PSZ legidősebb tagja

Szabó Balázs, Aranka néni 101 éves

Az Újvidéki Polgári Fiúiskolában kezdett el tanítani a pályakezdő Aranka. 1941 szeptemberében volt. A PSZ legidősebb tagját a centenáriumi év alkalmából látogattam meg. Rövid találkozásunk alatt többször is elmondta, mennyire aggódott, hogy a fiatal fiúkat hogyan tudja féken tartani, figyelnek-e majd rá. Ebben az iskolában a háború miatt csak egy évet töltött, a harcok után azonban ismét fiúkat oktatott, akkor már Baján. Ott úgy megkedvelték tanítványai a csinos fiatal tanárnőt, hogy egyikük felkérte, legyen születendő testvérének keresztanyja. Mint kiderült, nem engedékenységeért szerették annyira, sőt inkább nagyon szigorú volt – de igazságos.

Fehérvári Aranka 1917 decemberében született. Magyar–német–történelem szakos polgári iskolai tanári végzettséget szerzett, 1949-től a Középfokú Tanítóképző Intézetben, majd a Felsőfokú Tanítóképző Intézetben tanított. Ezek a tanítványok is nagyon szerették, egyikük, aki később az Egyesült Államokban telepedett le, még onnan is rendszeresen küldött üdvözlőlapot egykori tanárának.

lyabban csak az utóbbi években figyel a szakma, ez a diszlexia (Törekvések tanítóképző intézeteinkben a dyslexia-probléma megoldására, Tankönyvkiadó, 1972).

1941-ben ment férjhez, két lánya született. Társa, aki szintén tanár volt, korán, 1959-ben halt meg, így neki kellett családfenntartóvá válnia. Már egyik lányát is elvesztette. Most négy unokája és nyolc dédunokája veszi körül, akik nagyon büszkék százéves Dédiükre.

Aranka néni néhány éve költözött Budapestre, a nyugdíjasotthon lakója. Nagyon aktív, sokat olvas magyarul és angolul is, keresztretjévent fejti, sokat sétál, és ő az, aki sosem használja a liftet. Szereti a zenét, egykoron zongorázott, illetve festett is. Nagyon jó humora van, sokat viccelődik. Amikor megláttam egy képét a szobája falán, azt mondta: „Régen művészvirágnak hívtak. Most úgy nézzen rám, mint egy hervadt művészvirágra.”

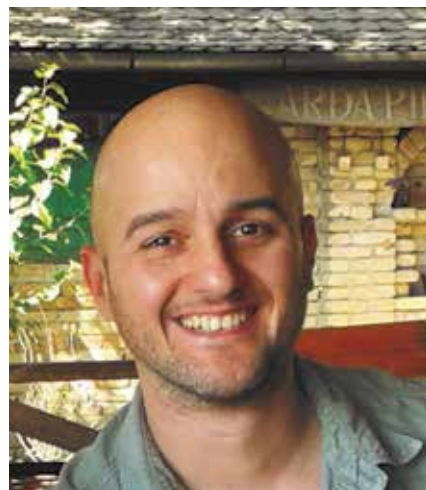
– Az, hogy az ember mennyire tartja jól magát, a világnézetén is múlik, én úgy gondolom, amit a sors rendelt, azt kell szeretni – osztotta meg életfilozófiáját. – Az állandó kesergés nem jó, mindig pozitívan álltam a dolgokhoz. Könnyebb az ilyen ember élete. Amikor az újvidéki bombázás során lakhatatlanná vált a házunk, mások azt mondták, „jaj, a festmények, jaj, a porcelánok”, én azt mondtam: nem baj, hogy mindent elveszítettünk, a lényeg, hogy életben maradtunk. Mindig azt néztem, hogy az adott helyzetben mi a jó. A sors a pedagógusok otthonát rendelte, ez most jó.

Ha ennyire kedvelték a különböző korú diákjai, és ha gyakorlati képzéseket vezetett a tanítóképzőkben, akkor valamit nagyon jól tudhatott a szakmáról – vetettem fel Aranka néninek, aki csak szolidan mosolygott, és annyit mondott: vittem őket kirándulni, az nagyon összehozza a tanárt és a tanítványokat. Nem ő mondta – talán mert szerény, vagy nem is emlékszik rá –, Judit lányától tudom, hogy milyen jelentős szakmai múltja van. Kidolgozta a kísérleti anyanyelvi nevelés metodikáját, részt vett tantervi munkabizottságokban, összeállította az Iskola Rádió című műsorban sugárzott kísérleti nyelvtanóra anyagát, amiért megkapta a Magyar Rádió nívódíját. Tagja volt az Országos Nyelvi Szakbizottságnak, a Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság elnökségének. TIT-nyelvtanfolyamot és irodalmi színpadot vezetett. Számos cikke, könyve jelent meg, egyebek mellett abban a témában, amelyre komo-

Egy fiatal tanár

Tusa Martin 1985. január 17-én született, és 2018 januárjában lépett be a Pedagógusok Szakszervezetébe. A Bajai Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Kollégium, Egységes Pedagógiai Módszertani Intézmény és Gyermekotthon tanára, aki testnevelés szakon végzett.

● **Miért lépett be a szakszervezetbe?**

Ez egy jó kérdés. Amikor munkába álltam, még nem is tudtam, hogy létezik a szakszervezet. Arról sem tudtam, hogy ez a szó pontosan mit is takar, pusztán arra emlékeztem, amit a szakszervezetről a szüleimtől hallottam.

Az intézményben sok a szakszervezeti tag, még az intézményvezető is erősíti a PSZ-t. Persze korábban erről sem tudtam. Az alapszervezeti titkár keresett meg és ajánlotta nekem a belépés lehetőségét. Kicsit kételkedve fogadtam, de beléptem. Számomra volt ennek a kifejezésnek, „szakszervezet” egy régi, avított kicsengése, de arra gondoltam, ha egyszer segítségre lesz szükségem, akkor legalább tudok kihez fordulni.

● **Segítség, csapat, egység és kedvezmények? Mit gondol ezekről?**

Igen, volt már rá példa, hogy a szakszervezet segítségével volt szükségem. A köznevelés rendszere gyökeresen átalakult az elmúlt években, aminek az lett a vége, hogy helyben, az iskolában nagyon kevés munkaügyi kérdést tudunk megoldani, még akkor is, ha az intézmény vezetője nagyon empátikus és segítőkész ember. Szóval a tankerületi központ az illetékes egy csomó kérdés eldöntésében. Vitás esetben célszerű, ha a szakszervezeti vezető és a megyei jogász képviseli a problémát, hiszen ők a szakemberek ezekben az ügyekben.

A megyei PSZ tagjának lenni, nagyon megnyugtató dolog. Mármint az, hogy bármilyen kérdésem van, szinte azonnal kapok rá választ, és tudom, hogy ki állnak értem és a kollégáimért is. Fiatalos, lendületes csapat, nagy szakértelemmel.

Rendszeresen vannak köznevelési tájékoztatók, amikor „egyenesen” lehet feltenni a kérdéseinket oktatáspolitikusnak, KK-elnöknek, alelnöknek, tankerületi vagy centrumigazgatóknak, az egyház képviselőinek vagy akár az OH vezetőinek. Ezek

fontos dolgok, hiszen néha úgy érezzük, hogy igazán nem is tudják elképzelni, mi zajlik itt a végeken.

A kedvezményrendszer is nagyon jó dolog. Üdülések, mobilflotta, biztosítás, banki kedvezmények és még sorolhatnám. Persze nem mindegyiket tudom kihasználni, de egyiket-másikat igen. Van olyan kollégám, aki minden kedvezményt igénybe vesz PSZ-tagként.

● **Akkor most már tudja, hogy mit is jelent: létezik a szakszervezet?**

Most már igen. Sőt, érdekes számomra az a kérdés, hogy „...de mit csinál a PSZ?” vagy „Mit ad nekem a Pedagógusok Szakszervezete?”.

Szerintem ezeket a kérdéseket azok az emberek, tagok vagy nem tagok teszik fel, akik nem tájékozódnak alaposan a PSZ munkájáról. Mit csinálnak? Mindent. Folyamatosan egyeztetnek országos és megyei szinteken a mi érdekünkben. Azt pedig tudomásul kell venni, hogy ennek a rengeteg munkának az eredménye bizony néha az eredménytelenség, de ekkor kell változtatni a tárgyalási stratégián, vagy más eszközökhöz folyamodni. Szerintem a PSZ tényleg mindent megtesz a tagságért és ami egy kicsit „vicces”, bizony az őket „ekéző” nem tagokért is. A honlapon pedig minden információ fent van, amiből tájékozódni lehet. Azt meg, hogy mit ad nekem a szakszervezet, nem is értem. Biztonságot, segítséget és egy ütőképes csapatot. Ilyen kérdést tényleg csak az tesz fel, aki struccpolitikát folytat. Hibát mindenhol lehet találni, és persze a pohár is lehet félig üres, de ez nem visz előre. Vannak és lesznek is megoldandó feladatok, de a pohár számomra minden esetben félig tele van. Szerintem másként nem is érdemes élni az életünket.

A PSZ 1989 után

A XX. század utolsó évtizede és az ezredforduló szakszervezeti történései

Árok Antal írásaiból (Érdekvédelmi szakszervezeti ismeretek, 2005)

Árok Antal (1943–2009)
pedagógus, újságíró, 1998–2009
között a *Pedagógusok Lapja*
főszerkesztője, 2007–2008-ban
a PSZ elnöke

A XX. század utolsó évtizedében a magyar szakszervezetek szociológiai bázisa is rohamosan átalakult. Bizonyos ágazatokban tömeges és tartós munkanélküliség bontakozott ki, új szakmák és szakmastruktúrák jöttek létre, a társadalom átrétegződött. Aktuálissá vált a szegénység, a munkanélküliség, a diszkrimináció elleni harc. Mindez átrendezte a szakszervezeti tagság szociológiai összetételét, sőt megváltoztatta a szakmai-ágazati szakszervezetek közötti belső arányokat is. Csökkent a klasszikus osztálybázison szerveződő iparági szakszervezetek (vasasok, építők stb.) befolyása, létszáma, és relatíve növekedett a közalkalmazotti, közszolgálati szakszervezetek súlya. (Ezek létszáma ugyanis kevésbé csökkent.)

A XX. század utolsó évtizedében végbement társadalmi-gazdasági változásokhoz a hazai szakszervezetek alig voltak képesek alkalmazkodni. A bizalmi válság, a szakszervezeti pluralizmus tobzódása, a vagyonviták, az általánossá váló szakszervezet-ellenesség, s nem utolsósorban a társadalom mélyülő megosztottsága, a szolidaritás gyengülése, a közösségek felbomlása, a felszínes és alkalmi érdekkapcsolatok térnyerése mind-mind azt eredményezték, hogy az ezredfordulón a magyar munkavállalóknak alig egyötöde vállalta a szakszervezeti tagságot, és tett valamit (legalább szakszervezeti tagdíjának befizetésével) érdekei védelméért. A Pedagógusok Szakszervezetét (PSZ) az sem vigasztalhatja, hogy miközben szintén taglétszámvesztéssel szembesült, a legnagyobb ágazati szakszervezetté vált, más szakszervezetek létszámának sokkal jelentősebb mértékű csökkenése következtében. (...)

A nyolcvanas évek végétől kibontakozó extrém szakszervezeti pluralizmus „végterméke” az egymással rivalizáló, legfeljebb csak szűk körben reprezentatív szakszervezetek sokasága lett. A közoktatás területén például a „hagyományos” PSZ mellett létrejött többek között a PDSZ, az

AOKDSZ, az MKSZSZ és még egy tucatnyi mini szervezet. Ám országos reprezentativitást a PSZ-en kívül egyik sem tudott szerezni. A szakszervezetek szembenállását még inkább fokozta az 1991-ben elfogadott szakszervezeti vagyon megosztására vonatkozó törvény, amelynek politikai hátsó szándéka egyértelműen a hagyományos szakszervezetek anyagi bázisának gyengítése, a mesterséges konfliktuskeltés volt. (A diszkriminatív törvény szerint az 1991-ben bevallott szakszervezeti ingatlan- és pénzvagyon az 1995. évi üzemi és közalkalmazotti tanácsi választások eredménye alapján kellett megosztani.) Mire hosszú egyezkedések, pereskedések után sor került a vagyontárgyak megosztására, gyakran olyan helyzet alakult ki, hogy egy-egy újszerű szakszervezetnek tagsága már nem, csak vezetői voltak. Így a szakszervezeti vagyon egy része szűk csoportok kezébe került, miközben a vagyont átadó szakszervezetek működésének feltételei jelentősen romlottak. (...)

A PSZ a magyar közoktatás egyetlen reprezentatív szakszervezeteként az országos, a területi és a települési érdekegyeztetések során nemcsak saját tagsága, hanem az egész ágazat érdekében lép fel. Képviseli a pedagógusokat, a nevelési-oktatási, valamint a gyermek- és ifjúságvédelmi intézmények valamennyi alkalmazottját. Jól tudjuk, hogy az érdekvédelmi tevékenység általában nem jár teljes sikerrel, jó esetben is csak részeredményekkel. Hiszen az oktatás helyzetét meghatározó döntéseket nem a szakszervezet, hanem a parlament, a kormány, az önkormányzat, a munkáltató hozza. Ebből következően részsikerek mellett mindig jelen van a kudarc is. Mégis hinni kell abban, hogy az összefogásnak, a kollektív érdekvédelemnek, a szolidaritásnak, a szakszervezeti tevékenységnek korunk gyorsan változó körülményei között is van értelme. Az igazi pedagógusnak különösen természetes igénye kell legyen saját közösségének összefogása, építése, az érdekek megjelenítése és képviselete. (...)

A szakszervezeti pluralizmus és a

szembenállás a konföderációk szintjén is létrejött. Végül is „közmegegyezés” alapján hat szakszervezeti szövetség került az Érdekegyeztető Tanácsba, és makroszinten ma is ezek képviselik a magyar munkavállalókat: az MSZOSZ, a SZEZ, az Autonómok, az ÉSZT, az FSZDL (Liga) és a Munkástanácsok. Ezek közül valós tömegbefolyással, országos reprezentativitással csupán három, első helyen felsorolt konföderáció rendelkezik. A magyar szakszervezeti mozgalom gyengeségének és az egymást váltó kormányok megosztására, szembeállításra való törekvésének, illetve halogató taktikájának (1994–98 között) egyaránt köszönhető, hogy a kilencvenes években nem alakultak ki a működőképes érdekegyeztetés, szociális párbeszéd hazai feltételei. E problémakör összefoglaló értékeléseként az alábbiakban az EU 2000. november végén közzétett országjelentéséből idézünk: „Az országos szintű érdemi konzultáció hiánya nem csupán az európai szintű szociális párbeszédre történő felkészülés szempontjából lehet káros,

hanem a decentralizált (ágazati, regionális, vállalati) szintek tekintetében is. Semmilyen konkrét lépés nem történt annak érdekében, hogy ezeken a szinteken megerősödjön a párbeszéd. Mindamelllett bizonyos fokú aggodalomra ad okot a párbeszéd eredménye, s a kormánynak további erőfeszítéseket kell tennie az érdemi párbeszéd biztosítása és megfelelő formában történő továbbvitele érdekében. (...)

Nem mindegy azonban az, hogy mit hogyan csinálunk, hogyan modernizáljuk szakszervezetünket. A jövő a magas fokú szakmai felkészültséggel, modern információs rendszerrel rendelkező szakszervezeteké, amelyek megalapozott programok alapján rendszeresen képesek önálló megoldásokat tartalmazó kezdeményezésekre is. Tehát nem csak reagálnak az eseményekre, és nem csak

Fotó: MTI – Érdekegyeztető Tanács (ÉT)

a hatalom (kormány, önkormányzatok, tulajdonosok) képviselőinek elgondolásait követik, illetve bírálják. Persze mindehhez speciális felkészültségre van szükség, mert az érdekvédelem is olyan szakma, amely sokoldalú elméleti és gyakorlati ismereteket, készségeket követel. Ilyen háttérrel lehet csak jó érdekérvényesítő eséllyel leülni a tárgyalóasztalhoz, ahová mindenképpen el kell jutni. Hiszen a tárgyalásoknak nincs alternatívája, az eredmények kivétel nélkül (még sztrájk esetén is) csak itt jöhetnek létre. (...)

Korábban is nagy jelentőséggel bírt, ám a XXI. század információs társadalmában elsőrendű fontosságú a szakszervezeti tagokkal folytatott kommu-

nikáció, hiszen a szakszervezet értük és általuk van. A szakszervezet szervező, mozgósító ereje a fentiekén túl ezen áll vagy bukik. Sikeres küzdelem elképzelhetetlen jól működő információs és képzési rendszer, megfelelő tájékozottság nélkül, amelyek egyre inkább igénylik a modern technika eszközeinek felhasználását is. A szakszervezet elsőrendű feladata az érdekvédelem mindenütt, ahol a munkavállalókra vonatkozó döntések születnek. (Most már az EU szintjén is.) (...)

Ám a hatékony szakszervezethez még ez sem elég. Több politológus szerint a szakszervezetek jövőjét a fentiekén túl az is befolyásolhatja, hogy képesek lesznek-e az emberek hétköznapijai-

ba beépülni, és szolgáltatásaikkal elérni tagságukat, illetve igényt tudnak-e kelteni minderre azok körében is, akik „még nem tagjai” a szakszervezetnek. Ahogy az olaszok, a franciák, a németek, az osztrákok vagy finnek más-más stílusban, de a közösségi életforma megteremtésére fordítottak – nem eredménytelenül – nagy gondot. Legyenek ezek akár fehérasztalos, kulturális vagy sportrendezvények, szolgáltatási akciók, találkozási alkalmak. De mindig olyan nélkülözhetetlen összetartozást jelentsenek, amelyet érdemes ápolni, akár egy munkahelyi vagy egy nagyobb közösségről van szó. A PSZ-en belüli tapasztalatok is azt igazolják, hogy ott vagyunk képesek a munkavállalók döntő többségét tagjaink sorába hívni, tartani, ahol az érdekvédelem kisebb-nagyobb sikerei (kudarcai) mellett – a mindenkori taposómalmon felülemelkedve – a szakszervezet meg tudja teremteni az együttlét élményét, adott esetben a közösség jó hangulatát is biztosítva. A piacgazdaság kiteljesedésével egyre inkább a szolgáltatások bővítése, a különböző kedvezményes vásárlási lehetőségek is növelhetik a szakszervezet vonzását, népszerűségét akkor, ha mindez a tagsági viszonyhoz kapcsolódik.

Lépünk tovább a megkezdett úton! Legyen jó, egyre jobb szakszervezetünk! Pedagógusok és más alkalmazottak, fiatalok és tapasztaltak, fogjunk össze és cselekedjünk ennek érdekében!

TAGSÁGI SZAVAZÁS 1990-ben

A Pedagógusok Szakszervezetének tagsága közvetlen szavazással úgy döntött: nem csatlakozik a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségéhez

	int. sz.	igen	%	nem	%	tartózk.	%	össz. (fő)
Baranya	146	2874	73,00	412	10,46	651	16,54	3937
Bács	248	1163	17,16	4650	68,59	966	14,25	6779
Békés	130	1433	28,03	2918	57,07	762	14,90	5113
Borsod	290	4051	41,78	4007	41,33	1637	16,88	9695
Csongrád	127	1274	30,00	2044	48,14	928	21,86	4246
Fejér	185	857	18,71	3047	66,51	677	14,78	4581
Győr	110	1193	34,74	1291	37,59	950	27,67	3434
Hajdú	126	2412	52,41	1314	28,55	876	19,04	4602
Heves	103	1970	63,12	675	21,63	476	15,25	3121
Komárom	147	738	17,09	2893	66,98	688	15,93	4319
Nógrád	79	1182	49,13	659	27,39	565	23,48	2406
Pest	272	2397	34,62	3093	44,67	1434	20,71	6924
Somogy	115	2000	54,61	975	26,62	687	18,76	3662
Szabolcs	215	875	12,84	5297	77,70	645	9,46	6817
Szolnok	113	1521	41,35	1242	33,77	915	24,88	3678
Tolna	86	2216	63,49	684	19,59	590	16,90	3490
Vas	106	2205	61,06	783	21,68	623	17,25	3611
Veszprém	120	1573	42,78	1289	35,06	815	22,16	3677
Zala	72	868	36,00	1097	45,50	446	18,50	2411
Budapest	369	4008	35,91	4579	41,03	2574	23,06	11161
Összesen	3159	36810	37,69	42949	43,98	17905	18,33	97664

A táblázat az országos szavazás 1990. április 10-én lezárt végeredményét tükrözi.

1990 júniusában jött létre a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZE), amely az értelmiségi és az alkalmazotti munkavállalókat, az egészségügyi és szociális, kulturális, művészeti, tudományos és közszolgálati feladatokat ellátó, valamint az ezekkel kapcsolatos munkahelyek dolgozóit tömörítő önálló szakszervezetek önkéntes, demokratikus akciószövetsége. Tagjaik önállóak és egyenrangúak. Együttműködésük alapja a szolidaritás és a közös érdekelttség. Az együttműködési szerződés aláírói több mint hétszáz ezer szakszervezeti tagot képviselnek. Közöttük van az Egészségügyben Dolgozók Demokratikus Szakszervezete, a Közszolgálati Szakszervezetek Szövetsége, a Művészeti és Tájékoztatási Dolgozók Szövetsége, a Színházi Dolgozók Szakszervezete és nem utolsósorban a legnagyobb hazai ágazati szakszervezet, a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ).

A PSZ 1991. augusztus végén

MIT AKARUNK?

- Eredményes munkavállalói ÉRDEKKÉPVISELETET, ÉRDEKVÉDELMEZET a közoktatásban! E célból a pedagógus-szakszervezet negyedmilliós tagsága által létrehozott anyagi javak megőrzését, a szellemi bázis gyarapítását.
- JOGBIZTONSÁGOT, TÖRVÉNYESSÉGET, amely egyaránt érvényesül falun és városon, polgármesteri hivatalokban és minisztériumokban.
- ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉSI GARANCIÁT, megbízható finanszírozási rendszert, amely minden nevelési-oktatási intézmény zavartalan működését biztosítja. Pénzhiány miatt egyik településen se csukja be kapuját az óvoda, iskola, napközi, diákotthon, nevelőintézet!
- A BÉREK REÁLÉRTÉKÉNEK MEGŐRZÉSÉT, ÚJ BÉRRENDSZER BEVEZETÉSÉT, a bérintézkedések folytatását, követő bérautomatizmust!
- A munkaviszony olyan törvényi szabályozását, amely a piaci körülmények között is biztosítja a MUNKAVÁLLALÓK FOKOZOTT VÉDELMEZET, az érdekvédelmi szervezetek szerepét. A közoktatás sajátosságait figyelembe vevő törvényi szabályozást a PEDAGÓGUSOK JOGÁLLÁSÁRÓL.
- Szakmai konszenzussal kialakított ÚJ OKTATÁSI TÖRVÉNYT, amely egyértelműen tartalmazza az állam közoktatási feladatait, s megfogalmazza az állam kötelezettségét ezek anyagi feltételeinek biztosítására.
- Szakszervezetünk egy új típusú költségvetési szövetség, a SZAKSZERVEZETEK EGYÜTTMŰKÖDÉSI FÓRUMÁNAK (SZEZ) alapító tagjaként összefogásra kész minden társadalmi erővel, amelyik az OKTATÁST NEMZETÜNK FELEMELKEZÉSÉNEK ÜGYEKÉNT ítéli meg és kezeli.

KOLLÉGA!

- Ugye tudod, hogy a jelen és az előre látható jövő egyre KISZOLGÁLTATOTTABBÁ TESZI A MUNKAVÁLLALÓT? Most van igazán szükségünk egymás támogatására, a szolidaritásra, az érdekek szervezett védelmére.
- A közoktatásban dolgozóknak különösen fontos egy ERŐS, CSELEKVŐKÉPES ÁGAZATI ÉRDEKVÉDELMI SZERVEZET kialakítása, amely képes a kormány és a parlament döntéseit is befolyásolni.

közreadott ikerröplapja

MIT NEM AKARUNK?

- TERMÉKETLEN VAGYONVITÁT folytatni kompromittálódott szakszervezetekkel, mert az elvonja a figyelmet és az eszközöket a valódi munkavállalói érdekvédelemtől. Ez a SZAKSZERVEZETI MOZGALMAT MEGOSZTANI, szétverni akaró erők érdeke.
- Justitia-tervet, ALKOTMÁNYELLENES és nemzetközi normákat sértő PARLAMENTI DÖNTÉSEKET, egyének és társadalmi csoportok kiszolgáltatottságát.
- AZ OKTATÁS PIACOSÍTÁSÁT, világbanki diktátumok szolgai végrehajtását, amely az OKTATÁSRA SZÁNT ÁLLAMI PÉNZEK TOVÁBBI CSÖKKENTÉSÉT eredményezi, aminek következtében távolodunk s nem közeledünk Európához.
- A bérből és fizetésből élőket MEGNYOMORÍTÓ INFLÁCIÓT, MUNKANÉLKÜLISÉGET, átgondolatlan és anyagi feltételek nélküli átképzést, szervezetlen munkaerő-közvetítést.
- A szakszervezetek autonómiájának megsértését, jogaik csorbítását, MŰKÖDÉSKÉPTLEN ÉRDEKEGYEZTETÉSI MECHANIZMUSOKAT.
- GAZDÁTLAN OKTATÁSI ÁGAZATOT, a közoktatás valódi helyzetét nem ismerő irányítókat, a mindennapi politikának KISZOLGÁLTATOTT ISKOLÁKAT.
- NEM AKARUNK olyan szakszervezeti szövetség tagja lenni, amely nem munkavállalói, hanem POLITIKAI ÉRDEKEK MENTÉN SZERVEZŐDIK.

Erre a megosztott, egymással rivalizáló szervezetek nem képesek. Minden szervezet erejét alapvetően tagságának létszáma, egysége, fellépése határozza meg.

- NE HAGYD MAGAD VÉDTELENÜL!
- TÁMOGASD ÉS KÖVETELD ÉRDEKEID VÉDELME!
- TAGSÁGODDAL ERŐSÍTSD A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETÉT!

55 év a szakszervezetben

Ma is aktív tag, már ami a lelkesedést, az ügyek intézését jelenti. Veszprém megyei elnökként tevékenykedett 1979 és 2018 júniusa között. E hosszú időszak alatt sok változás történt, ami a szervezeti létet és a mindennapokat is átalakította. Dr. Perlaki Mária beszélt „a régi szép időről” és a jelen nehézségeiről.

● **Mikor lépett be a Pedagógusok Szakszervezetébe?**

1964-ben, még főiskolásként. A győri Apáczai Csere János Felsőfokú Tanítóképző Intézet utolsó éves hallgatója voltam. Az nem igaz, hogy kötelező volt, senkit nem kényszerítettek akkor sem, azt mondanám, természetes volt, hogy beléptünk. Sőt, ha valaki nem akart szakszervezeti tag lenni, az valami renitenciára utalt, és örültünk is, hogy nem tartozik közénk. De a családi háttérrel is arra predesztinált, hogy belépjek, édesapám 20 éves korától haláláig szakszervezeti tag volt.

● **Mit jelentett ez a tagság akkor egy fiatalnak?**

A bérharcokat akkor mi nem nagyon érzékeltek, nekünk a közösséghez való tartozást jelentette. Nagyon jó hangulatú közös rendezvények voltak, különböző nevelőtestületi összejövetelek, farsangok, amiket a szakszervezet a tagdjából tudott finanszírozni. Akkoriban a tagkönyvekbe bélyeget ragasztottunk a tagdíj befizetésének igazolására, a tagdíjat pedig automatikusan levonták a bérekből.

zetésének igazolására, a tagdíjat pedig automatikusan levonták a bérekből.

● **Minek köszönhető, hogy vezető pozícióba került?**

Alsó tagozatos tanítóként dolgoztam, egy évig Városlődön, utána nyolc évig Jutaspusztán, ahol az 1–4. évfolyamosokat összevont osztályban tanítottam, és a tanítói szolgálati lakásban laktunk a mezőgazdasággal foglalkozó férjemmel, később a gyerekekkel. A 350 fős lakóközösségben nagyon fontos szerepe volt a falusi tanítónak. Még bemutató tanítást is tartottam. Az iskola korábban egyházi tulajdonú intézmény volt, a tanterem végében még akkor is ott állt a szárnyasoltár becsukva, amit vasárnaponként kinyitottak a misére, amit ott tartottak. Az iskola tetején harang és kereszt is volt. A városi pártbizottságról egy hölgy kijött a faluba, meglátta ezt, és azt mondta, a keresztet le kell fűrészeltetni. Én meg azt válaszoltam neki, akkor maga jön ide tanítani. A torony és a kereszt a mai napig megvan, de iskolaként már nem üzemel az épület. Részt vettem az 1970-es népszámlálásban, amikor tényleg mindenkit megismertem, mert végigjártam a házakat és persze beszélgettünk. Népművelői feladatokat is elláttam, könyvtárat működtettem, ahová jöttek a gyerekek és a szülők. A tevékenységemnek pedig a városban is híre ment. A helyi lapban cikk is született rólam mint a népszerű tanító néniről. A veszprémi 1. számú általános iskola tagintézménye volt ez, és a városi kollégákkal együtt gyakran vettem részt a szakszervezeti rendezvényeken. Akkoriban a megyei szintű szakszervezetnek megyei titkára és munkatársa is volt. Ez utóbbi poszt megüresedett, és a művelődési osztály vezetője engem ajánlott. A megyei titkár pedig korábban általános iskolai tanárom volt. Elvállaltam, és 1974. szeptember 1-től ott dolgoztam. Hozzájuthattam veszprémi lakáshoz, és néhány év múlva, 1979-ben a nyugdíjba vonult megyei titkár és a megyei küldötttervezlet engem választott meg a megyei tisztségre.

● **Mi volt sikerének a titka, amiért ennyi cikluson át megválasztották vezetőnek?**

Gondolom, én magam – mondja nevetve, aztán hozzászól: – 1983-ban ledoktoráltam, elvégeztem a jogi egyetemet, és azóta is komoly munka- és egyéb jogi tanácsadással támogatom a kollégákat. Akkoriban a központban kiváló jogásznő dolgozott, dr. Simon Zsuzsa, aki járta a vidéket. Azt tapasztaltam, hogy a pedagógusoknak nincsenek jogi ismereteik ahhoz, hogy megvédjék magukat. A pedagógusokat a képzés során nem készítik fel arra, hogy ők is munkavállalók. Én is meg akartam szerezni azt a tudást, hogy segíthessek a kollégáknak. Ezt a tudást aztán nagyon jól tudtam és a mai napig tudom kamatoztatni. Akkoriban a szakszervezet égisze alatt működtek a munkügyi döntőbizottságok, a tagjaik felkészítésében is részt vettem. De dolgoztam pedagógiai intézetben is mint jogi szaktanácsadó, részt vettem igazgatói értekezleteken, most a tankerületek és a szakképzési centrumok partneri kapcsolatában is hasznosítom jogi ismereteimet. Három cikluson át voltam a Pedagógusok Szakszervezete etikai bizottságának választott elnöke.

● Miben változtak a mindennapok 1989 után?

A mindennapi ügyvitelben az adminisztrációs feladatok jelentős megszorodása okoz gondot. A személyi jövedelemadó bevezetése miatt a tagdíj felhasználása sokkal kötöttebb lett. A juttatások, bár akkor is szerények voltak, de csökkentek, a programok szervezése bonyolultabbá vált. Az önálló gazdálkodás nem minden tekintetben előnyös.

● Úgy gondolom, a rendszerváltás után, éppúgy, mint bárhol az országban, Veszprém környékén sem léptek be annyira a szakszervezetbe.

Nem. Szétbomlott a régi szakszervezeti szövetség, új

szakszervezetek alakultak, a szakszervezetekre nem kedvező törvényeket alkottak. Én igyekeztem nem változtatni azon, amit addig csináltam. A személyes kapcsolatokat továbbra is ápoltam, programokat szerveztem. Nem léptek ki a tagok, de újak sem nagyon jöttek. Ma már úgy tűnik, nem tudják az emberek, pedig egy tudatos munkavállalónak tudnia kell, miért van szükség a szakszervezetre. Különösen egy értelmiséginek fel kell ismernie, hogy a szolidaritáson alapuló érdekvédelem nélkülözhetetlen. Szomorú vagyok azért, hogy ezt ma nem érzik az emberek. Mit is nyújt a szakszervezet? Munkajogi védelmet, szociális védelmet, kedvezményes üdültetési lehetőséget, a rászorulóknak megsegítését, rendezvényeket szervez, közösségformáló ereje van. Régen még országos sportversenyeket tartottunk kispályás fociban, kosárlabdában, sakkbán, asztaliteniszből, képzőművészeti kiállításokat, kórus-találkozókat szerveztünk (ez még ma is működik), és lelkes természetjárók is voltak köztünk. Ma már nincs ideje a tanároknak, nagyon le vannak terhelve. A tanítás is sokkal nehezebb most. Az is igaz, mióta kinyíltak a határok és több lett az emberek jövedelme, sok minden másképp csinálnak, könnyebben jutnak el külföldre is. Azt látom, ahogy a pedagógusok bére nő, és az 1 százalékos tagdíj is nagyobb összeg lesz, egyre inkább kilépnek. Ma a befektetett pénzt rögtön vissza akarják kapni. Tudatosítani kellene a fejekben, hogy az érdekvédelemre szükség van, ami nem biztos, hogy azonnal megtérül mindenkinek. De az emberek nem figyelnek egymásra, elhidegültek egymástól, a barátságok már nem úgy működnek, mint régen, akkor közvetlenebbek voltunk, összetartóak, bíztunk egymásban, az együttléteink őszintébbek és szeretetteljesebbek voltak. A szakszervezeti munka olyan szolgálat, amelynek hozadéka a társadalmi béke megteremtésében nyilvánul meg.

Dr. Perlaki Mária csasztuskái (csasztuska – tréfás hangvételű orosz népdal, agitációs célú alkalmi versike)

Elhangzott Egerben, a „VADÁSZKÜRT” étteremben, az 1987. esztendőben, június havának 23. napján, a nyári időszámítás szerint 19 óra 20 perckor, sietvén, hogy még főtítkáruk – dr. Voksán József elvtárs – elutazása előtt mindenki által meghallgattassék.

Előadta az „Eszter-napi Lavór Együttes”

Tagjai: Benkő Gyula, Hegedűs-Deme Pálné, dr. Szűcs Alajosné, Pásztor József, Fabula Andrásné, Gergely Sándor, Deczky Béláné, Danyi Lászlóné, Hartly Jánosné, Páre Irén, Oláh Gábor, Cseh Sándorné, Fülöpné Szűcs Mária, Török Lászlóné, dr. Perlaki Mária, Berta Elemér, Jurcsó Istvánné

Hiányzó: Viszt Zoltán, Nádasné Pribék Rozália

Dr. Voksán József et.

Dallam: Tengerész, a szívem, tengerész...

Voksán elvtárs, szívem, tengerész,
Hagyd a SZOT-ot, légy kissé merész,
Nem volt elég az érved, a lelkesedésed,
És nem lett béremelés, csak ígéret.
Jóska lelkem, szívem, tengerész,
Hagyd külföldet, légy kissé merész.
Gyere gyakran közénk, várnak a megyék
mindég,
Te ne menj már el, maradj velünk végre.

Dr. Sárdi Lajos et.

Dallam: Ide figyelj, Lajos

Hát, ide figyelj, Lajos,
A bérünk nem túl magos,
De! Rossz a filhallásod tán?
Úgy húzd föl, hogy ne fogjjon,
ezért én nem haragszom.
Hát! Jól figyelj, Te Lajos,
Öröm minden hatos.
Rossz a filhallásod tán?

Kultúrosztály

Dallam: Piros pünkösdi napján

Piros pünkösdi napján imádkoztam érte,
Kórus-találkozót ne szerveztess vélem,
Mert az 50 ezret többé sose látom,
Azt se tudom, miből fedezem hiányom.
Mindhiába kértem, szakkör lett belőle,
Szőni, varrni tanul Salamonné népe,
Teleszóttek mindent sok színes fonállal,
Megköszönték szépen egy kiállítással.

Három évtized a PSZ országos akciói tükrében

(Válogatás Árok Antal, Szabó Zsuzsa és László Judit gyűjtéséből)

1990 decemberétől a Pedagógusok Szakszervezete számos alkalommal hívta fel a figyelmet az oktatást, a pedagógusokat érintő gondokra, a közalkalmazottakra vonatkozó problémákra. Ajánlásokat tett az érintettek helyzetének javulását segítő jogszabályi és egyéb változtatásokra. Tárgyaltak, petíciókat fogalmaztak, aláírásgyűjtést indítottak, akciókat, tüntetést, sztrájkot szerveztek. Néhány jelentősebb akció megemlékezésével illusztráljuk ezt az időszakot.

1990. december 10.

Tüntetés Budapesten [MTA-székház, Parlament; résztvevők száma: húszezer fő; szervezők: Pedagógusok Szakszervezete (PSZ), Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ)].

Követelés:

- a költségvetési törvényben a közoktatás támogatásának garantálása;
- az óvodai ellátás kötelező önkormányzati feladatként való elismertetése;
- a Németh Miklós kormánya által megkezdett bérfelzárkóztató lépések folytatásának követelése.

Petíció átadása az Országgyűlés elnökének.

1991. október–november

Aláírásgyűjtés a magyar közoktatás megfelelő finanszírozása, a költségvetési törvény befolyásolása érdekében (kezdőmegnyező, szervező: PSZ).

Átadás: 1991. november 22-én (a magyar közoktatás napján), 102 321 aláírás Szabad Györgynek, az Országgyűlés elnökének.

1992. január–március

Aláírásgyűjtés a közoktatási törvény kétharmadoszá tételéért (kezdőmegnyező: a Bp. XV. Ker. Kontyfa Utcai Általános Iskola – a PSZ az országos akcióvá szélesítésben segít).

Átadás: 1992. március, 63 415 aláírás Szabad Györgynek, az Országgyűlés elnökének.

1993. január–március

Aláírásgyűjtés a közalkalmazotti törvény módosítása, megfelelő bértábla bevezetése érdekében (kezdőmegnyező, szervező: PSZ).

Átadás: 1993. április, 14., 68 210 aláírás Szabad Györgynek, az Országgyűlés elnökének.

1993. június 1.

Tüntetés Budapesten [MTA-székház, Parlament; résztvevők száma: harmincezer fő; kezdőmegnyező, szervező: PSZ, KKDSZ, PDSZ, Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete (MZTSZ)].

Követelések:

- a közalkalmazotti illetményrendszer életbeléptetése pénzügyi garanciákkal;
- tiltakozás a szakmai szempontokat figyelmen kívül hagyó pénzügyi megszorítások ellen;
- a közoktatási és a közművelődési intézmények működőképességének megőrzése.

Petíció átadása Szabad Györgynek, az Országgyűlés elnökének.

1995. március–május

Kékszalag-akció

Kezdőmegnyező: PSZ. Az akciósorozatba a Szakszervezetek Együttműködési Fórumának (SZEF) más tagszervezetei is bekapcsolódtak.

Követelések:

- tiltakozás a kormány rövid távú stabilizációs programjának megszorító intézkedéseivel szemben;
- tiltakozás a családi pótlékot, a gyest érintő tervezett lépések visszavonása érdekében;
- az intézményhálózat működőképességének megőrzéséért való kiállás.

FELHÍVÁS

A Pedagógusok Szakszervezete a magyar közoktatás helyzetének, gondjainak *bemutatására*, valós társadalmi megítélésének elősegítésére, a válság felszámolásához szükséges országos és helyi döntések meghozatala, a közös cselekvés kialakítása céljából kezdeményezi, hogy legyen *november huszonkettedike*

a MAGYAR KÖZOKTATÁS NAPJA.

Legyen ez a nap a hazai közoktatás nemzeti ügyé tételének akciója: valamennyiünk együttes demonstrációja!

E napon forduljon minden cselekedni képes társadalmi erő, mindenki, aki nemzetünk megújulásának alapvető kérdéseként tartja számon a gyermekek nevelését, oktatásának ügyét, az *ország jövőjét hordozó intézményrendszer felé!* Tekintse át helyzetét, vegye számba lehetőségeit és cselekedjék!

A Pedagógusok Szakszervezete javasolja, hogy 1991. november 22-én minden nevelési-oktatási intézmény szervezzon nyílt napot! Minden település, ahol óvoda, iskola, nevelőintézmény működik, rendezzen fórumot! Az önkormányzatok, fenntartók, szülők, pedagógusok, a közoktatás valamennyi dolgozója, érdekvédelmi szervezetek, pártok, egyesületek az oktatás érdekében határozzák meg közös tennivalóikat!

A Pedagógusok Szakszervezete kezdeményezését abban a reményben teszi, hogy ezzel nemcsak a közoktatás helyzetére hívja fel a társadalom figyelmét, hanem konstruktív módon hozzájárul a megfelelő országos és helyi költségvetési döntések megszületéséhez, a tudás, a nevelő-oktató munka presztízsének emeléséhez.

Budapest, 1991. november

1995. november 15.

Tüntetés Budapesten [MTA-székház, Parlament; résztvevők száma: nyolcvanezer fő; kezdeményező, szervező: PSZ, FDSZ, KKDSZ; csatlakozott: Agrároktatási és Kutatási Dolgozók Szakszervezete (AOKDSZ), Hallgatói Önkormányzatok Országos Szövetsége (HÖKOSZ), HODOSZ Pedagógus Tagozata, Irányítástechnikai Dolgozók Független Szakszervezete (IDFSZ), Magyar Közalkalmazottak és Köztisztviselők Szakszervezete (MKKSZ) Fővárosi Szervezete, Magyar Szakképzési Szakszervezet (MSZSZ), Orvosegyetemek Szakszervezeti Szövetsége (OSZSZ), PDSZ, TUDOSZ].

Követelések:

- közalkalmazottak bértömegének 25%-os növekedése, pedagógusbérek felzárkóztatása;
- 1992 előtti munkaviszonyok közalkalmazotti jogviszonyként való elismerése;
- garantált működési feltételek az intézmények számára;
- foglalkoztatási és szakmai biztonság.

Petíció átadása az Országgyűlés elnökének.

1995. december 15.

Egynapos sztrájk (kezdeményező, szervező: PSZ, FDSZ).

Résztvételi arány a közoktatás területén: 82%-os.

Követelések:

- a kereseti viszonyok további romlásának megakadályozása;
- a kormány által javasolt béremelés mértékének növelése;
- a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) december 8-i ülésén jegyzőkönyvbe rögzítettek megváltoztatása;
- legyen finanszírozási garanciája a javasolt 19,5%-os keresetnövekedésnek.

1999. március 20.

Tüntetés Budapesten [MTA-székház, Parlament; résztvevők száma: 40 ezer fő; kezdeményező, szervező: SZEF, illetve tagszervezetei: PSZ, Egészségügyben Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (EDDSZ), MKKSZ, KKDSZ, Bölcsődei Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (BDDSZ) stb., valamint az Értelmiségi Szakmai Tömörülés (ÉSZT), illetve tagszervezetei: FDSZ, TUDOSZ, AOKDSZ stb.].

Követelések:

- a közalkalmazotti bértábla és a köztisztviselői illetményalap befagyasztásának visszavonása;
- a közzsféra egészére kiterjedően a közalkalmazotti bértábla tételeinek, valamint a köztisztviselői illetményalapnak 16%-kal történő emelése.

2000. december 18.

Tiltakozó akciók a köz- és felsőoktatási intézményekben. A PSZ és az FDSZ felhívására, amelyhez csatlakozott az AOKDSZ, MKKSZ és a PDSZ is, az intézmények mintegy kétharmadában került sor 10-15 perces tiltakozó összejövetelekre, a kormánynak szóló követeléseket tartalmazó levelek aláírására és elküldésére (elektronikus vagy hagyományos úton), figyelmeztető csengetésre, illetve az akciókészség felmérésére.

Követelés: a 2000. évi magasabb infláció miatti bérkorrekciós kormányzati döntés kikényszerítése

2001. november 29.

Országos népi kezdeményezés

Az akció alkotmányos alapja: országos népi kezdeményezést legalább 50 000 választópolgár nyújthat be, amely arra irányulhat, hogy az Országgyűlés hatáskörébe tartozó kérdést az köteles megtárgyalni (Alkotmány, 28/D §).

Az aláírásgyűjtő íven szereplő követelés: „A Magyar Köztársaság Alkotmányának 28/D §-a alapján alulírottak kezdeményezzük, hogy az Országgyűlés tűzze napirendjére és tárgyalja meg azt a közalkalmazotti előmeneteli rendszert, amely igazodik a minimálbérhez, és biztosítja az Alkotmány 70/B § (3) bekezdésében megfogalmazott, a végzett munka mennyiségével és minőségével arányos jövedelemhez való jog érvényesülését”

2002. március 4.

Az OVB 45/2002. (III. 04.) sz. határozata megállapítja az országos népi kezdeményezés érvényességét és értesíti az Országgyűlést alkotmányos kötelezettségéről.

2002. október 1. **Az Országgyűlés szavazott a PSZ népi kezdeményezéséről.**

2004. február **A 2003-ban létrehozott országos közszolgálati sztrájkbizottság és a kormány tárgyalásai megállapodással zárulnak.** A sztrájkbizottság függeszti működését, és a további tárgyalások az Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanács (OKÉT) keretében zajlanak. Ennek nyomán emelkedett 2004. július 1-től a közalkalmazotti pótlékalap, és született meg a 239/2004. (VIII. 16.) sz. kormányrendelet, amely központi forrásokkal támogatja a helyi önkormányzatok keresetnövelő lépéseit. Mindez azonban nem adott garanciákat a 6%-os béremelésre. Emiatt az oktatási ágazatban nem is teljesült a megállapodásban rögzített 2004. évi keresetnövekedés. Ezért a tárgyalások e tekintetben is tovább folytatódtak.

2004. december 14. **Az Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanácsban (OKÉT)** a szak-szervezetek, az önkormányzatok és a kormány képviselői **megállapodnak** az illetményrendszerek 2005. évi változásairól. E szerint a közalkalmazotti bértábla 2005. január 1-től 7,5%-kal, 2005. szeptember 1-től pedig további 4,5%-kal emelkedik. Mindez többé-kevésbé kárpótlást nyújt a 2004-ben elmaradt keresetnövekedés tekintetében, és észlelhető reálkereset-növekedést eredményez.

2007. február 21. **Kétórás figyelmeztető sztrájkot** hirdetett a közsféra bérbefagyasztása miatt az Egységes Közszolgálati Sztrájkbizottság, amely létrehozásának egyik kezdeményezője a PSZ volt. A sztrájkbizottság és a kormány tárgyalásai végül is eredményre vezettek, a sztrájkfelhívást visszavonták, és a két fél megállapodást írt alá. A megállapodással egyebek között sikerült megmenteni a közalkalmazottak 13. havi illetményét, amelyet a kormány eredetileg meg akart szüntetni.

2008. november 29. **Pedagógus- és közszolgálati tüntetés** a tervezett megszorító intézkedések elleni tiltakozás kifejezésére, amelyre a Parlament előtt, a Kossuth téren került sor, több mint 20 ezer ember részvételével.

2010. június 13. **A köztársasági elnökhöz fordul** a PSZ alkotmánybírósági normakontroll érdekében, mivel alkotmányellenesek a közalkalmazottakat sújtó kormányzati törekvések.

2010. november 2. **Elkészült a Pedagógusok Szakszervezetének vitaanyaga** a készülő új közoktatási törvényhez.

2011. március 1. **PSZ: Elfogadhatatlan a tankötelezettség felső határának a 15. életév**

2011. december 20. **A Pedagógusok Szakszervezetének közleménye** a nemzeti köznevelésről és a szakképzésről szóló törvények elfogadásáról.

2012. február 27. **A PSZ elutasítja a Nemzeti alaptantervet,** és követeli, hogy a nemzeti köznevelésről szóló törvényben deklarált intézményi-szakmai önállóságot a kormány valós tartalommal töltsen meg.

AZ EGYSÉGES KÖZSZOLGÁLATI SZTRÁJKBIZOTTSÁG KÖVETELÉSEI

Az Országos Közzolgálati Érdekegyeztető Tanács (OKÉT) munkavállalói oldala 2006. november 16-án megalakította az Egységes Közzolgálati Sztrájbizottságot. Azóta több fordulóban folytak tárgyalások, ám az ez idáig előterjesztett kormányajánlatok nem teljesítették minimális elvárásainkat. Ezért megállapodás sem jöhetett létre.

A közzolgálat egészére vonatkozó követeléseink:

1. **Követeljük** a jogállási törvények bérrendszereinek módosítását oly módon, hogy azok 2007. évre vonatkoztatva legalább 6,75%-os keresetemelkedést eredményezzenek.
2. **Követeljük** a közzolgálati életpályarendszerek fenntartását, a minőségi közzolgálatások megőrzése érdekében a megalapozatlan és szakmailag indokolatlan létszámcsökkentések leállítását.
3. **Követeljük** a jelenlegi közzolgálati juttatások, kedvezmények rendszerének és mértékének megőrzését.

Tekintettel arra, hogy a szakszervezetek követeléseinek a kormány eddig nem tett eleget, ezért az Egységes Közzolgálati Sztrájbizottság kétórás országos közzolgálati figyelmeztető sztrájkot hirdet

2007. február 21-ére, szerdára,
a napi munkakezdetől.

Ennek során e terület munkavállalói, munkahelyi egységei külön-külön is megfogalmazzák elvárásaikat, és közvetlenül eljuttatják azokat a kormányhoz.

Amennyiben a bérkövetelések ügyében létrejön megállapodás, a sztrájbizottságot alkotó konföderációk az OKÉT-ben folytatják a tárgyalásokat a további követelésekről.

Budapest, 2007. február 1.

Egységes Közzolgálati Sztrájbizottság

2013. május 27. **Állásfoglalás az intézmények állami kézbe vételéről.** A PSZ szerint a köznevelés intézményeinek 2013. január 1-jei állami fenntartásba vétele átgondolatlan, előkészítetlen intézkedés, és ezekre a tényekre fel is hívta a döntés-előkészítők, a döntéshozók figyelmét.

2014. január 21. **A Pedagógusok Szakszervezete közleménye a „Szabad oktatásért” címen meghirdetett demonstrációhoz**

„A Pedagógusok Szakszervezete három éve következetesen küzd az »elhamarkodott, átláthatatlan, sok szempontból káros« oktatási reformok ellen, amelyek miatt »Szabad oktatásért« címmel 2014. január 25-ére demonstráció előkészületei folynak. (...) Jelen helyzetben azonban kollégáink közül sokan megfélemlítettnek érzik magukat, és nem merik vállalni a demonstráción való részvételt. A PSZ ezért minden tagjának saját, egyéni döntésére bízta, részt vesz-e a Szabadság téren 15 órakor kezdődő megmozduláson.”

2014. június 12. **A PSZ tíz javaslattal fordult az emberi erőforrások miniszteréhez.**

Ebben többek között kezdeményezte a köznevelési intézmények jogi helyzetének, a mindennapos testnevelésnek, az egész napos iskolának és a kerettantervi szabályozásnak a felülvizsgálatát. Javasolta az életpályamodell kapcsán, hogy felül kell vizsgálni az új munkaszervezési formát, és törvényben kell szabályozni a foglalkoztatottak létszámának kiszámítását.

2014. november 22. **Tüntetés a gyermekszegénység ellen**

Petíciót adott át a PSZ a minisztériumnak, és tüntetés volt Budapesten. A demonstrációt a magyar közoktatás napjára hirdették meg az érdekképviselő Facebook-oldalán, Mentsük meg az oktatást, Mentsünk meg a jövőnket! címmel. Több ezren gyűltek össze. A demonstrációhoz csatlakozott a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) is, amely nem írta alá azt a sztrájkbizottsági megállapodást, amelyet 2013 januárjában a sztrájkbizottság – benne a PSZ – kötött az Emmivel.

2015. november 22. **Az igazság pillanata: Hogy érzed magad?** Fórumot szervezett a PSZ a magyar közoktatás napján.

2016. február 13. **Esernyős tüntetés** a Kossuth téren, a sztrájkbizottság szervezte, a PSZ finanszírozta. A rossz idő ellenére teljesen megtelt a Parlament előtti tér, a kormány oktatáspolitikája ellen tüntettek.

Követeléseiket pontokba szedték:

- a tananyag radikális csökkentése,
- a kötelező tanulói óraszámok mérséklése,
- az általános iskolában a délután négy óráig tartó kötelező benttartózkodás megszüntetése,
- a kötött munkaidő megszüntetése,
- az Országos Köznevelési Tanács és a Közoktatás-politikai Tanács visszaállítása,
- az intézményvezetők munkáltatói és gazdálkodási jogának visszaállítása,
- a szakképzési centrumok jogi helyzetének rendezése,
- a tankönyvválasztás szabadsága,
- a köznevelésben a csaknem ötvenezer, az oktatást, a nevelői munkát segítő dolgozó bérének rendezése.

2016. április 20. **Országos pedagógussztrájk – kockás inges megmozdulás.** Az elmúlt húsz év legnagyobb országos közoktatási sztrájkját hirdette meg a Pedagógusok Szakszervezete, amelyben 25 ezer tanár vett részt 1185 iskolában, forgalomlassító menet indult a fővárosban, több helyszínen ötperces néma csennel készültek, bírók is támogatták a sztrákolókat.

Nemzetközi kapcsolatok

A Pedagógusok Szakszervezete a rendszerváltást követően széles körű kapcsolatrendszerrel épített ki az ágazat nemzetközi szakmai érdekvédelmi szervezeteivel.

A PSZ tagja az Európai Oktatásügyi Szakszervezeti Bizottságnak (ETUCE – European Trade Union Committee for Education) és alapító tagja a világszintű Oktatásügyi Internacionálénak (EI – Education International). Az ETUCE regionális szervezete az OI-nak, de tagja az Európai Szakszervezeti Szövetségnek (European Trade Union Confederation – ETUC) is.

A Pedagógusok Szakszervezete tagja az ETUCE Végrehajtó Bizottságának, így képviseli az egész magyarországi pedagógustársadalmat. Az EU kiemelten fontosnak tartja a szociális párbeszédet a munkáltató és a munkavállaló között, ezért az ETUCE, az Európai Oktatásügyi Munkáltatói Szervezettel (European Federation of Education Employers – EFEE) együtt létrehozta az Európai Ágazati Oktatásügyi Szociális Párbeszéd Bizottságot (ESSDE – European Sectoral Social Dialogue in Education). A KliK létrehozása előtt a PSZ konkrét segítsé-

get nyújtott a munkáltatói oldalt képviselő Intézményvezetők Szervezetének megalakulásához.

Kezdeményezésünkre jött létre az ETUCE keretében a Kelet-közép-európai Kerekasztal, amely tömöríti az e térség országaiban működő pedagógus-szakszervezeteket. A kerekasztalt évente egyszer hívják össze, hogy a közös kérdéseket megtárgyaljuk és az ETUCE elé tárjuk. Néhány éve az ETUCE kibővítette kelet-közép-európai tagszervezetei körét, ide sorolva a kis-ázsiai térségben működő pedagógus-szakszervezeteket is, ezért a megfelelő kommunikáció biztosítása érdekében hivatalos nyelvei közé felvette az orosz is, így szakanyagait angol, francia és orosz nyelven teszi közzé.

Az ETUCE négyévente tartja tisztújító konferenciáját, és két-évente tart időközi konferenciát. A legutóbbi tisztújító konferencia Belgrádban volt 2016. december 5-én, ahol a PSZ elnökét újra beválasztották az ETUCE VB-be. 2012-ben az időközi konferenciát Budapesten tartotta az ETUCE. A PSZ elnöke az ETUCE VB tagjaként köteles részt venni a konferenciákon és VB-üléseken. Az ETUCE állandó bizottságai közül a PSZ a nemek közti esélyegyenlőség állandó bizottságban vesz aktívan részt, és a találkozók túl a felmérések érdekében kiküldött kérdőívek megválaszolására is külön figyelmet fordít.

A világszervezet, az OI, kongresszusait négyévente tartja. A legutóbbi 2015. július 21–26. között Kanadában, Ottawában volt, amelyen a PSZ is részt vett. A kongresszus legfőbb témája a mindenki számára elérhető ingyenes minőségi közoktatás volt. Az oktatás fejlesztése érdekében az OI közreműködik a Nemzetközi Oktatásügyi Szakmai Csúcstalálkozókon, amelyeken a munkavállalói oldalról az ágazati szakszervezetek és a munkaadói oldalról a kormányok oktatásügyi képviselői vesznek részt. A PSZ kétszer is meghívást kapott ezekre a csúcstalálkozókra. A PSZ saját akcióihoz több alkalommal kért támogatást az ETUCE-től és az OI-tól. Az ETUCE európai igazgatója, Martin Rømer, valamint az OI főtákarja, Fred van Leeuwen az évek során kész-

séggel jött Budapestre és vett részt a PSZ által szervezett tüntetéseken is. A pedagógustársadalom érdekében mindketten tárgyaltak az illetékes tárca vezetőivel. Akcióink során a két szervezet (ETUCE–OI) tagszervezeteitől mindig számos támogató-tiltakozó, szolidaritást kifejező levelet kaptunk.

2017 januárjában kinevezték az ETUCE új regionális igazgatóját. Ő Suzan Flocken, aki szintén többször tett látogatást a PSZ-székházban, ahol legutóbb az oktatásban érintett más szakszervezetek vezetőivel is találkozott.

A PSZ a térségben hagyományosan jó kapcsolatot tart fenn a lengyel szakszervezettel (ZNP), a bolgár pedagógus-szakszervezettel (SEB), a legnagyobb román pedagógus-szakszervezettel (FSLI), a szlovák szakszervezettel (OZPSaV). A ZNP elnöke a kelet-közép-európai tagszervezeteket képviseli az OI VB-ben. A ZNP egy-egy fontos esemény előtt összehívja a térség szakszervezeteit, hogy álláspontunkat egyeztessük. Ez értékelhető akár egyfajta kibővített „oktatásügyi szakszervezeti Visegrádi 4”-próbálkozásnak is a térség pedagógus-szakszervezetei körében. 2017 novembere óta a Pedagógusok Szakszervezete is részt vett azokon az egyeztetéseken, melyeknek tétje az OI átalakítása, az emblémacsere és az alapszabályban tervezett módosítások megvitatása. Ezekről az OI a következő világkongresszusán (2019) dönt majd. Az OI fontosnak tartja, hogy regionális tagszervezetei elsősorban OI-tagok legyenek, és csak másodlagosan tartozzanak a regionális ernyőszervezetekhez (ETUC). Az ETUCE-nek, más kontinenseken működő ágazati regionális szervezetekkel szemben, sikerült megőriznie meghatározó szerepét és saját logóját, ami azért is lényeges, mert bár az oktatás ügye országos kompetencia az EU-ban, az ETUCE az uniós intézmények kizárólagos tárgyalópartnere az oktatást érintő minden kérdésben.

A PSZ az évek során segítséget is kapott olyan ETUCE-tagszervezetektől, melyeknek anyagi helyzete jobb, mert nem csupán a tagdíjukból gazdálkodnak. Így például segítséget kaptunk a svéd pedagógus-szakszervezettől (Lärarförbundet), amikor a köz-igazgatási-területi átalakítás nyomán a PSZ-nek is létre kellett hoznia a járási szintű szervezeteit. A Lärarförbundet hozzájárult informatikai felszereltségünk biztosításához. A PSZ kétszer is fogadta a svéd delegációt, és egy alkalommal a PSZ-delegáció is járt svédországi tanulmányúton.

Kapcsolataink hagyományosan jók a francia középiskolai tanárok szakszervezetével is, amelytől szintén sok támogatást kaptunk. Az Országos Középfokú Oktatási Szakszervezet – Syndicat national des enseignants de second degré – SNES) több ízben szervezett a PSZ-szel együtt képzést a tisztségviselők számára különböző szakmai kérdésekben.

A közelmúltban egy norvég pedagógus-szakszervezet tett látogatást a PSZ székházában, munkánkról érdeklődve.

A PSZ az egyetlen reprezentatív szakszervezet az oktatásban, így sok esetben képviseli nemzetközi szinten az ETUCE és az OI más hazai tagszervezeteit, és az aktuális kérdésekről rendszeresen tájékoztatást ad. A 100 éves évfordulóra meghívott szervezetekkel kétoldali és sokoldali együttműködési megállapodást tervez, amely a munkán túl a pedagógusok számára lehetőséget nyújt országaink kölcsönös megismerésére.

Vajna Tünde

Egyetemi szintű szakszervezeti vezetőképzés

A Budapesti Műszaki Egyetem pedagógiai tanszékével kialakított együttműködésnek köszönhetően 1999-ben a Pedagógusok Szakszervezete bekapcsolódott a közoktatásvezető-képzésbe. Eszerint az egyetem posztgraduális képzése bővült ki az érdekvédelmi-szakszervezeti kiegészítő képzéssel. Tizenegy tanéven át 15-25 PSZ-tisztségviselő folytathatott felsőfokú oktatáspolitikai és szakszervezeti tanulmányokat, amelynek eredményeképp közoktatás-vezetői diplomához, felsőfokú szakszervezeti vezetői végzettséghez és pedagógus-szakvizsgához is hozzájuthattak. A két tanéves (négy szemeszteres) képzésre pedagógiai oklevéllel és hároméves pedagógusi tapasztalattal rendelkezők jelentkeztek. A szakmai tankönyvet – „Érdekvédelmi, szakszervezeti ismeretek” – a PSZ állította össze és jelentette meg. A szakszervezet mindig is kiemelt célnak tartotta a

tisztségviselők képzését, intézményi és települési szinten is. A helyi, fórumszerű továbbképzések azonban sokszor nem lépték túl az aktuális feladatok megbeszélését. Sok helyen nemcsak a pénzühiány, hanem a nem megfelelő szemlélet is negatívan befolyásolta a hatékony szakszervezeti képzést. A tisztségviselőknek ismerniük kell a szakszervezeti, közalkalmazotti jogköröket, az alapvető munkajogi szabályokat, az érdekegyeztető tárgyalások gyakorlatát, tisztában kell lenniük a PSZ szervezeti és működési rendjével, az információs rendszer használatával, az eredményes kommunikáció eszközeivel, a tagszervezés marketingelemeivel. Ugyanakkor egy jól működő képzési rendszerben egy hozzáértő képzőgárdára is szükség van, és ennek kialakítása szintén nem könnyű feladat. Ezért is volt jelentős eredmény – a nagyon sikeres és jól működő, de mára már elhalt – egyetemi szintű szakszervezeti vezetőképzés beindítása.

Fotó: PSZ Országos Iroda – 2006-ban végzett hallgatók

Nyugdíjasotthonok

A Pedagógusok Szakszervezete már néhány évvel a megalakulását követően döntött arról: kezdeményezi, hogy hozzanak létre a tanári pályájukat befejező, nyugdíjas tagjai számára bentlakásos otthonokat. 1955. november 15-én nyitotta meg kapuit a budapesti, de abban az évben Sopronban is felavattak egy otthont. Létrehozójuk az akkori Oktatásügyi Minisztérium volt, a Pedagógusok Szakszervezete egyetértésével és anyagi hozzájárulásával. Az otthonok működtetése, fenntartása a mai napig a mindenkori oktatási minisztérium feladata. Jelenleg a hivatalos

bejegyzés szerint a fenntartó megnevezése OMSZI Intézményfenntartó Nonprofit Kft. Az intézmények működését az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatja, és működtetésükhöz továbbra is hozzájárul az alapító szakszervezet.

A pedagógusotthonok feladata, hogy elhelyezést és ellátást biztosítsanak elsősorban azoknak a nyugdíjas pedagógusoknak, akik legalább 20 éven keresztül végeztek pedagógusi tevékenységet, és ennek alapján szereztek nyugdíjjogosultságot, nyertek felvételt az otthonba. Mindkét otthon kellemes zöldövezetben épült: a budapesti a II. kerületben, Máriaremetén, hegyekkel övezett festői vidéken, a soproni az Alsó-Lővérekben. A családi hangulatú otthonok jó levegőjű, csendes környezetben vannak, ugyanakkor tömegközlekedéssel könnyen megközelíthetők. A fővárosi pedagógusotthon két épületrészében összesen 72 szoba van, 86 fő számára – egy- és kétágyasak. Ezenkívül szükség esetén lehetőség van kétágyas, háromágyas és négyágyas betegszobai elhelyezésre is. Minden szint megközelíthető lifttel. Az épületek, a kert, a lakoszintek akadálymentesítettek, így a mozgásukban korlátozottak számára is jól használhatók. A soproni otthon 50 főt tud elszállásolni 1-2-3-4 ágyas szobákban. A vezetők és az ott dolgozók szerető környezetet biztosítanak az otthonokban élőknek, akiknek a mindennapjait közös kerti összejövetelekkel, csoportos gyógytornákon való részvétellel, kirándulások, kulturális programok szervezésével teszik változatossá.

Képek: Budapesti Nyugdíjas Pedagógus Otthon

PSZ-kitüntetések

A Pedagógusok Szakszervezete az általa alapított kétféle kitüntetés adományozásával elismeri, illetve tovább ösztönzi a mozgalomban folyamatosan végzett, kimagasló színvonalú teljesítményt.

Az Eötvös József-emlékérem kitüntetést 1992-ben alapította a PSZ (amikor az Oktatási Minisztérium soknak tartotta és megszüntette az ágazat korábbi kitüntetéseit), mindenekelőtt azért, hogy a hosszú ideig eredményesen dolgozó tisztségviselőket elismerésben részesítse. Ezt különösen fontosnak tartja, mert a szakszervezeti munka nem hálás feladat. Gyakran csak elmarasztalást, kritikát kapnak érte a tisztségviselők, hiszen a kiküzdött eredmények leginkább csak részisikerek, olykor kudarcok, a jól végzett tevékenység ellenére is. Az intézményekben dolgozóakra kell különös tekintettel lenni, hiszen munkájuk során ők tartják a mindennapi kapcsolatot a tagsággal, sok tekintetben rajtuk múlik a tagszervezés eredményessége is. Az Eötvös József-emlékérem kitüntetés fokozatai: bronz, ezüst, arany, vas.

Az Eötvös József-emlékplakett kitüntetést önkormányzatok és szakszervezeti kollektívák kapják 2000-től kezdődően. Az elismerés mindig példát ad a jó teljesítményre. A PSZ ezzel az elismeréssel azt hangsúlyozza: ezen közösségek tevékenységére is fokozottan figyelni kell. Bár ez a kitüntetési forma csak erkölcsi elismerés, mégis jelentős ösztönző szerepet játszik a közösségek további eredményes munkájában. Ez az elismerés adományozható önkormányzatoknak, egyéb iskolafenntartóknak, nevelési-oktatási intézményeknek, kulturális és sportegyesületeknek.

A kitüntetéseket Szabó Tamás szegedi ötvösmester készítette.

Meghívunk a Vodafone egyedi tarifák világába!

Korlátlan belföldi beszélgetés Pedagógusok Szakszervezete flottában

Bővebb információ elérhető a Vodafone flotta kapcsolattartónál vagy flotta kóddal a Vodafone üzletekben

1 461 Ft

PSZ 6
havi tarifadíj, e-Pack
kedvezményvel

Korlátlan belföldi beszélgetés
hálózaton belül
200 MB adatforgalom
EU-n belül

Applikációk, melyek nem fogyasztják az adatkeretet:
Messenger, Viber, WhatsApp

6 490 Ft

Premium
havi tarifadíj, e-Pack
kedvezményvel

Korlátlan belföldi beszélgetés
minden hálózaton belül
5 GB adatforgalom
EU-n belül

Applikációk, melyek nem fogyasztják az adatkeretet:
Facebook, Instagram, Twitter, Pinterest, Snapchat
Messenger, Viber, WhatsApp

A jövő izgalmas.

Ready?

